

AZERBAIJAN'DA MÜZİK EĞİTİMİ SİSTEMİ

Nargiz İmrani ÖZTÜRK

**Yüksek Lisans Tezi
Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Cengiz ŞENGÜL
2016**

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI

AZERBAYCAN'DA MÜZİK EĞİTİMİ SİSTEMİ
(Music Education System In Azerbaijan)

Nargiz İMRANI ÖZTÜRK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Cengiz ŞENGÜL

ERZURUM
Haziran, 2016

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

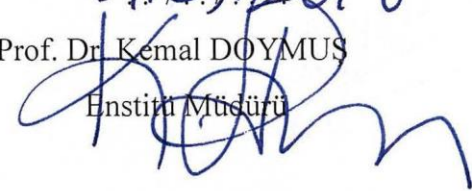
Doç. Dr. Cengiz ŞENGÜL danışmanlığında, Nargiz İMRANİ ÖZTÜRK tarafından hazırlanan “Azerbaycan’da Müzik Eğitimi Sistemi” başlıklı çalışma 27 / 06 / 2016. tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından. *Güzel Sanatlar Eğitimi* Ana Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

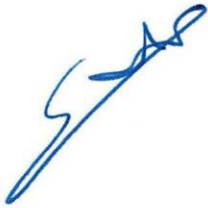
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Boş Demirel İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Cengiz ŞENGÜL İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Aşkın Uslu İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

11.07.2016
Prof. Dr. Kemal DOYMUS
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK ve SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Azerbaycan’da Müzik Eğitimi Sistemi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☒ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

11 / 07 / 2016

Nargiz İMRANI ÖZTÜRK

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AZERBAYCAN’DA MÜZİK EĞİTİMİ SİSTEMİ

Nargiz İMRANI ÖZTÜRK

2016, 194 sayfa

Azerbaycan dünyada, Kafkasya bölgesinde yer alan, Hazar Denizi, Rusya, Gürcistan, Ermenistan, İran ve Türkiye’ye komşu olmasından dolayı zengin kültürel bir mirasa sahip olan önemli ülkelerimizden birisidir.

Bu araştırmanın amacı; Azerbaycan müzik eğitimi sistemini inceleyip, müfredat içeriklerini ortaya koymaktır. Bu genel kapsam doğrultusunda; Azerbaycan müzik eğitimi sisteminde müzik aleti icracılarının, müzik öğretmeni, besteci, orkestra ve koro şefleri, müzikolog yetiştiren kurumların programlarında yer alan derslerin ana çalgı ve zorunlu ders olarak kaç dönem, kaç kredi saati, ders içerikleri açısından benzerlikleri ve farklılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Azerbaycan müzik eğitimi sisteminin araştırılmasında ortaya koyulan problemler, müzik eğitimi geliştiren müzik eğitimcileri, besteciler, icracılar ve öğrenciler için fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmada; Nitel araştırma yöntemlerinden, betimsel araştırma yöntemi doğrultusunda veriler toplanmış, bu doğrultuda “alan araştırması” yapılmıştır.

Araştırmada, Azerbaycan Müzik Eğitimi sisteminde müzik öğretmeni ve müzik icracıları yetiştiren kurumların programlarındaki müzik derslerinin kredileri ve müfredatları incelenmiş, elde edilen bulgular ışığında çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Müzik, Eğitim, Eğitim Sistemi.

ABSTRACT
MASTER THESIS
THE MUSIC EDUCATION SYSTEM IN AZERBAIJAN
Nargiz IMRANI OZTURK

2016, 194 pages

Azerbaijan is one of the important countries in the world which has a cultural heritage as situated in Caucasus region, neighboring by Caspian Sea, Russia, Georgia, Armenia, Iran and Turkey.

The goal of this investigation is to review the Azerbaijani music education system and to put forward the curriculum content. In this general activity direction; In Azerbaijan music education system the lessons existing in the program of the institutions which prepares the music players, the music teacher, the composer, the orchestra and chorus conductor the similarities and differences are determined as the main and compulsory from point of view that how many sessions, credit lessons, lesson contents they have.

It is being considered that the problems that presented will be helpful for the music educators, composers, performers and students in the investigation of Azerbaijani music education system.

In the investigation from the qualitative research methods the information is collected in the direction of the research method, the field research is done in this direction.

In the investigation in Azerbaijani music education system the credits of music lessons and curriculums of music lessons existing in the program of institutions which prepares the music teacher and the music performers are investigated and the solution proposals are given in the result of the gained findings.

Key Words: Azerbaijan, Education, Education System, Music

ÖNSÖZ

Azerbaycan müzik eğitimi sisteminde yer alan müzik aleti icracılarının, müzik öğretmeni, besteci, orkestra ve koro şefleri, müzikolog yetiştiren kurumların programlarında derslerin ana çalgı ve zorunlu ders olarak kaç dönem, kaç kredi saati, ders içerikleri açısından benzerlikleri ve farklılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu süre zarfında, zaman ve yer gözetmeksizin araştırmamın her safhasında yanımda olan ve hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen kıymetli danışmanım sayın Doç. Dr. Cengiz ŞENGÜL'e şükran ve teşekkürlerimi sunarım.

Erzurum-2016

Nargiz İMRANİ ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY TUTANAĞI.....	i
TEZ ETİK ve SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Varsayımlar	2
1.5. Sınırlılıklar	2

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	3
2.1. Azerbaycan Coğrafyası	3
2.2. Azerbaycan'da Cumhuriyet Öncesi Müzik Tarihi ve Eğitimi	5
2.3. XX. Yüzyılın İlk Çağlarında Azerbaycan'da Müzik Eğitimi	8
2.4. 1920 Yıllarında Cumhuriyet Döneminde Müzik Eğitimi Kurumları.....	12

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	16
3.1. Araştırmanın Modeli	16
3.2. Evren ve Örneklem (Araştırma veya Çalışma Grubu)	16
3.3. Verilerin Toplanması	16
3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	16

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUMLAR	17
4.1. Eğitim Dili.....	17
4.2. Azerbaycan’da Anaokulundan Lise’ ye Kadar Müzik Eğitim Kurumları	17
4.2.1. Okul dışı müzik eğitimi	18
4.2.2. Gençler saraylarında, kültür evlerinde müzik eğitimi	18
4.2.3. Okul öncesi müzik eğitimi.....	19
4.2.4. Azerbaycan’da müzik okullarında eğitim.....	20
4.2.5. Müzik okullarında halk müziği 5 yıllık eğitim sistemi.....	21
4.2.6. Müzik okullarında batı müziği 7 yıllık eğitim sistemi	24
4.2.7. Genel eğitim okulları ve ortaokullarda müzik eğitimi.....	26
4.2.8. Orta ihtisas mektepleri (Meslek yüksek okulları).....	28
4.2.9. Bakü müzik akademisi bünyesinde halk ve batı enstrümanlarında ilk, orta ve liseyi kapsayan 11 yıllık müzik eğitimi	35
4.2.10. İnce sanat okullarında, güzel sanatlar gimnazılarında müzik eğitimi	44
4.2.11. Mesleki ve teknik eğitiminde müzik eğitimi	48
4.2.12. Müzik liselerinde eğitim	48
4.2.13. Profesyonel müzikçiler hazırlayan “müzik okulları”	54
4.3. Azerbaycan’da Müzik Eğitimi Veren Yükseköğretim Okulları	56
4.3.1. Lisans öğretim ders kredileri	56
4.3.2. Yüksek lisans öğretim sistemi	56
4.3.3. Doktora eğitimi	57
4.4. Azerbaycan’da Müzik Eğitimi Veren Yüksekokullar	57
4.4.1. Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi	57
4.4.2. Azerbaycan Devlet İnce Sanat ve Medeniyet Üniversitesi.....	59
4.4.3. Bakü Müzik Akademisi ve Azerbaycan Milli Konservatuarı.....	61

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	70
5.1. Sonuç.....	70
5.2. Öneriler.....	71

KAYNAKÇA	72
EKLER.....	76
EK 1.....	76
EK 2.....	89
EK 3.....	99
EK 4.....	107
EK 5.....	130
ÖZGEÇMİŞ.....	180

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Milli Müzik Aletlerinde Eğitim Ders Kredileri.....	22
Tablo 4.2. Hanendelik, Vokal, Pop Müzik Sınıflarının Ders Kredileri.....	23
Tablo 4.3. Klasik Müzik Aletleri Sınıfında Ders Kredileri	24
Tablo 4.4. 7 Yıllık Müzik Okulu Piyano Bölümü	26
Tablo 4.5. Müzik Lisesinde Bölümler	28
Tablo 4.6. Piyano Bölümü	29
Tablo 4.7. Kaman, Viyola, Viyolonsel, Kontra Bas, Arp Vb.....	30
Tablo 4.8. Üflemeli Müzik Aletleri Sınıfı	31
Tablo 4.9. Halk Müzik Aletleri Bölümü.....	32
Tablo 4.10. Hanendelik(Müğam), Pop ve Vokal Sınıfı.....	33
Tablo 4.11. Müzikoloji, Bestecilik ve Caz-Emprovizasyon(Doğaçlama) Bölümü	34
Tablo 4.12. Koro Şefliği Bölümü	35
Tablo 4.13. 11 Yıllık Zorunlu Müzik Okulu Piyano Bölümü	36
Tablo 4.14. Üflemeli Müzik Aletlerinin Ders Kredileri Cetveli	38
Tablo 4.15. Kaman, Alt, Viyolonsel, Kontra Bas Arp Vb.	39
Tablo 4.16. Halk Müzik Aletleri Bölmesi	40
Tablo 4.17. Hanendelik (Muğam), Pop ve Vokal Sınıfı.....	41
Tablo 4.18. Müzikoloji, Bestecilik ve Caz-Emprovizasyon (Doğaçlama) Bölümü	42
Tablo 4.19. Koro Şefliği Bölümü	43
Tablo 4.20. Piyano Bölmesinde Ders Kredileri.....	44
Tablo 4.21. Ortaokulda Ders Kredileri.....	45
Tablo 4.22. Gimnazyalarda Yukarı Sınıflarda Piyano Bölmesinde Ders Kredileri	46
Tablo 4.23. Diğer Müzik Bölümlerinin Ders Kredileri	46
Tablo 4.24. Kaman, Alt Çello, Kontra Bas, Arp Vb.	47
Tablo 4.25. Piyano Bölümü	49
Tablo 4.26. Koro Şefliği Bölümü	50
Tablo 4.27. Müzikoloji, Bestecilik Bölümü	51
Tablo 4.28. Hanendelik Bölümü.....	52
Tablo 4.29. Halk Müzik Bölümü.....	53
Tablo 4.30. Zorunlu Dersler Cetveli.....	60
Tablo 4.31. Seçmeli Dersler Cetveli.....	60

Tablo 4.32. Azərbaycan Devlet İnce Sanat ve Medeniyet Üniversitesinde Alınan Dersler	61
Tablo 4.33. Bakü Müzik Akademisi ve Azərbaycan Milli Konservatuarı Zorunlu Dersler Cetveli.....	62
Tablo 4.34. Bakı Müzik Akademisi ve Azərbaycan Milli Konservatuvarda Alınan Ortak Dersler	64
Tablo 4.35. Bakı Müzik Akademisi ve Azərbaycan Milli Konservatuarında Ders Müfredatının Hedef ve Davranışları	67
Tablo 4.36. Bakı Müzik Akademisi ve Azərbaycan Milli Konservatuarında Müzikoloji, Bestecilik Ders Müfredatının Hedef ve Davranışları	68

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Azerbaycan'ın devlet bayrağı ve arması.....	4
Şekil 2.2. Azerbaycan'ın dünya üzerindeki konumu	4

KISALTMALAR DİZİNİ

AHM	Azərbaycan Halk Müziği
AMEB	Azərbaycan Milli Eğitim Bakanlığı
ASM	Azərbaycan Sanat Müziği
BMA	Bakı Müzik Akademisi
GSEB	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

İlk Azerbaycan Cumhuriyeti 1918 de kurulmuştur. 1920-1990 yıllara kadar Bolşeviklerin, yani sonradan Sovyetler Birliğinin İşgali altında kalmıştır. Daha sonra 1991 yılında Bağımsız Cumhuriyetini ilan etmiştir.

Yukarıdaki tarihi yoğunluğu nedeniyle Azerbaycan'da müzik kültürünün gelişmesinde Halk Müziğinin yanında Batı müziği de çok etkindir.

Azerbaycan Müzik Eğitimi Sisteminde hem Azerbaycan Halk Müziği alanında, hem de Batı Müziği alanında önemli besteciler ve müzik eğitimcileri yetişmiştir (Üzeyir Hacıbeyli, Kara Karayev, Fikret Amirov, Kökeb Safar-Aliyeva, Afrasiyab Badalbeyli vb.).

1.1. Problem Durumu

Problem durumunun genel görünümü, Azerbaycan müzik eğitimi sisteminde müzik aleti icracılarının, müzik öğretmeni, besteci, orkestra ve koro şefleri, müzikolog yetiştiren kurumların programlarında yer alan derslerin ana çalgı ve zorunlu ders olarak kaç dönem, kaç kredi saati, ders içerikleri açısından benzerlikleri ve farklılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Azerbaycan müzik eğitimi sistemi içerisinde yer alan Azerbaycan Halk Müziği ve Batı Müziği müfredatı arasındaki benzerlik ve farklılıkları nelerdir? Şeklinde ifade edilmiş.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Azerbaycan müzik eğitimi sistemini inceleyip, müfredat içeriklerini ortaya koymaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Azerbaycan Müzik Eğitim Sistemini inceleyerek ders içerikleri ve müfredatını ortaya koymak ve burada eğitim alabilmesi açısından ışık tutması önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmanın dayandığı temel sayıtlar;

Araştırmanın problemini çözmek için kullanılan kaynaklar ve Azerbaycan'da olan müzik ilkokullarından, müzik ortaokullarından, Müzik liselerinden, İnce Sanat ve Medeniyet Üniversitesinden, Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesinden, Bakü Müzik Akademisinden, Milli Konservatuardan elde edilen programlar problemin çözümüne yetecek düzeyde ve nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- Azerbaycan'da ilköğretim müzik eğitim sistemi;
- Ortaokul müzik eğitimi sistemi
- Lise müzik eğitimi sistemi
- Üniversite müzik eğitimi sistemi ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Azerbaycan Coğrafyası

Azerbaycan veya resmî adıyla Azerbaycan Cumhuriyeti dilinde: “Azərbaycan Respublikası”, Batı Asya ile Doğu Avrupa’nın kesişim noktası olan Kafkasya’da yer alan bir ülkedir. Güney Kafkasya’nın en büyük yüzölçümüne sahip ülkesi olan Azerbaycan; doğusunda Hazar Denizi, kuzeyinde Rusya, kuzeybatısında Gürcistan, batısında Ermenistan ve güneyinde İran ile komşudur. Kendisine bağlı olan Nahcivan Özerk Cumhuriyeti’nin ise kuzey ve doğusu Ermenistan, güneyi ve batısı İran ile çevrilmiş olup, Türkiye ile de 17 km’lik sınırı bulunmaktadır.

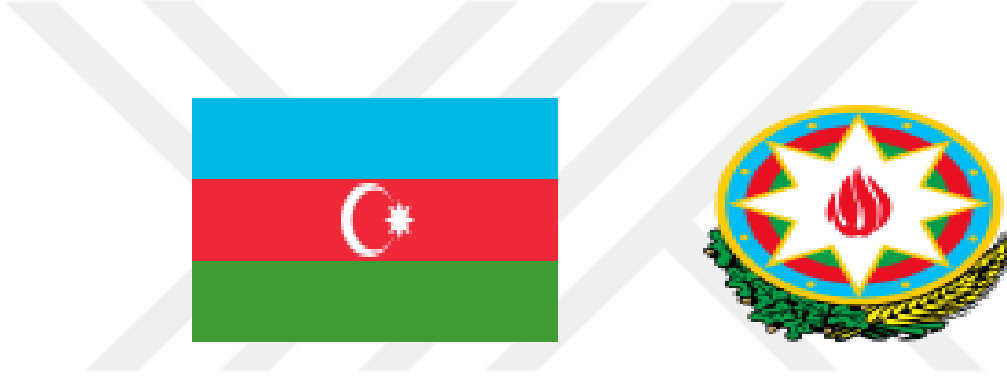
Azerbaycan, zengin kültürel mirasa sahiptir. Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkeler arasında opera, tiyatro gibi sahne sanatlarını barındıran ilk ülke olma özelliğini taşır. Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti 1918 yılında kurulmuştur. 26 Nisan 1920’de Kızıl Ordu sınırı geçerek Azerbaycan’a girmiş, 28 Nisan 1920’de Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kurulmuş ve ardından Sovyetler Birliği topraklarına katılmıştır. Ülkenin tekrar bağımsızlığını kazanması 1991’de Sovyetler Birliği’nin dağılması ile gerçekleşmiştir.

Karabağ Savaşı sırasında Ermenistan, Dağlık Karabağ bölgesini ve bu bölgenin çevresindeki yedi şehir ve ilçesini işgal etmiştir. Dağlık Karabağ’da ortaya çıkan “Dağlık Karabağ Özerk Cumhuriyeti” fiilen savaşın sona ermesinden bu yana bağımsız olmasına rağmen, diplomatik anlamda hiçbir devlet tarafından tanınmamaktadır. Azerbaycan’a bağlı jüri bölge olarak kabul edilmektedir.

Azerbaycan, üniter devlet yapıya sahip bir anayasal cumhuriyettir. Türk Konseyi ve TÜRKSOY’ un aktif üyesidir. 158 ülkeyle diplomatik ilişkisi, 38 uluslararası kuruluşu üyeliği vardır. GUAM, Bağımsız Devletler Topluluğu ve Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü’nün kurucu üyelerindendir. 1992’den bu yana Birleşmiş Milletlere üyedir. 9 Mayıs 2006’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından

kurulan İnsan Hakları Konseyi'nin üyeliğine seçilmiştir. Ayrıca AGİT ve Avrupa Konseyi'ne de üye olmakla beraber, Barış İçin Ortaklık projesinde NATO ile işbirliği yapmaktadır.

Azerbaycan Anayasası'nda resmî din yoktur ve ülkedeki tüm ana siyasi güçler laik milliyetçidir. Ancak halkın çoğunluğu ve bazı muhalefet güçleri “Şii” inancına sahiptir. Diğer Doğu Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri ile karşılaştırıldığında Azerbaycan, sosyal ve ekonomik gelişme ile okuryazarlık oranında yüksek düzeylere ulaşmıştır. İşsizlik ve intihar oranları da düşüktür. Azerbaycan, 1 Ocak 2012 tarihinden itibaren Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde iki yıllık daimi olmayan üyeliğe başlamıştır.

Şekil 2.1. Azerbaycan'ın devlet bayrağı ve Arması

Şekil 2.2. Azerbaycan'ın dünya üzerindeki konumu

2.2. Azerbaycan’da Cumhuriyet Öncesi Müzik Tarihi ve Eğitimi

Azerbaycan milli müzik kültürü, büyük Türk kültürünün eski çağlara dayanan ve Kafkaslarda önemli mevkii olan bir koludur. Azerbaycan’da müzik tarihi alanında ilk kaynaklar M.Ö. 12. yüzyıla dayanır. Bu dönemlerde müzik; halk müziği, milli danslar, saray ve mehter müziği alanlarında gelişme göstermiştir.

Azerbaycan Batı Müziği 19. Yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamıştır. XIX. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak önce Çarlık Rusya’nın, 1920 yılından sonra ise Sovyetler Birliği’nin medeni-sosyal etkisi altında kalan Azerbaycan kültürü, Avrupa kültürü ile uyum sonucunda yeni müzik sisteminin oluşması milli kültürün gelişmesine yardımcı olmuştur.

Ünlü besteci Üzeyir Hacıbeyov (Hacıbeyli) 1921 yılından başlayarak Halk Müziğinin; milletin benliğini, kültür yapısının tarihi gerçekliğini, sosyal yapısını oluşturan bir sanat çeşidi olduğunu çok iyi bilen ve Azerbaycan’da yeni müzik eğitimi sistemini kurmaya çalışıp az zaman içinde büyük şöhret kazanarak milli müziğin gelişmesini sağlayan başarılı bir sanatçıdır.

Azerbaycan’da ilk milli müzik okulu XIX. yüzyılın 2. yarısında Karabağ’ın başkenti Şuşa’ da açılmıştır. Şuşa, büyük medeniyet ve dini merkezlerden biri olduğu için burada oluşturulan okul din görevlilerinin nezareti altında olmuştur.

Şuşa ’da ilk müzik okulunu din görevlilerinden; Xarrat Kulu ve Molla İbrahim oluşturmuşlardı. Onların yaratmış olduğu müzik okulu müzik eğitimi vermek amacı taşııymıyordu. Xarrat Kulunun güzel sesi, müzik Hafızası vardı. O münacatı, mersiyeı, avazı iyi bir sesle okumayı becerirdi. Yaratılan müzik okulunun amacı da Muharremlık ayında geçirilen dini toplantılarda Şebihler için iyi sesi olan hanendelerin hazırlanması olmuştur. Bu mektebi bitiren sanatçılar arasında Azerbaycan’ın ünlü hanendesi, halk sanatçısı, Azerbaycan’da hanendelik sanatının temelini koyan Cabbar Karyagdioğlu ve onun büyük kardeşı Mehemed Karyagdioğlu olmuşlardı. “Şebih gerdanlığın hanendelik sanatının gelişmesine olumlu etkisi olmuştur (Şuşinski, 1979: 148.).

Şuşa’da olan ilk müzik okulu hanendelerin hazırlanması için önem taşımıştır. Onlar burada Avaz, Münacat, Kur’an ve Surelerin okunmasını öğrenmişlerdir. Ancak nota ve müzik aletleri eğitimi verilmemiştir.

80' li yıllarda Şuşa'da "Kor Halife" adlı müzik okulu açılmıştır. İlk müzik okulundan farklı olarak burada küçük yaşlı çocuklara milli müzik aletleriyle müzik eğitimi verilmiştir. Kısa zaman içerisinde Şuşa' da tar, kemençe icracıları yetişmiştir. Onlar esasen makamları, halk şarkıları ve danslarını öğrendiler. Daha sonra Kor Halife' nin ölümü üzerine bu okul kapanmıştır.

Temeli 1920'de B.L.Yavorski (1877-1942) tarafından atılmış Sovyet müzik eğitimi sistemi, hedeflenen oluşumu, sonraki gelişimi; müziği anlamak, duymak, ondan lezzet almak maksadı için yapılmıştır. "Müzik, eğitimin içerisinde vazgeçilmez bir yer almış, eğitimin ayrılmaz bir parçası haline gelerek, diğer alanlarda olduğu gibi bir sistem içerisinde uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle çocukların dil gelişimi yanında, zihin, psiko-motor ve duyuşsal davranışlarının gelişimine de olumlu yönde sağlamış olduğu katkılar nedeniyle etkin bir alan olarak görülmüştür" (Sönmez Veysel, 2001: 2).

Sovyetlerde ve Azerbaycan'da müzik eğitimi halk eğitiminin bir parçası olarak Sovyetler Cumhuriyetinin Ana yasal kanununda ve Sovyetlere girmiş Cumhuriyetlerin halk eğitimi kanununda tespit edilmiştir. (Laqutin A. 1985: 19).

Türkiye'de olduğu gibi Azerbaycan'da da "Müzik öğretmeni, görev aldığı okulda öğrenciler üstünde her anlamda etkindir. Müzik eğitiminin hedefleri doğrultusunda yer alan davranış değişiklikleri oluşturmak bu dersin önemini vurgulamaktadır. Öğrencilerde davranış değişikliği oluşturabilmek için müzik öğretmeni belirli niteliklere sahip olmak zorundadır, bu da öğretmenin aldığı eğitim sonucunda gerçekleşir. Müzik öğretmenliği nitelikleri herhangi bir ortamda gelişigüzel etkileşimlerle değil, belirli bir ortamda düzenli, planlı ve yöntemli etkileşimlerle kazandırılabilir" (Uçan, 1997: 211).

Atatürk'ün her alanda yapmış olduğu yeniliklerin sırasında müzik alanında da yapmış olduğu çalışmaları Azerbaycan'da Ü. Hacıbeyli tarafından yapılmaya başlanılmıştı. Paçacının gösterdiği gibi "Cumhuriyet'in ilk 10-15 yılı, bu hedefin tesisi ve batı uygarlığı düzeyine ulaşmak amacıyla gösterilen yoğun çabalara dikkat çekmektedir. Bu durum müzik eğitimine de yansımış ve verilen eğitimde ulusal öğeler ön planda tutulmuştur"(Paçacı, 1999: 10).

Türkiye'de müzik eğitimi alanında ilk adım Musiki Muallim Mektebi'nde uygulanan 1924 ve 1936 programları, (Gazi) Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünde

uygulanan programlar ile hasan Ođlan Yůksek Kůy Enstitűsű Gűzel sanatlar Kolunda uygulanan műzik program tasarıları ile atılmıřtır (Yener, 2009: 4).

Azerbaycan’da műzik tarihinin geliřmesi dűnemlerinde XIX. yűzyılın dıřında hususi olarak műzik okulları, sistemli műzik eđitimi olmamıřtır. Bunun esas sebebi Azerbaycan’ın sosyal hayatında műziđin İřlam dini ideolojisi tarafından yasak edilmesidir. Her mahallede olan camilerin etrafına yerleřmiř evlerde műzik kullanılması yasak olduđu iin Orta yűzyıllarda műzik eđitimi veren okullar mevcut olmamıřtır. Kitle halinde olarak műzik eđitimi almak yasak olduđu iin műzik dersleri iki sanat alanında; sanat műziđi ve ařık-saz sanatı olarak evlerde űstat-űđrenci formunda yapılmıřtır.

Azerbaycan’da 1921-1940 yılları arasında ű. Hacıbeyli tarafından ‘‘Tűrk Musiki Teknikumun’’ (1921) bařlayarak, 1922 yılında kurulan Azerbaycan Devlet Konservatuvar’ı műzik eđitiminin kurulması ve geliřmesini sađlanmıřtır. Azerbaycan’da halk ve profesyonel műzik kűltűrűnűn geliřmesinde űnlű besteci űzeyir Hacıbeyov’un (Hacıbeyli) ok bűyűk hizmetleri olmuřtur.

Bilim adamı, yazar, tercűman, orkestra řefi olarak tanılan űzeyir bey bűtűn dođu aľeminde operanın ilk kurucusudur. Bűyűk műzik aľimi olan űzeyir Hacıbeyli, Azerbaycan’da műzik biliminin esasını koymuřtur. SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliđi) halk artisti (1938), Azerbaycan İlimler Akademisinin akademiđi (1945), profesűr (1940), Stalin műkâfatları sahibi (1941, 1946), Azerbaycan Bestekârlar İttifakının bařkanı (1938-1948), Azerbaycan Devlet Konservatuvarının rektűrű (1928-1929, 1939-1948), Azerbaycan İlimler Akademisinin İnce sanat Enstitűsűnűn műdűrű (1945-1948) olmuřtur. O, řuřa kazasının Ađca bedi kűyűnde dűnyaya gelmiřtir ve kűűk yařlarda ailesi řuřa řehrine gűműřtir. İlk tahsilini burada Rus-Tatar (Azerbaycan) okulunda almıřtır. İlk műzik eđitimi Azerbaycan Halk Műziđi’nin bilicisi olan dayısı A. Aliverdibeyov’ dan almıřtır. 1899-1904 yıllarında Gori űđretmen Lisesinde okurken keman ve teori dersleri aldıktan sonra liseyi bitirmiřtir. Daha sonra ise Bakű’ ye gűerek burada űđretmenlik yapmıř, gazete ve dergilerde makaleler, karikatűrler yayınlamıřtır.

12 Ocak 1908 yılında Bakű’ de Hacı Zeynelabidin Tađıyev tiyatro binasında sűzlerini bűyűk řair Fuzuli’nin aynı ad altında yazmıř olduđu eserinden alınan ve

doğuda ilk opera olan "Leyla ve Mecnun" operasını sahnelemiştir. 1911 yılında müzik eğitimini St. Petersburg Konservatuvarında sürdürmüştür.

Azerbaycan'da sanat müziği; saraylarda, zengin adamların evlerinde yapılan musiki meclislerinde, âşık-saz sanatı yapan üstat âşıkların evinde, ünlü sanatçıların yanında öğretilmiştir. Bu tür müzik derslerinde yalnız öğrencinin seçmiş olduğu müzik aletinde, icra teknikleri ve makam sanatının âşık geleneği örneklerinin sırları şifahi olarak öğretilmiştir.

2.3. XX. Yüzyılın İlk Çağlarında Azerbaycan'da Müzik Eğitimi

Azerbaycan'da müzik eğitimi Çarlık Rusya'nın Kafkasya' yı işgalinden sonra başlamış ve XIX. Yüzyılın başlangıcında Azerbaycan' da, Hristiyanlığın yayılması amacı ile Rusların, Malakanların, Ermenilerin, Yahudilerin, Azerbaycan'a yerleştirilmesiyle birlikte Türk mono kültürü tedricen Avrupa ve öncül Rus müzik kültürüne etki ederek gelişmeye başlamıştır.

XIX. Yüzyılın II. yarısında Azerbaycan'da petrolün çıkarılması Batı ülkelerinden; Fransa, İsviçre, İngiltere, Almanya'nın büyük şirketleri Azerbaycan'a gelerek, petrol sanayisine fazla paralar yatırmışlardır. 1879 yılında Nobel Kardeşleri Bakü'de "Nobel Kardeşler Birliği" şirketini kurmuştur.

1880 yılında ise Fransız bankacı "Rotşilt" büyük miktarda Bakü'ye yabancı kapital aktararak burayı dünyanın en büyük petrol sanayisine çevirmiştir. Petrol sanayisini işlemekte ki amacı, Bakü'ye İran'dan, Rusya'dan ve başka ülkelere kitle halinde işçiler gelmesidir. Kısa zaman içerisinde Bakü büyük medeniyet merkezine çevrilmiştir. Bakü'nün iktisadi bakımdan gelişmesi onun kültür alanında da değişmesine, gelişmesine etki etmiştir.

XIX. Yüzyıl Batı Ülkelerinde, Rusya'nın müzik kültürü rönesans gibi tanınmıştır. İktisat'ın gelişmesi sonucunda Azerbaycan Batı ve Rus kültürüne sahip çıkmış, onun Kafkasya'da gelişmesini sağlamıştır.

XIX. Yüzyılın II. yarısında, yani 1860'lı yıllarda Rusya'da birçok müzik okulları ve müzik merkezleri kurulmuştur (Ruskaya Muzikalnaya Literatura. RML, 1972: 2c.).

Bu yıllarda büyük ün kazanmış RMC (Rus Musiki Cemiyeti) ve ünlü Rus bestecisi Balakirjev' in danışmanlığı ile faaliyet gösteren “Kudretli Deste” sadece Rusya'nın değil, komşu halkların müzik kültürüne de kendi etkisini göstermiş oldu ve bununla alakadar bu yıllarda Bakü de RMC şubesi yaratıldı (İsazade,1961: 144).

1889 yılda Tiflis musiki okulunu bitirmiş A.A. Yermolayeva' nın Bakü'de ilk defa Müzik Okulu açması Bakü'nün müzik kültürü alanında büyük önem taşımış oldu. Bakü'de piyano, viyola, çello, çalmak, vokal ses eğitimi almak imkânları oluştu. Bununla bağlı ilk defe olarak Bakı'da KLD (Klasik Müzik Derneği) açıldı (Kavkazskiy Vestnik, KV, 1900: 10).

1901 yıldan itibaren Azerbaycan'da RMC (Rus Musiki Cemiyeti) yerli şubesinin bünyesinde klasik müzik aletlerinin hepsinin eğitimine başlanması Batı müziğinin Azerbaycan'da gelişmesine geniş imkânlar açmış oldu ve Batı müziğinin müzik kültürüne etkisini daha da hızlandırmıştır.

XX. Yüzyılın başlarında Azerbaycan'da müzik kültürünün gelişmesi sadece klasik müzik alanında olmadı. Bu yıllarda halk müziğinin, makam ve âşık geleneğinin gelişmesi de izleniyordu. Klasik müziğin hızlı gelişmesinden farklı olarak milli müzik aletlerinin eğitimi istenilen şekilde değildi. Çünkü o zamanlar milli müzik aletlerinde nota eğitimi henüz kullanılmıyordu ve hususi olarak milli müzik okulları yoktu. Bu açıdan milli müzik aletleri olan; tar, kemençe, mey (balaban), zurna, saz temeli XIX. Yüzyıldan itibaren koyulmuş “Müzik meclislerinde”, düğünlerde, bayramlarda kullanılarak geliştirilmiştir.

Tar, kemençe, def makam sanatının icrasında daha fazla kullanıldığı için, “Musiki meclislerinde” saz, mey, zurna âşıklık geleneğinde daha gelişmiş hale gelmiştir.

Makam sanatı esas itibarı ile “Musiki meclislerinde” üçlü (trio) formunda; tar, kemençe, hanende-def şeklinde, âşıklık geleneği ise saz, mey, zurna olarak geliştirildi.

XIX. Yüzyılın II. yarısı, XX. Yüzyılın başlangıcında halk müziği 3 formda geliştirilmiştir. 1.si Halk şarkıları, müzik folkloru, 2. Makam sanatı; hanendelik, 3. Âşıklık geleneği olmuş ve her 3 türünde gelişmesinde milli müzikçilerin, üstad sanatçıların özel rolü olmuştur.

1. Halk şarkıları ve müzik folkloru örnekleri halk içinden çıkmış anonim sanatçılar tarafından derlenmiştir. Halk şenliklerinde, el bayramlarında okunan, dans edilen müzik örnekleri şifahi şekilde halk içinden çıkmış müzikçiler tarafından icra edilmiştir. Bu örnek eğitim şifahi olarak halk arasından çıkmış profesyonel olmayan sanatçılar tarafından hayata geçirilmiştir. Müzik folklor örneklerinin halk arasında yayınlanmasında dedelerin, nenelerin hususi rolü olmuştur.
2. Âşıklık geleneği Azerbaycan'ın en eski tarihe ait sanat türüdür. Bu sanat türü üstat-öğrenci (şagirt) formunda yüzyıllar boyu hayata geçirilmiştir. Âşıklık sanatı halk tarafından çok sevilip, önerilen sanattır. Âşıklık sanatını yaşatan sanatçı hem şair, hem hikâye söyleyicisi, hem de dans eden, okuyan ve saz icracısı olduğu için de halk arasında aşığa çok saygı ile yaklaşırlar. Âşıklar, âşık havaları besteleyen halk bestecisi olarak tanınmışlardır.

Buna örnek olarak adı diller ezberi olan Gökçeli Âşık Ali Asker'in bestelemiş olduğu havalardan; Kahramanı, Kürdü, Mısırlı, Gökçe gülü, Şerili, Keremi, Geraylı vb. gösterebiliriz (İmrani, 1994: 154).

Âşıkların bestelemiş olduğu âşık havaları profesyonel sanat eserleri olduğu için onların üstadlarından almış oldukları eğitimi “Halk eğitimi” dersleri gibi değerlendirmek olmaz. Tarihten bildiğimiz gibi Türk Dünyasında bir âşık sanatçısının yetişmesi 10-15 yıla dayanıyor. Müzik ve edebiyat tarihimizden biliyoruz ki, âşıklık sanatını öğrenmek isteyen gençler eski çağlardan üstat Âşığın evinde on ve daha fazla yıllar arasında yaşardı ve üstadına oğul-hizmetçi (nöker) olarak kulluk eder ve üstadın tüm düğünlerde, evde, bayram şenliklerinde icralarını dinler ve ondan saz çalmayı öğrenirlerdi. Yani saz öğrencisi üstadından profesyonel şekilde ders alıp, üstad sanatçı gibi yetişirdi. Bu bakımdan âşıklık sanatı eğitimi “Şifahi profesyonel eğitim” diye adlandırabiliriz.

Bu konuda aşağıdaki bilim adamlarının, âşık araştırmacılarının eserlerinde istenilen kadar bilgi vardır. (A. Eldarova, M.Hekimov, R. İmrani, M.Kasımlı, A.Kafkasyalı, Paşa Efendiyev, Sednik Paşayev vb.)

Makam sanatı, Azerbaycan'da geniş alanda yayılmış ve halk tarafından hususi olarak sevilen bir sanat türüdür. Makamlar gazeller üstünde okunduğuna ve aynı

zamanda makam müziği sanat türü olarak geçtiğine göre bilim adamları, zengin insanlar, kibar aileler, şair ve yazarlar, sanatçılar arasında daha fazla sevilirdi. Bu bakımdan Azerbaycan'ın büyük medeniyet merkezlerinde; Bakü'de, Karabağ'da (Şuşa), Şamaxı'da kurulan "Musiki Meclisleri" hem profesyonel makam sanat ocağı, hem de profesyonel "Sanat müziği eğitim merkezi" dir.

Musiki Meclislerin' de XIX-XX. Yüzyılın Azerbaycan aydınları, Azerbaycan'a yurt dışından gelmiş Fransız seyahatçisi Adam Ole ari, yazar Aleksandr Dyuma, komşu İran'ın en ünlü müzik sanatçıları ve başkaları gelirlerdi aylarca bu meclislerin icra edilmesini izlerlerdi. Bu meclisler sanat müziği ocağı olduğu için; dinlemek için gelen müzisyenler kendilerinin icra tekniklerini, yeni makamların icrasını öğrenmek amacıyla Azerbaycan'ın en ünlü makam sanatçılarını dinler ve kendi icra seviyelerini artırırlardı.

Musiki Meclisleri' ne İran Azerbaycan'ından katılan tarzenler, kemençe icracıları, hanendeler Kafkasya'da ve İran'da mevcut makam sanatı icra tekniklerini öğrenerek yeni icra üsluplarını bulmuşlardır. Sanat bakımından çok zevkli geçen "Musiki Meclisleri" genç milli musiki aleti icracıları için profesyonel sanat eğitimi aşıl原因 ocaktı.

Musiki Meclislerin' de makamlarını, tar, kemençe ve koşa nağara eşliğinde icra ederlerdi. Çok sayıda makam "destgâh" formunda icra edildiği için makamların arasında tasnif, dirinği, reng, deramed de icra edilirdi.

Tasnif, okunan makamın dizisi üstünde gazel esasında şarkıya benzer okuma üslubudur. Dirinği ise milli müzik aletlerinde kullanılan dans karakterli müzik parçasıdır.

Reng, milli müzik aletlerinde kullanılan parça olup tasnif karakterinde olan müziktir ki, hanendenin dinlenmesi için makamlar arası icra edilir.

Deramed, destgâh evvelinde milli müzik aletleri tarafından kullanılan müzik parçasıdır.

Gösterilen örnekler Musiki Meclislerin' de milli müzik aletleri ve yeni makam icra tekniklerinin öğrenilmesi için büyük önem taşımıştır. Bu bakımdan Musiki Meclislerini "Profesyonel Müzik Eğitimi" merkezi sayabiliriz.

2.4. 1920 Yıllarında Cumhuriyet Döneminde Müzik Eğitimi Kurumları

1920 yılında Bolşevikler Azerbaycan'a girip Sovyetler ülkesini kurduktan sonra iktisadiyat, tarımcılık, sanayi 'de olduğu gibi eğitim sisteminde de değişiklikler yapılmıştır. Sovyet Komünist Partisinin, aynı zamanda Sovyetlerde kurulmuş Gençler Teşkilatı'nın kurultaylarında eğitime, müzik eğitime hususi dikkat ve önem verilerek birçok kanun kabul edilmiştir. Sovyet Gençler Teşkilatı'nın (Komsomol) 19. kurultayında müzik eğitimi ile ilgili böyle bir kanun kabul edilmiştir. “ Tarihte ilk kes olarak sosyalizm halkın kamu müzik eğitimi sorununu koymuş ve bu işin çocuk bahçelerinden, ana okullardan başlanmasını tavsiye ediyor ve bu işte kültür idare ve ocaklarından, radyo ve televizyondan yararlanmayı vacip sanıyor” (Kurultay belgeleri 1982: 47).

Sovyetlerin, aynı zamanda Sovyetler İttifakı cumhuriyetlerin hepsinin ana yasalarında genç neslin estetik terbiyesi öne çekilerek onlarla ilgili hususi kanunlar kabul olunmuştur. Bunun için SSRİ Pedagoji Akademisinin bünyesinde olan İlmi Araştırma Enstitüsünde küçük yaşlı çocukların ve gençlerin müzik eğitimi ile ilgili özel araştırmalar yapılarak metotlar, kitaplar yazılmıştır (Laqutin, 1985: 25).

Sovyetlerin ilk yıllarında müzik eğitiminin kitle şeklinde yayınlanmasına ve propagandasına dikkat edildiğine göre 1920' li yıllarda ilk olarak “Müzik Dernekleri”, “Müzik Dershaneleri”, İlk ve Orta Müzik okulları, Konservatuarlar, Pedagoji Enstitüleri, Müzik Bölümleri açılmaya başlamıştır. Daha sonra fabrikalarda Güzel Sanatlar Dernekleri, Filarmoniler, Tiyatrolar, Opera ve Bale tiyatroları açıldı.

Sovyetlerde ve Azerbaycan'da müzik eğitime hususi olarak önem verilmekteydi. Müzik eğitiminin davranış ve estetik taraflarını iyi bilen ilmi-pedagoji bilim adamları ilk önce müziğin ortaokullarda, daha sonra da müzik okullarında vb. yerlerde yöntemini işleyip ortaya koydular. Müzik eğitimi bir bilim alanı olarak eğitim yöntemi ve kuramsalı gibi insan hayatının tüm sahalarında, hususi olarak eğitiminde kullanılmaktadır.

Müzik eğitiminde tüm müzik aletleri içerisinde piyano önemli bir yer tutmaktadır. Sovyetler Birliği'nde ve Azerbaycan'da olduğu gibi kardeş ülke Türkiye'de de müzik eğitime büyük önem verilmektedir.

“Seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin (özellikle okulun) etkisi altında sosyal yeterlik ve optimum bireysel gelişmeyi sağlayan sosyal bir süreç olan eğitim, insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir” (Fidan, 1993:1).

Azerbaycan müzik eğitimi, müzik aleti icralarında vokal-hanende, müzikoloji, besteci, koro ve orkestra şefleri, müzik eğitimcilerinin hazırlanmasını sağlamıştır. Konser çalgısı olmasının yanında günümüzde de müzik öğretmeni yetiştirilmesinde birçok ülkede olduğu gibi zorunlu ve ana çalgı olarak programlarda yer almaktadır.

Azerbaycan müzik eğitimi sistemi endüstrisi; çalgı aletleri icracıları, bestecileri, müzikoloji alanda dünyada söz sahibi olan bir ülkedir. Azerbaycan’da müzik sisteminin oturması, gelişmesi 1920’li yıllardan sonra Cumhuriyet’in ilanından önce Rus ekolünün önemli öncülerinden birisi iken başlamış ve Sovyetler Birliği döneminde büyük ekolün simgesi olmuşlardır. Azerbaycan’da Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte müzik alanında birçok önemli kademelerde değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişimler Azerbaycan’da iki kültürün; batı ve doğu kültürlerinin bir araya gelmesini ve milli Türk kültürünün gelişmesini sağlamıştır.

Müzik okullarından başka 8 ve 10 yıllık ortaokullarda bile müzik derslerinin verilmesi üzerinde önemle durulmuştur. Ünlü Rus müzisyeni, yazarı B.V. Asafyev, 90 yıl önce yazmıştı ki, ben çok isterdim ki, ortaokullarda müzik dersine giren hocalar hem müzikolog, hem koro şefliği uzmanı, müzik tarihçisi ve etnografi, müzik icracısı olsun (Laqutin, 1985: 27).

Sovyetlerin, aynı zamanda Azerbaycan’ın Anayasası’nda müzik eğitimi kuralları şöyledir;

1. Okul öncesi müzik eğitimi
2. Ortaokullarda müzik eğitimi
3. Okul dışı müzik eğitimi
 - 3.1. Gençler saraylarında, kültür evlerinde müzik eğitimi
4. Profesyonel müzikçiler hazırlayan “ Müzik Okulları”
 - 4.1. Milli müzik aletlerinde 5 yıllık Halk müzik eğitimi.
 - 4.2. Klasik müzik aletlerinde 7 yıllık müzik eğitimi

4.3. Konservatuvarların bünyesinde 10 yıllık zorunlu müzik eğitimi

4.4. İnce sanat okullarında, Gimnazylar’ da müzik eğitimi

4.5. Müzik Liselerinde müzik eğitimi

5. İnce sanat Enstitülerinde (Üniversitelerinde) müzik eğitimi

6. Konservatuarlarda müzik eğitimi

7. Pedagoji Üniversitelerde müzik eğitimi

Adları gecen müzik eğitimi kurumlarında müzik eğitiminin genel kapsamı Ali Uçan hocanın söylemiş olduğu gibi davranışsal ve içerik sel olmak üzere iki açıdan ele alabiliriz.

Davranışsal açıdan ele alındığında, müzik eğitimi, temelde şunları kapsar:

- Müziksel İşitme-Okuma-Yazma Eğitimi
- Şarkı Söyleme Eğitimi
- Çalgı Çalma Eğitimi
- Müzik Dinleme Eğitimi
- Müziksel Yaratma Eğitimi
- Müziksel Bilgilenme Eğitimi
- Müziksel Beğeni Geliştirme Eğitimi
- Müziksel Kişilik Kazanma Eğitimi
- Müziksel Duyarlılığı Artırma Eğitimi
- Müziksel İletişim ve Etkileşimde Bulunma Eğitimi
- Müzikten Yararlanma Eğitimi

İçerik açısından ele alındığında ise müzik eğitimi temelde şunları kapsar:

- Müziksel İşitme (Kulak) Eğitimi
- Ses Eğitimi
- Çalgı Eğitimi
- Müziksel Devinim ve Ritim (Tartım) Eğitimi
- Müzik Bilgisi Eğitimi
- Yaratıcılık Eğitimi
- Beğeni Eğitimi

- Müziksel Kişilik Eğitimi
- Müziksel Duyarlılık Eğitimi
- Müziksel İletişim ve Etkileşim Eğitimi
- Müziksel Kullanım ve Yararlanılan Eğitimi (Uçan, 1997; 15).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren-örneklem, verilerin toplanması ve analiz kısımları açıklanmış, verilerin çözümlenmesi ile yorumlanmasına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma yöntemi doğrultusunda literatür taranarak ve alan araştırması yapılarak verileri toplanan bu çalışmada, problem cevaplanmaya çalışılmış, bu doğrultuda doküman incelemesi deseni kullanılmıştır. Araştırmada literatür tarama tekniği kullanılmakla birlikte tezin ana problemi olan Azerbaycan'da Müzik Eğitimi Sistemi incelenmeye çalışıldığı için betimsel araştırma yöntemi seçilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem (Araştırma veya Çalışma Grubu)

Bu çalışmanın evreni Azerbaycan'da ki müzik okulları (ilk, orta, lise ve Üniversite) örnekleme ise müzik okullarındaki ders müfredatları.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması esnasında gerekli müzik okullarının müdürleriyle daha sonra Üniversitelerinin (Bakü Müzik Akademisi, Azerbaycan Milli Konservatuarı, İnce Sanat ve Medeniyet Üniversitesi, Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi) ders müfredatları tespit edilerek, literatür taraması ve alan araştırılması yöntemleri kullanılarak veriler toplanmıştır.

3.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

İlkokul, ortaokul, Lise, Üniversite, Yüksek Lisans ve Doktora uygulanan ders müfredatları incelenerek yorumlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde araştırma bulguları ve bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlar yer almaktadır. Azerbaycan’da Müzik Eğitim Sistemi, Müzik icracısı ve Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar ve müfredatları incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

4.1. Eğitim Dili

“Tahsil kanununun” 6 maddesinde eğitim dilinin Azerbaycan, Rus ve İngiliz dillerinde olması belirtilmiştir. Yabancı dillerde okuyan öğrenciler Azerbaycan Tarihi; Azerbaycan Edebiyatı, Azerbaycan Coğrafyasını öğrenmek zorundadırlar. (Ergün, 1996: 2).

4.2. Azerbaycan’da Anaokulundan Lise’ ye Kadar Müzik Eğitim Kurumları

- Okul dışı müzik eğitimi
- Gençler Saraylarında, Kültür Evlerinde Müzik Eğitimi
- Okul öncesi müzik eğitimi (anaokulu)
- Azerbaycan’da Müzik Okullarında Eğitim
- Müzik Okullarında Halk Müziği 5 Yıllık Eğitim Sistemi
- Müzik Okullarında Batı Müziği 7 Yıllık Eğitim Sistemi
- Genel Eğitim Okulları ve Ortaokullarda Müzik Eğitimi (ilkokul)
- Orta İhtisas Mektepleri (Meslek Yüksek Okulları)
- Konservatuvar ve Bakü Müzik Akademisi Bünyesinde Halk ve Batı Enstrümanlarında İlk, Orta ve Liseyi Kapsayan 11 Yıllık Müzik Eğitimi
- İnce Sanat (Güzel Sanat) Okullarında, Güzel Sanatlar Müzik Eğitimi
- Mesleki ve Teknik Eğitiminde Müzik Eğitimi
- Müzik Liselerinde Eğitim

- Profesyonel Müzikçiler Hazırlayan “ Müzik Okulları”

4.2.1. Okul dışı müzik eğitimi

Azerbaycan’da okul dışı müzik eğitimi zorunlu değildir. Müzikle çalışmak isteyen gençler Devlet hesabına mevcut olan idari ve müzik okullarında profesyonel müzisyen olmak isterse kendini müzik okullarının birine kayıt yaptırabilir. Bu kurumlar iki türdür;

1. Profesyonel sanatçı hazırlamayan, lakin iyi müzik eğitimi veren kültür sarayları ve dernekleri.
2. Müzik eğitimini profesyonel olarak veren ve müzik icracıları hazırlayan “Müzik okulları”.

4.2.2. Gençler saraylarında, kültür evlerinde müzik eğitimi

1920 yıllarından başlayarak Azerbaycan’da müzik eğitiminin verilmesi kitle halinde kent ve ilçelerde, büyük medeniyet merkezlerinde başlatılmıştır. Bunun için her şehirde, ilçelerde gençler için dernekler, kültür sarayları yapılmaya başlandı. Bu medeni ocaklarda müzikle yanaşık dans, tiyatro, bale, foto vb. dernekler de açılmış oldu. Derneklerin amacı profesyonel sanatçı hazırlamak değildi. Onlar yetişmekte olan gençlerin etik davranışına ve estetik olarak gelişmelerine yöneltilmiştir.

Okul dışı müzik eğitiminde okuyanlar kitle şeklinde okul öğrencileri, sanayide çalışan gençler olmuşlardır. Azerbaycan’ın tüm bölgelerinde; şehir ve ilçelerde “Piyon erler sarayı” (Gençler evi) dikilmiş ve oralarda milli ve klasik müzik aletleri öğretilirdi. Aynı zamanda onların takibinde korolar, milli ve oda müziği orkestraları, milli ve klasik dans grupları mevcuttu. Azerbaycan’da olan Dernekler’ in, Gençler evlerinin amacı profesyonel müzikçilerin, dansçıların hazırlanması olmasa da bu gruplar her yıl devletin yapmış olduğu törenlerde, büyük konserler’ de profesyonel gibi hareket ederlerdi.

XX yüzyılın ortalarında tüm dünyada müzik eğitime verilen dikkat bu konuyu gerçekleştirmiş oldu. Macar bestecisi Zoltan Koday müzik eğitimi ile ilgili bir çok araştırmalar Araştırmalara dayanan ve Bela Bartok (1881-1945) da Macar müzik folkloru örneklerinden yararlanarak bunları müzik eğitime sokmakta başarılı oldu.

Bela Bartok'un bu metodu Sovyetler Birliği'nde de geniş olarak yayıldı. Bu metotları araştıran Azerbaycan bilim adamlarından Prof. Dr. Sabir Guliyev, Prof. Dr. Necmettin Melikov, Prof., Dr. Jale Memedova ve başkaları Azerbaycan'da milli müzik örneklerinin eğitime kazandırılmasında büyük emekleri oldu. Prof. Dr. Sabir Guliyev ortaokullar için 1, 2, 3, 4, 5 ve 6'ncı sınıflarda müzik derslerinin öğretilmesi metodunu hazırlayıp kitap şeklinde yayımladı. Şimdi de ortaokullarda bu kitaplardan hocalar ders vermektedir.

XX yüzyılın ortalarında tüm dünyada müzik eğitiminin zorunlu olarak verilmesi ve müzik eğitiminin önem taşıması 1953 yılında UNESCO bünyesinde İSME (İnternational Sosiety for Music Education) kurumu yaratıldı. Kurumun esas amacı müzik eğitiminin uluslararası gelişimini tahmin etmek ve ülkeler arası müzik eğitimcileri arasında ilişkileri kurmak idi. Azerbaycan da bu kurumun üyelerinden biriydi.

4.2.3. Okul öncesi müzik eğitimi

Okul öncesi müzik eğitimi çocukların müzik terbiyesi ve müzik eğitimi ile ilgilidir. Müziğin psikolojik etkisini öne çeken bilim adamları, yazarlar çocukların sağlıklı, ruhsal büyümesi amacı ile müzikten doğru yararlanılmasını öne çekmişlerdi. Müzikle terbiye ilk müzik eğitimi gibi hususi olarak önem taşımaktadır. Bu amaçla müzik eğitimi iki açıdan başlatılması tavsiye edilmektedir;

- Evde ve gezintide müzik eğitimi
- Kreşlerde müzik eğitimi

1. Sovyetler Birliği ve Azerbaycan müzik eğitimi sisteminde çocukların evde dinlediği müziklere dikkat verilmesine, hususi olarak çocuklar için olan şarkılara ve çizgi filmlerinde seslendirilen müzikleri dinlemesi tavsiye edilmektedir. Çocuklarla gezintilere giderken tiyatrolarda çocuklar için olan gösteriler, çocuk hikâyeleri esasında olan operaların, balelerin, müzik göstericilerinin dinlenilmesi büyümekte olan çocuğun davranışına ve estetik terbiyesine kendi etkisini göstermiştir.
2. Çocuk evlerinde müzik eğitimi program şeklinde olmaktadır. Çocuklar bir arada büyüdüğü için müzik aletlerinde icralar onlara daha fazla kendi

etkisini göstermektedir. Bu bakımdan Devlete bağlı veya çağdaş dönemde özel olan tüm çocuk evlerinde müzik eğitimi veren öğretmenler vardır. Bu müzik öğretmenleri piyano icracılarından, koro hocalarından oluşmaktadır. Tüm çocuk evlerinde programa göre erkekler korusu, kızlar korusu, karışık korolar ve çocuklar için yapılan müzik aletleri de mevcuttur. Bu müzik aletleri çocuklar için düzeltilmiş tütek, ksilofon, bara ban vb. ibarettir. Çocuklar basit çocuk şarkılarını çalıp ve okurlar.

Çocuklara müzik eğitimi veren öğretmenleri Pedagoji liselerinin ve Pedagoji Üniversitelerinin müzik bölümünden mezun olan öğretmenlerdir.

Azerbaycan ‘‘Tahsil Kanunu’nun’’ 14’üncü Maddesi okul öncesi eğitimi içermektedir. Bu maddeye göre 1,5-6 yaş arası çocuklar bu eğitimi alabilirler. Bu eğitim zorunlu değildir. Milli Eğitim Bakanlığı bu eğitim için maddi destek vermektedir. Eğitim sisteminde esas amaç böyle sıralanabilir;

- Azerbaycan dilinin öğretilmesi,
- Milli ve ahlaki değerlerin öğretilmesi,
- Öğrencilerin yeteneklerinin ortaya çıkarılması,
- Öğrencilerin yeteneklerine göre; jimnastik, resim, müzik, tiyatro, vb. gibi alanlara yönlendirilmesi (Ergün, 1996: 3).

Azerbaycan’da okul öncesi eğitim veren kurumlar;

4.2.4. Azerbaycan’da müzik okullarında eğitim

Azerbaycan müzik eğitimi sisteminde Halk müziği ve Batı müziği eğitim sistemleri mevcuttur. Her iki eğitim sistemi Kültür Bakanlığına bağlıdır.

1. İlkokulda Halk müziği eğitimi 5 yıllık eğitim sistemi çerçevesinde yapılır. Öğrenciler 9 ve 11 yaşlarından itibaren alındığı için eğitim programı 5 yılı kapsar.
2. İlkokulda Batı müzik eğitimi sisteminde öğrenciler 6 ve 7 yaşlarından itibaren alındığı için eğitim programı 7 yılı kapsar.

3. Azerbaycan müzik eēitimi sisteminde; ilk, orta, lise 11 yıllık eēitim programı mevcuttur. Bu eēitim sisteminde hem Halk mziēi, hem de Batı mziēi eēitimi verilir.

4.2.5. Müzik okullarında halk mziēi 5 yıllık eēitim sistemi

Azerbaycan’da 5 ve 7 yıllık müzik eēitim sistemi Çocuk Müzik Okulları ismi taşıyan okulların bünyesinde olur. Yani bir müzik okulunun bünyesinde hem 5 yıllık AHM, ASM ve BM dersleri geçilir, hem de 7 yıllık klasik müzik öērencileri BM derslerini öērenirler. Genellikle AHM ismi ile geçen bölümün öērencileri eēitimi 5 yılda, 7 yıllık klasik müzik bölümü öērencileri ise eēitimi 7 yılda bitirir. Her iki bölümün müfredatları farklıdır. Müzik okulları Kültür ve Turizm Bakanlıēına baēlı olduēu için okulların ders müfredatları bu Bakanlıēın kararı ile gerçekteşiyor. Bizim elde ettiēimiz program bu gün de gerçekte olarak kullanılmaktadır. Bu müfredat tüm müzik okulları için geçerlidir. Program Azerbaycan Cumhuriyeti Medeniyet ve Turizm bakanlıēının 2010 yıl 12 Ekim 490 sayılı kararı ile onaylanmıştır. AHM bölmesinde ders kredilerini göstermezden önce müfredat’ da yapılan bazı kayıtlara dikkat edelim;

- 5 yıllık tam dersi bitirmiş öērenciler okulu bitirmiş sayılıyorlar. Okulda tam bir yıl ilave okumak isteyen başarılı öērenciler Öēretmenler Kurumu’nun kararı ile ve okul Müdürünün kararnamesi ile VI sınıfa geçirilebilir.
- Garmon sınıf üzere tüm sınıflarda notla eēitime haftada 1 saat veriliyor.
- Garmon branşına piyano eşliēi için ayrılmış 1saat Okul Müdürü’nün isteēine göre muēam (makam) dersleri için, halk danslarına eşlik yapmak için vurmali zerb-naēara hocasına veya notla icra için piyanocuya ayrila biler.
- Saz sınıfında muēam eēitim olunmuyor. Onun yerine not dersine 1 saat ve ona piyanoda eşlik yapmak için 1 saat ilave olunuyor.
- Yardımcı Eēitim dersleri: Ritim, müzik aleti, bestecilik, müzik teorisi, orkestra şefliēi temeli, branş dersi, sahne kültürü vb. Yardımcı Eēitim dersleri okul Müdürünün kararnamesi ile verile ve geri alına biler (Çocuk musiki okulları E.P. B, 2010: 9,10.).

Ders kredileri cetveli hem 5 yıllık, hem de 7 yıllık eēitim sistemi cetvelleridir.

Tablo 4.1.

Milli Müzik Aletlerinde Eğitim Ders Kredileri

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri						Sınav olan sınıflar
		I	II	III	IV	V	VI	
I	Branşlar:							
	a)Halk müzik aletleri: (tar, kemençe, mey, kanun, saz, qarmon, nağara vb.)							
**	b)Telli ve üflemeli aletler: (kaman, alt, viyolonsel, gitar, arp, kontra bas, flüt, klarnet vb.)	2	2	2	2	2	2	III, V, VI
**	Muğam(makam)	2	2	2	2	2	2	III, V, VI
*	Halkmüzikaletleri için							
II	Teorikdersler:							
	Solfej	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	III, V, VI
***	Koro			1	1			
	Orkestra(ansambl)		1	1	1	1		
	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1	1		V
	Umumi müzik edebiyatı		1	1	1	1		V
	Azerbaycan halk müzik yaratıcılığı				1			
III	Yardımcı dersler:							
	Ritim	0,5						
	Yardımcı piyano		1	1	1	1		
	Müzik teorisi					1	1	
	Toplam:	7	9,5	10,5	11,5	10,5	6,5	

Yukarıdaki tabloya göre, küçük yaşlı çocuklar I sınıfta haftada toplam olarak 7 saat, II sınıflar 9,5 saat, III sınıflar 10,5 saat, IV sınıflar 11,5 saat, V sınıflar 10,5 saat, VI sınıflar 6,5 saat müzik dersleri alıyorlar. Bu branşlar üzere okuyan öğrenciler kaman aleti dışında 9-10 yaşlarından itibaren okula alınıyorlar. Kaman aleti üzere 7-8 yaşlardan da öğrenci alınır.

5 yıllık müzik eğitim sisteminde hanendelik, vokal, pop müzik okuma sınıfları da vardır. Bu bölmede de VI sınıfa daha başarılı öğrenciler Öğretmenler Kurumu'nun kararı ile ve okul Müdürünün kararnamesi ile geçirilir. Okuma bölümüne öğrenciler 9-11 yaşlar arası alınır. Öğrencilerin ders kredileri haftada 8,5 saati geçemez.

Tablo 4.2.

Hanendelik, Vokal, Pop Müzik Sınıflarının Ders Kredileri

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri						Sınav olan sınıflar
		I	II	III	IV	V	VI	
I	Branşlar:							
	a)AHM üzere: Hanendelik							
*	b)Klasik müzik: Vokal	2	2	2	2	2	2	III, V, VI
	c) Pop müzik: okuma							
*	**AHM: Def, Qavalicrası				1	1	1	
II	Aruzvehecavezni					1	1	
III	Teorikdersler:							
	Solfej	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	III, V, VI
	Azerbaycan müzik edebiyatı		1	1	1	1		V
	Umumi müzik edebiyatı		1	1	1	1		V
	Azerbaycan halk müzik yaratıcılığı				1			
	Azerbaycan halk müziği esasları		1	1				
IV	***Yardımcı dersler:							
	Yardımcı piyano			1	1	1		
	Sahna medeniyeti						1	
Toplam:		3,5	6,5	7,5	8,5	8,5	6,5	

Bir önceki tabloya ilave olarak şunlar yazılmıştır;

- 5 yıllık tam dersi bitirmiş öğrenciler okulu bitirmiş sayılıyorlar. Okulda tam bir yıl ilave okumak isteyen başarılı öğrenciler Öğretmenler Kurumu'nun kararı ile ve okul Müdürünün kararnamesi ile VI sınıfa geçirilebilir.
- Yardımcı Eğitim dersleri: müzik aleti, bestecilik, müzik teorisi, orkestra şefliği temeli, branş dersi, sahne kültürü vb. Yardımcı Eğitim dersleri okul Müdürünün kararnamesi ile verile ve geri alınabilir (Çocuk musiki okulları E.P. B,2010:11.).
- Solfej, Azerbaycan müzik edebiyatı, Umumi müzik edebiyatı, Azerbaycan halk müzik yaratıcılığı, Azerbaycan halk müziği esasları üzere grup da öğrencilerin sayı 6 olmalıdır.
- AHM üzere Hanendelik, Klasik müzik üzere Vokal, Pop müzik üzere okuma sınıf öğrencileri 5 yıllık eğitim zamanı koro sınıfına celp edilebilirler.

- Eşlik saatleri:
 - Branş üzere haftada 2 saat,
 - Yardımcı dersler üzere Öğretmenin ayırmış olduğu ders saatlerinin ücretleri %100 ödeniliyor.

Cetveldən gördüğümüz gibi az yaşlı çocuklar I sınıfta haftada toplam olaraq 3,5 saat, II sınıflar 6,5 saat, III sınıflar 7,5 saat, IV sınıflar 8,5 saat, V sınıflar 8,5 saat, VI sınıflar 6,5 saat müzik dersleri alıyorlar.

4.2.6. Müzik okullarında batı müziği 7 yıllık eğitim sistemi

Azərbaycan'da klasik musiqi alətlərinin təlimi 7 və 8 yıldır. 7 sinifi uğurlu, yüksək puanlarla bitirən öyrəncilərin istəyinə görə Öğretmenler Kurumu'nun qərarı ilə və okul Mədirünün qərarnameyi ilə VIII sinifə keçirilə bilər.

Tablo 4.3.

Klasik Müzik Aletleri Sınıfında Ders Kredileri

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri								Sınav sınıfları
I	Branşlar:	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
	a)Kaman									
	b) Viyolonsel									
	c) Alt	2	2	2	2	2	2	2	2	IV, VII, VIII
	d) Kontra bas									
	e) Arp									
II	Teorik dersler:									
	Solfej	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	IV, VII, VIII
	Koro				1	1	1	1	1	
	Orkestra				1	1	1	1		
*	Azərbaycan musiqi edebiyatı					1	1	1		VVII
	Umumi musiqi edebiyatı				1	1	1	1		VII
	Azərbaycan xalq musiqi yaradıcılığı						1	1		VII
III	Yardımcı dersler:									
	Ritim									
	Yardımcı Piyano	1	1	1	1	1	1			
	a)Müzik teorisi		1	1						
	Toplam:	4,5	5,5	5,5	7,5	8,5	9,5	8,5	4,5	

Yukarıdaki tabloya göre;

- 7 yıllık tam dersi bitirmiş öğrenciler okulu bitirmiş sayılıyorlar. Okulda tam bir yıl ilave okumak isteyen başarılı öğrenciler Öğretmenler Kurumu'nun kararı ile ve okul Müdürünün kararnamesi ile VIII sınıfa geçirilebilir.
- Yardımcı Eğitim dersleri: müzik aleti, bestecilik, müzik teorisi, orkestra şefliği temeli, branş dersi, sahne kültürü vb. Yardımcı Eğitim dersleri okul Müdürünün kararnamesi ile verile ve geri alınabilir (Çocuk musiki okulları E.P. B,2010:7.).
- Solfej, Azerbaycan müzik edebiyatı, Umumi müzik edebiyatı, Azerbaycan halk müzik yaratıcılığı, Azerbaycan halk müziği esasları üzere grup da öğrencilerin sayı 6 olmalıdır.

Azerbaycan'da müzik eğitimi sisteminde piyano branşı daha gelişmiş şekildedir. 7 yıllık eğitim gören gençler son 7, 8 sınıflarda okulu piyano için yapılmış konçertolarla veya teknik bakımdan gelişmiş eserlerle bitirirler. Eğitim programında verilmiş kurallar yukarıda gösterilen şekildedir. Farklı özellikler yardımcı derslerde olduğu için onu veriyoruz.

- Yardımcı Eğitim dersleri: bestecilik, müzik teorisi, orkestra şefliği temeli, ritim, deşifre, klasik okuma(vokal), pop okuma, hanendelik, branş dersi, eşlik vb. Yardımcı Eğitim dersleri okul Müdürünün kararnamesi ile verile ve geri alınabilir (Çocuk musiki okulları E.P. B,2010:3.).
- Öğrenci Yardımcı derslerden yalnız birini alabilir.
- Solfej, Azerbaycan müzik edebiyatı, Umumi müzik edebiyatı, Azerbaycan halk müzik yaratıcılığı, Azerbaycan halk müziği esasları üzere grup da öğrencilerin sayı 6, koro sınıfında ise 10 kişiden fazla olamaz.

Piyano eğitiminde çocukların iyi gelişmesi için ritim dersleri II sınıfta haftada 1 saat, notaları yüzünden iyi okumak amacı ile deşifre dersi III sınıfta, iki piyanonun bir yerde ansambl olarak icra yapımı dersleri IV sınıfta geçiler. 4 yılda iyi eğitim aldıktan sonra V, VI ve VII sınıflarda öğrenciler eşlik yapmağı öğrenirler. Böyle eğitim görmüş öğrenciler müzik okullarını bitirirken artık piyanoda eşlik yapmaya başarılılar.

Tablo 4.4.

7 Yıllık Müzik Okulu Piyano Bölümü

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri								Sınavsınıfları
I		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
II	Branş:									
	Piyano	2	2	2	2	2	2	2	2	IV, VII, VIII
III	Teorik dersler:									
	Solfej	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	IV,VII, VIII
	Koro	1	1	1	1	1	1	1		
	Azerbaycan müzik edebiyatı				1	1	1	1		VII
	Umumi müzik edebiyatı				1	1	1	1		VII
	Azerbaycan halk müzik yaratıcılığı						1	1		
III	Yardımcı dersler:									
	Ritim		1							
	Deşifre			1						
	Ansambl				1	1				
	Eşlik					1	1			
	Müzik teorisi						1	1	1	
	Toplam:	4,5	5,5	5,5	7,5	8,5	9,5	8,5	4,5	

Yukarıdaki tabloya göre, I sınıfta haftada toplam olarak 4,5 saat, II sınıflar 5,5 saat, III sınıflar 5,5 saat, IV sınıflar 7,5 saat, V sınıflar 8,5 saat, VI sınıflar 9,5 saat, VII sınıflar 8,5 saat, VIII sınıflar 4,5 saat müzik dersleri alıyorlar. Bu branş üzere okuyan öğrenciler 6-7 yaşlarından itibaren okula alınıyorlar.

Azerbaycan'da piyano eğitimi almış gençler arasında Avrupa'da, Rusya'da ve ABD geçirilen Uluslararası piyano yarışmalarında keleşe kazananlar yeterinceadır.

4.2.7. Genel eğitim okulları ve ortaokullarda müzik eğitimi

Azerbaycan eğitiminde genel eğitim okulları İptidai Tahsil (ilkokul), Esas Tahsil (Ortaokul) ve Orta Tahsil (Liseler) gibi 3 basamaktan oluşmaktadır. İlköğretim kurumları olan İptidai Tahsil okullarına 6 yaşındaki öğrenciler alınmaktadır.

Azerbaycan'da Esas Tahsil zorunlu olarak geçmektedir. 8'inci sınıfı bitiren öğrenciler Peşe Meslek okullarına gidebilirler. Tahsili devam etmek isteyen öğrenciler ise Orta Tahsile devam edebilmektedirler.

Ortaokullar müzik eğitiminin kitle şeklinde gençler arasında yayılmasında önemli bir yer taşımaktadır. Azerbaycan'ın Eğitim Bakanlığının ortaokullarda müzik eğitimi kanununda müzik dersleri zorunlu olarak haftada 1 saat olmakla birlikte; birinci sınıftan yedinci sınıfa kadar devam eder. Bu yılda 250 saat ders eder. Ortaokullarda müzik derslerinin geçilmesi esas amacı gençlerin davranış ve estetik terbiyesinin yükseltilmesine hizmet ediyor (Ortaokullar için Müzik Programı 1979: 4).

Ortaokullarda müzik derslerinden başka tüm sınıflardan toplam şeklinde oluşturulan korolar milli müzik orkestraları da vardır. Bu kurumlar cumhuriyet bayramlarında, okul şenliklerinde, okullar arası olimpiyatlarda konserler verebilmektedir.

Ortaokullarda müzik eğitimi derslerinde öğrencilere nota öğretiliyor, Rus, Avrupa ve milli şarkılar, besteci eserleri okutulmakla birlikte Avrupa, Rus ve Azerbaycan bestecilerinin buluşları (besteleri) hakkında da bilgiler verilmektedir.

Ortaokul öğrencileri esasen ses eğitimi alıyorlar. Bazı ortaokullarda müzik eğitimi kapsamında müzik öğretmenleri öğrencilerini toplum şeklinde Opera ve Bale temalarına, filarmonide geçirilen senfonik orkestra konserlerine de götürüyorlar. Sovyetler zamanında müzik aletleri düzelten fabrikalar her yıl 180 bin piyano ve çok sayılı başka müzik aletleri yapar, bir milyondan fazla müzik ders vesaitleri, kitaplar yayınlanmıştır.

Müzik eğitiminin daha da iyi şekilde kurulması için o zaman Komünist Partisi Merkezi Komitesi ve Başbakanlık'ta verilmesine bağlı olarak, ortaokullarda müzik eğitimini Üniversitelerin müzik bölümlerini bitirmiş olarak hocalar ders vermeleri için karar alınmaktadır. Bu maksatla 1980 yıllarda artık müzik eğitimcisi hazırlayan 50 pedagoji Enstitü (Üniversite) ve 250 fazla yüksek müzik okulları (Orta Müzik okulları) vardılar (Laqutin, M, 1985: 27).

Tekçe Azerbaycan'da Bakü'de, Gence' de, Nahcivan' da, Lenkaran' da, Karabağ'da (Han kentinde) Pedagoji Üniversiteleri ve sayısı 15 olan yüksek müzik

okulları (Orta Müzik okulları) kurulmuştur. Ortaokullarda müzik eğitime hususi dikkat çeken besteci D.B. Kabalevckiy olmuştur. Onun editörlüğü altında 1983 yılından başlayarak “Muzıka v şcole” (Ortaokullarda müzik) Dergisi yayınlanmaya başladı ve kendisi ortaokul öğrencilerinden çok sesli koroyu da çalıştırmıştır.

Ortaokulların hepsinde koro, milli müzik orkestraları vardı. Her yıl Eğitim Bakanlığı ortaokullar arasında müzik yarışmaları ve festivaller yapıldı

4.2.8. Orta ihtisas mektepleri (Meslek yüksek okulları)

Orta İhtisas Mektepleri Teknikum veya Kolej adıyla anılan lise üstü öğretim veren kurumlardır. Orta düzeyde meslek elemanı yetiştirmeyi amaçlayan bu okullara orta tahsilden sonra gidilebildiği gibi liseden sonrada gidilebilmektedir. Orta tahsilden sonra bu okullara gidenler 4 yıl süreli, liseyi bitirdikten sonra gidenler ise 2 yıl süreli eğitim görmektedirler. Teknik liseler ve kolejler bağımsız okul olarak açılabilirdikleri gibi üniversitelere bağlı olarak bunların bünyesinde de açılabilirler. (Ergün.1997:4)

Yukarda geçen söze ilave olarak; Orta İhtisas Müzik ve Ressamlık Mekteplerinin 4 yıl süreli olmasını göstermek isterdik.

Azerbaycan’da ilk Orta İhtisas Müzik Okulu 1920 yılında Bakü’ da kurulmuştur. İlk branşlar Milli müzik aletleri, Piyano sınıfı olmuştur. 1950 yıldan sonra bu okul besteci A. Zeynalli adını taşımıştır. Okulda şu ihtisaslar açılmıştır;

Tablo 4.5.

Müzik Lisesinde Bölümler

	Eğitim kodu	Branşın adı
1.	140101	Piyano
2.	140102	Senfonik orkestra aletleri
3.	140103	Halk çalgı aletleri
4.	140201	Opera, Oda, Vokal okuyan
5.	140202	Hanende
6.	140301	Koro şefi
7.	140501	Müzikolog
8.	14702	Pop müziği sanatı

Yukarıdaki tabloya göre, Müzik Liseleri eğitimde hususi önem taşımaktadır. Azerbaycan’ın her bir büyük medeniyet merkezinde birkaç müzik okulu ve bir Müzik

Lisesi vardır. Müzik Lisesi 5-7 yıllık müzik eğitimi görmüş başarılı öğrencileri yetenek sınavı ile almaktadır. Burada Eğitim 4 yıldır. Müzik Lisesi bitirmiş ve diploma almış öğrenciler müzik okullarında hem öğretmen gibi, hem de icracı olarak çalışma hukuku kazanıyorlar. İcracılık yapan AHM bölümü öğrencileri milli orkestralarda, halk müziği üçlüğünde (tar, kemanca, hanende), piyanocular, müzik okullarında eşlik, kreşlerde icracı, ortaokullarda müzik öğretmeni, üflemeli ve kaman öğrencileri oda ve senfonik orkestralarda, koro öğrencileri korolarda çalışma hakkı kazanıyorlar.

Müzik Liselerine ortaokulun 8 ve 11 yıllık sınıfını bitirmiş öğrenciler yetenek sınav yolu ile alınırlar. Ortaokulun 8 yıllık sınıfını bitirmiş öğrenciler Müzik Liselerinde ortaokulun IX, X, XI sınıf derslerinden bazılarını da geçerler. 11 yıllık okulu bitirmiş öğrenciler ise hızlı olarak müzik derslerine girerler. Müzik Liselerinde müfredatta yer almış program zorunlu olarak geçer. Ders kredilerinin kazanılması önemli olarak sayılıyor. Müzik liselerinde ders kredileri cetvelde gösterildiği gibi paylaştırılmıştır.

Orta İhtisas Müzik okulunun ve diğer Orta İhtisas Müzik okullarının müzik ders kredileri böyledir;

Tablo 4.6.

Piyano Bölümü

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Piyano	2	3	3	4	VIII, IX, X	XI
2.	Oda orkestrası		1	1	1	IX, X	
3.	Eşlik sınıfı	1	1	1	1	VIII, IX, X	XI
4.	Eşlik tecrübesi	1	1	1	1		
5.	Solfej	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
6.	Armoni	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
7.	Müzik edebiyatı	2	2	2	2	Tüm sınıflar	
8.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
9.	Azerbaycan Halk müziği esasları		1	1	1	X, XI	
10.	Müzik eserleri Analiz			1	1	X, XI	
11.	Kolokyum (Müzik bilgi çevresinin değerlendirilmesi)			1	1	XI	
12.	Eğitim metodu				2	XI	
13.	Pedagoji tecrübe				2		
14.	Müzik icrası tecrübesi	1	1				
Toplam:		11	14	15	21		

Yukarıdaki tabloya göre, Orta İhtisas Müzik okulları mezunlara diploma verdiği için öğrencilerin icracılık sanatından başka pedagoji başarılılıklarına da hususi önem verilmektedir. Haftada I sınıflar 11 saat, II sınıflar 14, III sınıflar 15, IV sınıflar ise 21 saat müzik derslerine giren öğrenciler son sınıflarda uluslararası piyasada olan piyano repertuarı seviyesinde eserler; konçertolar, sonatlar, baladalar vb. icra ederler.

Senfonik orkestra aletleri bölümü de sanat bakımından yeterli seviyede icracı ve öğretmen yetiştirirler. Bu bölümün ders kredileri şöyledir;

Tablo 4.7.

Kaman, Viyola, Viyolonsel, Kontra Bas, Arp Vb.

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Branş	2	3	3	3	VIII,IX, X	XI
2.	Oda Orkestrası		1	1		IX	X
3.	Orkestra sınıfı	4	4	4	4		
4.	Eşlik sınıfı	1	1				XI
5.	İcra tecrübesi	0,5	0,5	0,5	0,5		
6.	Senfonik orkestra aletleri	1					
7.	Yardımcı Piyano	1	1	1	1	VIII,IX, X, XI	
8.	Solfej	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
9.	Armoni	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
10.	Müzik eserleri Analizi			1	1	X,XI	
11.	Azerbaycan Halk müziği esasları			1	1	X,XI	
12.	Müzik edebiyatı	2	2	2	2	Tüm sınıflar	
13.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
14.	Eğitim metodu				2	XI	
15.	Orkestra şefliği		1	1	1	IX	
16.	Deşifre	1				VIII	
Toplam:		16,5	17,5	18,5	20,5		

Yukarıdaki tabloya göre, VIII sınıfta haftada toplam olarak 16,5 saat, IX sınıflar 17,5 saat, X sınıflar 18,5 saat, XI sınıflar 20,5 saat müzik dersleri alırlar.

Tablo 4.8.

Üflemeli Müzik Aletleri Sınıfı

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Branş	2	3	3	3	VIII,IX, X	XI
2.	Orkestra sınıfı	4	4	4	4		
3.	Ansambl sınıfı	0,5	0,5	0,5	0,5		
4.	Orkestra şefliği	1	1			IX	
5.	Deşifre	1				VIII	
6.	Senfonik orkestra aletleri	1	1				
7.	Yardımcı Pişano	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
8.	Üflemeli aletlerin metodu		1	1	2	XI	
9.	Solfej	1	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
10.	Armoni	1	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
11.	Müzik eserleri Analizi			1	1	X,XI	
12.	Müzik edebiyatı	1	1	1	2	Tüm sınıflar	
13.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
14.	Azerbaycan Halk müziği esasları			1	1	X,XI	
Toplam:		14,5	16,5	16,5	19,5		

Yukarıdaki tabloya göre, Üflemeli müzik aletleri sınıfı öğrencileri VIII sınıfta haftada toplam olarak 14,5 saat, IX sınıflar 16,5 saat, X sınıflar 16,5 saat, XI sınıflar 19,5 saat müzik dersleri alıyorlar.

Senfonik orkestra müzik aletleri bölümünde üflemeli aletler bölümü de vardır. Müzik icracısı, öğretmeni ihtisaslarından başka bu bölümün öğrencileri orkestra için parti tür yapısını da lazım seviyede öğrenirler.

Tablo 4.9.

Halk Müzik Aletleri Bölümü

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Branş	2	3	3	3	VIII,IX, X	XI
2.	Muğam	2	2	2	2	VIII,IX, X	XI
3.	Orkestra şefliği		1	1	1	XI	
4.	Orkestra sınıfı	3	3	3	3		
5.	Solfej	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
6.	Armoni	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
7.	AHM üçlüğü	0,5	0,5	0,5	1		
8.	Ansambl	0,5	0,5	0,5	1		
9.	Yardımcı Piyano	1	1	1	1	VIII,IX, X, XI	
10.	Müzik eserleri Analizi			1	1	X,XI	
11.	Azerbaycan Halk müziği esasları		1	1	1	X,XI	
12.	Müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
13.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
14.	İcracılık tecrübesi	0,5	0,5	0,5	0,5		
15.	Parti türden okuma	1	1	1			
16.	Orkestra için yapma teknik	1	1				
17.	Eğitim metodu		1	1	1	XI	
18.	Pedagoji tecrübe		1	1	1	XI	
Toplam:		16,5	18,5	21,5	22,5		

Yukarıdaki tabloya göre, Halk müziği bölümünün ders kredileri gösterilmiştir. AHM bölümü öğrencileri okulu bitirirken birkaç ihtisaslara sahip olurlar. Onların diplomalarında aldıkları eğitime ve ders kredilerine göre bazı öğrencilerin diplomasında İcracı; Müzik öğretmeni; AHM orkestra şefi ihtisaslarnı kazanmış olurlar. Bundan başka tüm öğrenciler ASM üzere ansambl, halk üçlüsünde (tar, kemençe, hanende) eşlik etmeyi başarıyorlar.

Tablo 4.10.

Hanendelik(Müğam), Pop ve Vokal Sınıfı

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Branş	3	3	3	3	VIII,IX, X	XI
2.	Aktör sanatı	1	1			VIII,IX, X	
3.	Koro	2	2	2	2		
4.	Sahne hazırlığı			1	1	Tüm sınıflar	
5.	Solfej	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
6.	Armoni	1	1	1	2	XI	
7.	Müzik eserleri Analizi			1	1	XI	
8.	Müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
9.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
10.	Azerbaycan Halk müziği esasları				1	X,XI	
11.	Yardımcı Piyano	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
12.	Sesin temizliği		1				
13.	Eşlik				1		
Toplam:		11,5	12,5	12,5	16		

Yukarıdaki tabloya göre, hanendelik sanatı eğitimi eğitim sisteminde hususi önem taşımaktadır. ASM ve AHM kapsamında öğrencilere ders kredileri ayrılmıştır. İhtisas dersine ayrılmış haftalık 3 saat bölünerek 1,5+1,5 olarak geçiler. Branş dersinde(halk şarkıları, tasnifler vb. 1,5 saat) muğam(makam 1,5 saat) ders kredisi olarak geçilir.

Tablo 4.11.

Müzikoloji, Bestecilik ve Caz-Emprovizasyon(Doğaçlama) Bölümü

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Armoni	2	2	2	2	VIII,IX, X	XI
2.	Solfej	2	2	2	2	VIII,IX, X	XI
3.	Armoniden özel ders	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
4.	Müzik eserleri Analizi			1	1	X,XI	
5.	Polifoni	1	1	1	1	X,XI	
6.	Müzik edebiyatı	2	2	2	2	VIII,IX, X,	XI
7.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1	VIII,IX, X,	XI
8.	Azerbaycan Halk müziği esasları			1	1	X,XI	
9.	Yardımcı Piyano	1	1	1	2	VIII,IX, X, XI	
10.	Kolokyum ve tez			1	1,5	XI	
11.	Bestecilik	2	2	2	2	VIII,IX, X	XI
12.	Caz-empvizasyon	2	2	2	2	VIII,IX, X	XI
13.	Solfejin eğitim metodu			1	1	X	
14.	Pedagoji tecrübe (solfej)			1	1	XI	
15.	Müzik edebiyatı eğitim metodu		1			X	
16.	Pedagoji tecrübe (müzik edebiyatı)			1	1	XI	
Toplam:		14	15	20	21,5		

Yukarıdaki tabloya göre, müzikoloji, bestecilik ve caz-empvizasyon bölümü ders kredileri o biri bölümlerin ders kredilerinden fazladır. Bu bölümün öğrencileri müzik alanında tüm bilgilere sahip çıkmak için onların müfredatları da uluslararası programa uygun olarak kurulmuştur. Bölüm öğrencileri için Armoniden özel ders kredisi ve Müzik edebiyatından 1saat yerine 2 saat ders ayrılmıştır. Müzikolog, besteci caz icracıları hem armoni, hem de müzik edebiyatını daha iyi bilmesi için onların müfredatı diğer bölümlerden farklıdır.

Tablo 4.12.

Koro Şefliği Bölümü

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Koro sınıfı	2	2	2	2	VIII,IX, X	XI
2.	Koro şefliği	1	2	2	2	VIII,IX, X	
3.	Koro partisinin okunuşu		1	1		XI	
4.	Solfej	2	2	2	2	Tüm sınıflar	
5.	Armoni	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
6.	Müzik eserleri Analizi			1	1	X,XI	
7.	Müzik edebiyatı	2	2	2	2	Tüm sınıflar	
8.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	2	Tüm sınıflar	
9.	Azerbaycan Halk müziği esasları				1	X,XI	
10.	Yardımcı Piyano	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
11.	Koro ile çalışma			1	1		
Toplam:		10,5	12,5	14,5	16		

Yukarıdaki tabloya göre, Koro şefliği bölümü öğrencileri hem vokal eğitimi, hem de müzik ihtisasları derslerine giriyorlar. Başka ihtisaslardan farklı olarak onlar haftada 2 saat solfej dersi eğitimi alıyorlar.

4.2.9. Bakü müzik akademisi bünyesinde halk ve batı enstrümanlarında ilk, orta ve liseyi kapsayan 11 yıllık müzik eğitimi

Azerbaycan müzik eğitimi sisteminde Konservatuarların bünyesinde kurulmuş müzik okulları özel okullardır (Devlet kurumu olarak zorunlu müzik eğitim okulu). İlk özel müzik okulunu Azerbaycan'ın ünlü bestecisi Ü. Hacıbeyov ve Moskova Konservatuarını bitirmiş piyanocu Kökep hanım Safar-Aliyeva'dır. II Dünya savaşından sonra 1947 yılda Azerbaycan Devlet Konservatuarı için öğrenci hazırlamak amacı ile kurulmuş bu okul çok sonralar tanınmış, ünlü vokal ustası Bülbülün ismini taşımıştır. O dönemde Moskova'nın en ünlü piyano hocalarından ders almış K. Safar-Aliyeva Azerbaycan'da Konservatuarın bünyesinde olan ilk özel Müzik okulun Müdürlüğünü, yapmış oldu. Ü. Hacıbeyov 'un ve K. Safar-Aliyeva'nın hizmeti sayesinde Moskova'da

mevcut müzik eğitim sistemi Azerbaycan'da da gelişmeye başladı. İlk önce bu okulda klasik müzik ve müzik aletleri eğitimi verilmiştir. 1960 yıllardan başlayarak orada AHM ve müzik aletleri de eğitime sokuldu. Bu özel okula yalnız seçilmiş öğrenciler ve hocalar alınır.

Çağdaş dönemde orada 11 yıl eğitim gören öğrenciler Azerbaycan'da en başarılı müzikçiler gibi tanınmaktadırlar. Bu okulun diğer müzik okullarından farkı ondadır ki, burada müzik eğitimi ile yanaşık öğrenciler aynı zamanda ortaokulun derslerini de okumuş olurlar.

Azerbaycan 1990 yılda bağımsızlığı elde ettikten sonra Azerbaycan'da 2005 yıldan başlayarak 11 yıllık müzik okulları ve in se sanat okulları açılmağa başladı. Bu okulların müzik eğitimi veren programları Bülbül özel okulun programına uygun olarak yapıldı. On yıllarla elde edilmiş tecrübe diğer İnce sanat okullarına da yayınlandı. Şu anda Bakü'de 11 yıllık müzik eğitimi veren müzik okullarının sayısı 20'den fazladır. İnce sanat okullarında ortaokul dersleri geçilmez.

Tablo 4.13.

11 Yıllık Zorunlu Müzik Okulu Piyano Bölümü

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Piyano	2	3	3	4	VIII, IX, X	XI
2.	Oda orkestrası	1	1	1	1	IX, X	
3.	Eşlik sınıfı		1	1	1	VIII, IX, X	XI
4.	Eşlik tecrübesi	1	1				
5.	Solfej	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
6.	Armoni	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
7.	Müzik edebiyatı	2	2	2	2	Tüm sınıflar	
8.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
9.	Azerbaycan Halk müziği esasları			1	1	X, XI	
10.	Müzik eserleri Analiz			1	1	X, XI	
11.	Kolokyum (Müzik bilgi çevresinin değerlendirilmesi)			1	1	XI	
12.	Eğitim metodu				2	XI	
13.	Pedagoji tecrübe				2		
14.	Müzik icrası tecrübesi	0,5	0,5				
Toplam:		10,5	12,5	14	20		

Yukarıdaki tabloya göre, 11 yıllık piyano bölümünde 1,2,3,4,5,6,7 sınıflarda geçilen dersler 7 yıllık eğitim sisteminin piyano sınıfının müfredatı ders kredileri ile aynıdır. 11 yıllık eğitimin sonuncu 4 yıl müfredatında piyano sınıfının programı karmaşık şekilde olur. Müfredata tüm sonatlar, konçertolar, Batı, Rus, Azerbaycan vb. ülke bestecilerin eserleri arasına girer. Programda başarılı öğrenciler için onların isteğine göre ilave ders kredileri de vardır. Onlar şu branşlar üzeredir:

1. Emprovizasyon ve bestecilik
2. Vokal
3. Koro

Emprovizasyon ve bestecilik, vokal, koro derslerine tüm sınıflarda, yani VIII, IX, X, XI sınıflarda haftada 1 saat ilave ders kredisi verilir.

Cetveldən gördüğümüz gibi piyano eğitimini gören VIII sınıf öğrencileri haftada 10,5 saat, IX sınıf öğrencileri haftada 12,5 saat, X sınıf öğrencileri haftada 14 saat ve XI sınıf öğrencileri haftada 20 saat müzik eğitimi görüyorlar.

11 yıllık eğitim veren okulların piyano bölümünün VIII, IX, X, XI sınıflarına 7 yıllık müzik okullarını bitirmiş 16 yaşa dek başarılı öğrenciler yetenek sınavına bırakılırlar. Sınavı kazanan öğrenciler tam müzik eğitimini alabilirler.

Eğitim programına göre yıl boyu öğrencilere “Mastır klaslar” veren Konservatuarların profesör ve doçentlerine haftada 2 saat ders ücreti veriliyor. (VIII,IX,X,XI sınıf E.P. B.2010: 3,4,)

11 yıllık müzik eğitimi sisteminde senfonik orkestra müzik aletlerinin hepsinin eğitimi vardır. Programda kaman, alt, viyolonsel, kontra bas, arp vb. müzik aletleri için verilen ders kredileri, kurallar çok farklı değildir. Programda verilen ders kredilerinden ilave yardımcı dersler için de haftada 1 saat olmakla ders kredileri vardır. Branştan asılı olarak ilave dersler farklı çeşitlerde veriliyor. Mesela kaman, alt, viyolonsel, kontra bas, arp vb. müzik aletleri için haftada 1 saat ilave olarak Emprovizasyon ve bestecilik, vokal, ilave müzik aleti, koroya verilirse, üflemeli müzik aletleri öğrencilerine yalnız Emprovizasyon ve bestecilikle ilave müzik aleti eğitimi almağa haftada 1 saat ayrılmıştır. Ders kredilerine dikkat edelim (11yılılık MEP, B. 2010, 6).

Tablo 4.14.

Üflemeli Müzik Aletlerinin Ders Kredileri Cetveli

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Branş	2	3	3	3	VIII,IX, X	XI
2.	Orkestra sınıfı	4	4	4	4		
3.	Ansambl sınıfı		0,5	0,5	0,5		
4.	Orkestra şefliği	1	1			IX	
5.	Deşifre	1				VIII	
6.	Senfonik orkestra aletleri		1				
7.	Yardımcı Pişano	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
8.	Üflemeli aletlerin metodu		1	1	2	XI	
9.	Solfej	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
10.	Armoni	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
11.	Müzik eserleri Analizi			1	1	X,XI	
12.	Müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
13.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	2	Tüm sınıflar	
14.	Azerbaycan Halk müziği esasları			1	1	X,XI	
Toplam:		14,5	16,5	16,5	19,5		

Yukarıdaki tabloya göre gördüğümüz gibi üflemeli müzik aletleri öğrencileri VIII sınıfta haftada 14 saat, IX sınıfta haftada 16,5 saat, X sınıfta haftada 16,5 saat ve XI sınıfta haftada 19,5 saat müzik eğitimi görüyorlar.

11 yıllık müzik eğitiminde kaman, alt, viyolonsel, kontra bas arp vb. müzik aletleri de vardır.

Tablo 4.15.

Kaman, Alt, Viyolonsel, Kontra Bas Arp Vb.

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Branş	2	3	3	3	VIII,IX, X	XI
2.	Oda Orkestrası	1	1	1	1	IX	X
3.	Orkestra sınıfı	4	4	4	4		
4.	Eşlik sınıfı	1	1	1	1		XI
5.	İcra tecrübesi	0,5	0,5	0,5	0,5		
6.	Senfonik orkestra aletleri	1					
7.	Yardımcı Piyano	1	1	1	1	VIII,IX, X, XI	
8.	Solfej	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
9.	Armoni	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
10.	Müzik eserleri Analizi			1	1	X,XI	
11.	Azerbaycan Halk müziği esasları			1	1	X,XI	
12.	Müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
13.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
14.	Eğitim metodu			1	2	XI	
15.	Orkestra şefliği		1			IX	
16.	Deşifre	1	1			VIII	
Toplam:		16,5	17,5	18,5	20,5		

Yukarıdaki tabloya göre gördüğümüz gibi kaman, alt, viyolonsel, kontra bas arp vb. müzik aletleri öğrencileri VIII sınıfta haftada 16,5 saat, IX sınıfta haftada 17,5 saat, X sınıfta haftada 18,5 saat, XI sınıfta ise haftada 20,5 saat müzik eğitimi görüyorlar. Öğrencilerin ortam olarak haftada her gün 3,4 saat hocalarından müzik eğitimi görmesi ve onların verilen ödevlere zaman ayırması öğrencilerin her gün 5-6 saat üzerine daha fazla müzik eğitimine zaman ayırması demektir. İstatistik göstericiler Azerbaycan'da müzik eğitimi gören öğrencilerin %70 okulu bitirdikten sonra hayatlarını müzik sanatına bağladığını gösteriyor. Bu gösterici büyümekte olan gençlerin davranış ve estetik terbiyesi için iyi rakamlardır (11 yıllık MEP, B. 2010, 5).

AHM bölmesi öğrencileri haftada daha fazla, yani 18 isimde ders geçiriyorlar. Bundan ilave başarılı öğrenciler Emprovizasyon ve bestecilik, vokal derslerinden

yardımcı ders olarak haftada tüm sınıflarda 1 saat ders alabilir (11 yıllık MEP, B. 2010, 8).

Tablo 4.16.

Halk Müzik Aletleri Bölmesi

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Branş	2	3	3	3	VIII,IX, X	XI
2.	Muğam	2	2	2	2	VIII,IX, X	XI
3.	Orkestra şefliği	1	1	1	1	XI	
4.	Orkestra sınıfı	3	3	3	3		
5.	Solfej	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
6.	Armoni	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
7.	AHM üçlüğü	0,5	0,5	0,5	1		
8.	Ansambl	0,5	0,5	0,5	1		
9.	Yardımcı Piyano	1	1	1	1	VIII,IX, X, XI	
10.	Müzik eserleri Analizi			1	1	X,XI	
11.	Azerbaycan Halk müziği esasları			1	1	X,XI	
12.	Müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
13.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
14.	İcracılık tecrübesi	0,5	0,5	0,5	0,5		
15.	Parti türden okuma		1	1	1		
16.	Orkestra için yapma teknikleri		1	1			
17.	Eğitim metodu			1	1	XI	
18.	Pedagoji tecrübe	1				XI	
Toplam:		16,5	18,5	21,5	22,5		

Yukarıdaki tabloya göre, AHM bölümü öğrencileri VIII sınıfta haftada 16,5 saat, IX sınıfta haftada 18,5 saat, X sınıfta haftada 21,5 saat, XI sınıfta ise haftada 22,5 saat müzik eğitimi görüyorlar. Disiplinlere dikkat edersek, Konservatuarların ve İnce sanat ve Medeniyet Üniversitelerinin AHM bölümünde ders programında yer aldığını görürüz. Öğrencilerin böyle hazırlık geçmeleri onların Konservatuara hazırlanması demektir.

AHM hanendelik bölümü milli müzik eğitiminde hususi olarak önem taşımaktadır. Sesi iyi olan gençler yeterince olduğu için onlara iyi müzik eğitimi

verilmesi tüm müzik okul müdürleri tarafından dikkat da saklanmaktadır. Hanendelik sanatı halk tarafından çok sevildiğine göre 1908 yılından başlayarak Azerbaycan’da ilk defa Ü. Hacıbeyov ‘‘Leyli ve Mecnun’’ vb. operalarını yazmış oldu. Bu operalarda esas rolü hanendeler oynamıştır. Opera muğamlar (makamlar) üzerine kurulmuştur. Ona göre de halk arasında bu operalara ‘‘Muğam operaları’’ denilir. Hanendeler opera tiyatrosunda bir aktör gibi de oynadıkları için Azerbaycan müzik eğitiminde hanendeler müzik derslerinden başka aktör sanatı, sahne hazırlığı. Sesin temizliyi, korunma usulleri ve piyanoda eşlik başarıları ders olarak öğretiliyor.

Hanendelik, pop, ve vokal sınıflarının ders kredileri aynı olduğuna göre onlar bir cetvelde verilmiştir (11 yıllık MEP, B. 2010, 9).

Tablo 4.17.

Hanendelik (Muğam), Pop ve Vokal Sınıfı

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Branş	3	3	3	3	VIII,IX, X	XI
2.	Aktör sanatı	1	1			VIII,IX, X	
3.	Koro	2	2	2	2		
4.	Sahne hazırlığı	1	1	1	2	Tüm sınıflar	
5.	Solfej	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
6.	Armoni			1	2	XI	
7.	Müzik eserleri Analizi			1	1	XI	
8.	Müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
9.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
10.	Azerbaycan Halk müziği esasları				1	X,XI	
11.	Yardımcı Piyanos	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
12.	Sesin temizliği		1				
13.	Eşlik				1		
Toplam:		11,5	12,5	12,5	16		

Yukarıdaki tabloya göre, Hanendelik, pop ve vokal öğrencilerine tüm sınıflarda isteğine göre ilave olarak emprovizasyon (doğaçlama), AHM üçlü ve bestecilik üzere haftada 1 saat yardımcı ders kredisi de ayrılır.

11 yıllık müzik eğitimi sisteminde müzikoloji, bestecilik ve caz- emprovizasyon bölümleri de vardır. Bu bölümde okuyan öğrenciler Konservatuarda geçilen ders kredilerine uygun eğitim alıyorlar (11 yıllık MEP, B. 2010, 11).

Tablo 4.18.

Müzikoloji, Bestecilik ve Caz-Emprovizasyon (Doğaçlama) Bölümü

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Armoni	2	2	2	2	VIII,IX, X	XI
2.	Solfej	2	2	2	2	VIII,IX, X	XI
3.	Armoniden özel ders	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
4.	Müzik eserleri Analizi		1	1	1	X,XI	
5.	Polifoni	1	1	1	1	X,XI	
6.	Müzik edebiyatı	2	2	2	2	VIII,IX, X,	XI
7.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1	VIII,IX, X,	XI
8.	Azerbaycan Halk müziği esasları			1	1	X,XI	
9.	Yardımcı Piyano	1	1	1	1	VIII,IX, X, XI	
10.	Kolokyum ve tez			1	1,5	XI	
11.	Bestecilik	2	2	2	2	VIII,IX, X	XI
12.	Caz-emprovizasyon	2	2	2	2	VIII,IX, X	XI
13.	Solfejin eğitim metodu			1	1	X	
14.	Pedagoji tecrübe (solfej)			1	1	XI	
15.	Müzik edebiyatı eğitim metodu			1	1	X	
16.	Pedagoji tecrübe (müzik edebiyatı)				1	XI	
Toplam:		14	15	20	21,5		

Yukarıdaki tabloya göre, 11 yıllık müzik eğitimi almak isteyen 16 yaşa kadar olan öğrenciler sınav yolu ile alınıyor. Müzikoloji, bestecilik ve caz-emprovizasyon öğrencilerine ilave ders kredileri de veriliyor.

- Müzikoloji alanda geçilen derslerde gruplar 2-3 kişiden oluşuyor.
- Müzikoloji alanda olan XI sınıf öğrencilerine programdan ilave haftada her öğrenci ile 1 saat özel çalışma da veriliyor.

- Eğitim programına göre yıl boyu öğrencilere mastır klas veren profesör ve doçentlere haftada 2 saat hesabı ile ücret ödetiliyor.

11 yıllık müzik eğitimi sisteminde koro şefliği bölümü de vardılar. Bu bölüme de 16 yaşa kadar başarılı öğrenciler sınav yolu ile kabul ediliyor. Yardımcı ders olarak tüm sınıflarda haftada 1 saat emprovizasyon ve bestecilik, vokal dersler de verilmektedir (11 yıllık MEP, B. 2010, 13).

Tablo 4.19.

Koro Şefliği Bölümü

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri				Sınavı olan sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Koro sınıfı	2	2	2	2	VIII,IX, X	XI
2.	Koro şefliği	1	2	2	2	VIII,IX, X	
3.	Koro partisinin okunuşu		1			XI	
4.	Solfej	2	2	2	2	Tüm sınıflar	
5.	Armoni	1,5	1,5	1,5	2	Tüm sınıflar	
6.	Müzik eserleri Analizi			1	1	X,XI	
7.	Müzik edebiyatı	2	2	2	2	Tüm sınıflar	
8.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	2	Tüm sınıflar	
9.	Azerbaycan Halk müziği esasları			1	1	X,XI	
10.	Yardımcı Piyano	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
11.	Koro ile çalışma			1	1		
Toplam:		10,5	12,5	14,5	16		

Yukarıdaki tabloya göre, müzik eğitiminde VIII, IX, X, XI sınıflarda Konservatuarlar ve İnce sanat ve Medeniyet Üniversitesi için öğrenci hazırlığına hususi olarak dikkat edilmiştir. Müzik eğitiminin tüm bölümleri üzere her haftada geçilen ders kredileri ortam olarak her gün için 3-4 saat eder. Müzikçilerin hocalarından günde 3-4 saat profesyonel seviyede ders almaları ve öğrencilerin kendi branşları üzere her gün en az 2-3 saat çalışmaları sonucunda onların iyi bir müzisyen olarak yetişmesine yardımcı olmuştur.

4.2.10. İnce sanat okullarında, güzel sanatlar gimnazyalarında müzik eğitimi

Tablo 4.20.

Piyano Bölmesinde Ders Kredileri

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri								Sınav sınıfları
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
I	Branş:									
	Piyano	2	2	2	2	2	2	2	2	IV, VII, VIII
II	Teorik dersler:									
	Solfej	2	2	2	2	2	2	2	2	IV, VII, VIII
	Müzik teorisi						1	1	1	
	Umumi müzik edebiyatı				1	1	1	1	1	VII
	Esas ders kredileri toplam	4	4	4	5	5	5	5	6	VII
III	Yardımcı dersler:									
	Emprovizasyon ve bestecilik					2	2	2	2	
	Orkestrasyon					1	1	1	1	
	Ansambl		1	1	1	1	1	1	1	
	İcracılık tecrübesi		1	1	1	1	1	1	1	
	Koro	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Tüm ders kredileri Toplam:	5	7	7	8	11	11	11	12	

Yukarıdaki tabloya göre, Azerbaycan'da müzik eğitimi okulları aynı zamanda 5-6, 7-11 yıllık İnce sanat okullarında ve Güzel sanatlar Gimnazyalarında da vardır. Bu okullarda okuyan öğrenciler güzel sanatlarda okuyan öğrenciler ile bir yerde okuyup çalışıyorlar. 5-6, 7-11 yıllık İnce sanat (güzel sanat) okulları Azerbaycan'da Turizm ve Medeniyet Bakanlığına bağlıdır. 5-6 ve 7-11 yıllık güzel sanatlar okullarında müzik ders kredileri müzik okullarında olduğu gibidir.

Gimnazyalarda eğitim 11 yıllıktır. Bu okulda hem ortaokul, hem de güzel sanatlar ve müzik dersleri geçilir. Güzel sanatlar Gimnazyası Milli Eğitim Bakanlığına

bağlıdır. Milli Eğitim Bakanlığının 05.06.1992 tarihli 500 sayılı kararı ile her sınıfta müzik ve güzel sanatlar dersleri 6-8 öğrenci olmakla 3 gruba bölünüyorlar. Gimnazyada Ortaokul dersleri 6 gün olarak geçilir. Burada okuyan öğrenciler toplam olarak her gün 5-9 saat arasında derslerde oluyorlar. Sabahtan öğleye kadar ortaokul, öğleden sonra ise müzik dersleri geçilir. Gimnazyalarda I-XI sınıflarda tüm müzik branşları vardır ve müzik okuyan öğrencilerin ders kredileri böyledir:

Tablo 4.21.

Ortaokulda Ders Kredileri

Ortaokul Sınıflar	Zorunlu ders kredileri	Yardımcı ders kredileri	Müzik Ders kredileri	Toplam
I	18	2	5	25
II	20	2	7	29
III	22	3	7	32
IV	25	1	8	34
V	24	4	11	38
VI	24	4	11	38
VII	26	4	11	41
VIII	34,5	4	12	50,5
IX	35	2	11	48
X	24	4	11	39
XI	24	4	11	39

Yukarıdaki tabloya göre, Gimnazyalarda Müzik eğitimi ders kredilerine dikkat edersek, Müzik teorisi derslerinin az olduğunu görürüz. Bu Gimnazyalarda ortaokul derslerinin geçilmesi ile bağlantılıdır. Gimnazyalarda ortaokul dersleri zorunlu olduğuna ve bu ders kredilerini Eğitim Bakanlığı kontrol altında tuttuğuna göre bu değişmez olur. Eğitim Bakanlığının onaylamış olduğu 2001/2002 ders yılı Programında I-XI sınıfların öğrencilerinin haftada geçmiş olduğu ortaokul ders kredileri böyledir; I, 18 saat, II, 20 saat, III, 22 saat, IV, 25 saat, V, 24 saat, VI, 24 saat, VII, 26 saat, VIII, 34,5 saat, IX, 35 saat, X, 24 saat, XI, 24 saat. Ortaokulun zorunlu ders kredilerinden ilave yardımcı dersler de var ki, onlar öğrencilerin seçimine bağlıdır. Bunlar böyle paylaştırılmıştır; I, 2 saat, II, 2 saat, III, 3 saat, IV, 1 saat, V, 4 saat, VI, 4 saat, VII, 4 saat, VIII, 4 saat, IX, 2 saat, X, 4 saat, XI, 4 saat. Hem ortaokul derslerinin, hem de müzik eğitiminde olan ders kredilerini toplam olarak hesaplayarak bu sonucu elde ettik.

Tablo 4.22.

Gimnazyalarda Yukarı Sınıflarda Piyano Bölmesinde Ders Kredileri

s/s		Sınıflar ve sınavı olan sınıflar					
	Dersler	VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Branş: Piyano	2	2	2	2	VIII- X	XI
2.	Solfej	2	2	2	2	IX, X	
3.	Müzik teorisi					VIII	
4.	Armoni	1	1	1	1	IX,XI	
5.	Umumi müzik edebiyatı	1	1	1	1	IX,XI	
6.	Yardımcı piyano	1	1			IV,IX	
	Esas ders kredileri Toplam:	7	7	6	6		
7.	Yardımcı dersler:						
8.	Emprovizasyon ve bestecilik	2	2	2	2		
9.	Orkestrasyon			1	1		
10.	Ansambl	1	1	1	1		
11.	İcracılık tecrübesi	1					
12.	Koro	1	1	1	1		
13.	Tüm ders kredileri Toplam:	12	11	11	11		

Yukarıdaki tabloya göre, Gimnazyalarda VIII-XI sınıfların müfredatında ders kredilerine de dikkat ederikse onlarda da geniş alanda müzik eğitimi derslerinin olmadığını izleyebiliriz.

Tablo 4.23.

Diğer Müzik Bölümlerinin Ders Kredileri

s/s	Branşlar	Sınıflar üzere haftalık ders kredileri								Sınav sınıfları
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
I	Branş:	2	2	2	2	2	2	2	3	I-VIII
	Solfej	2	2	2	2	2	2	2	2	IV
II	Müzik teorisi									VIII
	Armoni						1	1	1	
	Umumi müzik edebiyatı			1	1	1	1	1	1	
	Yardımcı piyano	1	1	1	1	1	1			IV
	Esas ders kredileri Toplam	5	5	5	6	6	6	6	7	
III	Yardımcı dersler:									
	Emprovizasyon ve bestecilik					2	2	2	2	
	Orkestrasyon				1	1	1	1	2	
	Ansambl	-	1	1	1	1	1	1	1	
	İcracılık tecrübesi	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Koro	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Tüm ders kredileri Toplam:	7	8	8	9	12	12	12	14	

Yukarıdaki tabloya göre, Gimnazyaların diğer müzik bölümlerinde de ders kredileri gösterdiğimiz gibidir. Kaman, alt çello, kontra bas, arp, hanendelik, Halk müzik bölümü ve Üflemeli aletler bölümünde ders kredileri aşağıda gösterdiğimiz gibidir. Cetvelde gösterilen ders kredilerinden ilave Halk müziği bölümü öğrencilerine haftada 2 saat Muğam, Aruz ve Hece vezinleri derslerine ders kredileri de verilmektedir. Bu bölümde gruplar 2,4 öğrenciden oluşturuluyor. Müzik teorisi ve koro sınıflarında ise gruplar 6, 8 öğrenciden ibaret olur.

Tablo 4.24.

Kaman, Alt Çello, Kontra Bas, Arp Vb.

s/s	Dersler	Sınıflar ve sınavı olan sınıflar					
		VIII	IX	X	XI	Geçiş sınavlar	Mezun
1.	Branş:	2	2	2	2	VIII- X	XI
2.	Solfej	2	2	2	2	IX, X	
3.	Müzik teorisi	1				VIII	
4.	Armoni		1	1	1		
5.	Umumi müzik edebiyatı	1	1	1	1	Tüm sınıflar	
6.	Esas ders kredileri	6	6	6	6		
	Toplam:						
7.	Yardımcı dersler:						
8.	Emprovizasyon ve bestecilik	2	2	2	2		
9.	Orkestrasyon	2	2	2	2		
10.	Ansambl	1	1	1	1		
11.	İcracılık tecrübesi	1	1	1	1		
12.	Koro	1					
13.	Tüm ders kredileri	13	12	12	12		
	Toplam:						

Yukarıdaki tabloya göre, İnce sanat Gimnazyalarının yukarı sınıflarında ders kredileri gösterilen gibidir. İnce Sanat Gimnazyalarını bitiren öğrenciler eğitim sisteminde çalışamazlar. Onlar yetenek sınavlarını başarı ile vererek Yüksek Okullara başvurabilirler. İyi icracılar ise farklı orkestralarda çalışabilirler.

4.2.11. Mesleki ve teknik eğitiminde müzik eğitimi

Mesleki ve Teknik eğitime zorunlu (ortaokul) ve Orta tahsili (Lise) eğitimini bitirmiş ve sanata ilgisi olan öğrenciler başvurabilirler. Zorunlu (ortaokul) eğitimi bitirenlere sanatla yanaşık lise eğitimi de verilmektedir. Bu okullara Meslek liseleri denilir. Meslek liselerinde mesleki eğitimle yanaşık lise eğitimi de verilmektedir. Bu Okulu bitirenlere lise düzeyinde diploma da verilmektedir. Orta Tahsil liselerinden gelen öğrenciler Mesleki liselerde (Peşe lisesi) eğitim görüyorlar. Onlara yalnız Mesleki eğitim verilmektedir. Bu Mesleki ve Teknik Eğitim Okullarına İhtisas Liseleri de denilmektedir.

Bu liselerden mezun olan bireylere olgunluk diploması verilir. Bu diplomayla üniversitelere başvurma hakkı kazanan öğrenciler 11 yıllık eğitimin ardından kabul edildikleri üniversitelere başvurabilirler (Okutan, 1995: 98).

Mesleki ve Teknik Okullarında müzik dernek şeklinde geçilir. Öğrenciler geçilen derslerden sonra bir yere toplanarak milli musiki aletlerinde “Ansambl (Küçük Oda Orkestrası)” olarak icra ederler.

4.2.12. Müzik liselerinde eğitim

Azerbaycan’da Müzik liselerine eski zamanlarda “‘Müzik Teknik umu’”(Orta müzik okulu), çağdaş dönem de ise “‘Müzik Lisesi’” de denir. Müzik Liseleri eğitimde hususi önem taşımaktadır. Azerbaycan’ın her bir iri medeni merkezinde bir nece müzik okulu ve bir Müzik Lisesi vardır. 5ve 7 yıllık müzik eğitimi görmüş başarılı öğrenciler Müzik Liselerine yetenek sınav yolu ile alınıyorlar. Burada Eğitim 4 yıldır. Müzik Lisesi bitirmiş ve diploma almış öğrenciler müzik okullarında hem öğretmen gibi, hem de icracı olarak çalışma hakkını kazanıyorlar. İcracılık yapan AHM bölümü öğrencileri milli orkestralarda, halk müziği üçlüğünde (tar, kemanca, hanende), piyanocular müzik okullarında eşlik, kreşlerde icracı, ortaokullarda müzik öğretmeni, üflemeli ve kaman öğrencileri oda ve senfonik orkestralarda, koro öğrencileri korolarda çalışma hakkı kazanıyorlar.

Müzik Liselerine ortaokulun 8 ve 11 yıllık sınıfını bitirmiş öğrenciler yetenek sınavı ile alınmaktadır. Ortaokulun 8 yıllık sınıfını bitirmiş öğrenciler Müzik

Liselerinde ortaokulun IX, X, XI sınıf derslerinden bazılarını da geçerler. 11 yıllık okulu bitirmiş öğrenciler ise ortaokulun derslerini geçemezler. Onlar sadece müzik derslerine girerler. Müzik Liselerinde müfredatta yer almış programlar zorunlu olarak geçilir.

Tablo 4.25.

Piyano Bölümü

		Sınıflar				Geçiş sınavlar	Mezun
Dersler		I	II	III	IV		
1.	Branş	3	3	3	3	I, II, III	
2.	Solfej	2	2	2	2		IV
3.	Müzik teorisi	1					
4.	Armoni	1	2	2	2		
5.	Müzik edebiyatı	1	1	1	1		
6.	Azerbaycan Müzik edebiyatı	1	1	1	1		
7.	Eşlik			1	1		
8.	İcracılık tecrübesi			1	1		
9.	Koro		1	1	1		
10.	Ansambl	1	1	1	1		
11.	Pedagojik tecrübe			1			
12.	Analiz		1	1			
13.	Deşifre	1	1				
14.	Oda müziği		1	1			
15.	Toplam	11	14	16	113		
16.	Yardımcı ders						
17.	Bestecilik ve emprovizasyon	1	1	1			

Yukarıdaki tabloya göre, Müzik liselerinde ders kredileri gösterildiği gibi paylaştırılmıştır. Gösterilen ders kredileri yalnız müzik derslerine aittir.

Müzik liselerinde her yıl 2 döneme ayrılıyor ve 4 yılda öğrenciler 8 dönem müzik eğitimi görüyorlar. Piyano bölümü öğrencileri I ve II dönemlerde haftada 11 saat, III ve IV dönemde 14 saat, V ve VI dönemde 16 saat ve son VII ve VIII dönemlerde ise 13 saat müzik eğitimi görüyorlar.

Tablo 4.26.

Koro Şefliği Bölümü

		Sınıflar				Geçiş sınavlar	Mezun
Dersler		I	II	III	IV		
1.	Branş	3	3	3	3	I, II, III	
2.	Solfej	2	2	2	2		IV
3.	Müzik teorisi	1					
4.	Armoni		2	2	2		
5.	Müzik edebiyatı	1	1	1	1		
6.	Azerbaycan Müzik edebiyatı	1	1	1	1		
7.	Eşlik			1	1		
8.	İcracılık tecrübesi	1	1	1	1		
9.	Koro	1	1	1	1		
10.	Ansambl	1	1	1	1		
11.	Pedagojik tecrübe			1			
12.	Deşifre		1	1			
13.	Oda müziği			1			
14.	Toplam	10	13	16	13		
15.	Yardımcı ders						
16.	Bestecilik ve emprovizasyon	1	1	1			

Yukarıdaki tabloya göre, Koro şefliği bölümü öğrencilerinin ders kredileri, müfredatları müzikoloji ve bestecilik bölümleri ile aynı veya ona çok yakın bir türde olur. Koro sınıfını bitiren öğrenciler piyano icracılığında, müzik teorisinde başarılıdır.

Tablo 4.27.

Müzikoloji, Bestecilik Bölümü

		Sınıflar				Geçiş sınavlar	Mezun
Dersler		I	II	III	IV		
1.	Armoni	2	2	2	2	I, II, III	
2.	Solfej	2	2	2	2		IV
3.	Armoniden özel ders	1	1	1	1		
4.	Müzik eserleri Analizi			1	1		
5.	Polifoni			1	1		
6.	Müzik edebiyatı	2	2	2	2		
7.	Azerbaycan müzik edebiyatı	2	2	2	2		
8.	Azerbaycan Halk müziği esasları			1			
9.	Yardımcı Piyano	1	1	1	1		
10.	Kolokyum ve tez			1	2		
11.	Bestecilik	2	2	2	2		
12.	Caz-emprovizasyon	2	2	2	2		
13.	Solfejin eğitim metodu				1		
14.	Pedagoji tecrübe (solfej)				1		
Toplam		14	14	18	20		
15.	Yardımcı ders						
16.	Bestecilik ve empro vizasyon	11	11	11			

Yukarıdaki tabloya göre, Müzikoloji ve bestecilik bölümü öğrencilerin müfredatları karmaşık olarak geçer. Onların hem Batı, hem de Halk müzik alanlarını iyi bilmeleri için müzik edebiyatı, müzik teorisi ders müfredatları daha geniş kapsamda yapılır.

Tablo 4.28.

Hanendelik Bölümü

		Sınıflar				Geçiş sınavlar	Mezun
Dersler		1 I	II	III	IIV		
1.	Branş	3	3	3	3	I, II, III	
2.	Aktör sanatı	1	1	1	1		IV
3.	Koro	2	2	2	2		
4.	Sahne hazırlığı	1	1	1	1		
5.	Solfej	2	2	2	2		
6.	Armoni		1	1	1		
7.	Müzik eserleri Analizi			1	1		
8.	Müzik edebiyatı	1	1	1	1		
9.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1		
10.	Azerbaycan Halk müziği esasları			1	1		
11.	Yardımcı Piyano	1	1	1	1		
12.	Sesin temizliği		1				
13.	Eşlik			1	1		
14.	Toplam:	12	14	16	16		
15.	Yardımcı ders						
16.	Aruz vezni	1	1	1			

Yukarıdaki tabloya göre, Hanendelik sanatı halk arasında daha çok sevildiğine göre eğitim sisteminde bu alana hususi dikkat verilmektedir. Onların Branş ders kredilerinin haftada 3 saat olması müğam sanatı ile ilgilidir. Hanendeler Branş dersinde Halk müziğini, müğamları, tasnifleri, def çalmağı da öğrenirler. Buna göre de onların Branştan ders kredileri haftada 3 saat olur.

Tablo 4.29.

Halk Müzik Bölümü

		Sınıflar				Geçiş sınavlar	Mezun
Dersler		I	II	III	IV		
1.	Branş	2	3	3	3	I, II, III	IV
2.	Muğam	2	2	2	2		
3.	Orkestra şefliği		1	1	1		
4.	Orkestra sınıfı	3	3	3	3		
5.	Solfej	1,5	1,5	1,5	2		
6.	Armoni	1,5	1,5	1,5	2		
7.	AHM üçlüğü	0,5	0,5	0,5	0,5		
8.	Ansambl	0,5	0,5	0,5	0,5		
9.	Yardımcı Piyano	1	1	1	1		
110.	Müzik eserleri Analizi			1	1		
111.	Azerbaycan Halk müziği esasları			1	1		
112.	Müzik edebiyatı	2	2	2	2		
113.	Azerbaycan müzik edebiyatı	1	1	1	1		
114.	İcracılık tecrübesi	0,5	0,5	0,5	0,5		
115.	Parti türden okuma	1	1	1	1		
116.	Orkestra için yapma teknikleri	1	1				
117.	Eğitim metodu			1	1		
118.	Pedagoji tecrübe	1					
Toplam:		18,5	19,5	21,5	22,5		

Yukarıdaki tabloya göre, Halk müzik bölümünde Branş dersinde müfredat ve program icrası zor olan karmaşık eserlerden tertip olunur. Her dönemde branştan öğrencilerin programında Azerbaycan, Rus ve Batı bestecilerinin eserleri olmasına hususi olarak dikkat edilir. Buna göre de branş ders kredileri yukarı sınıflarda haftada 3 saat olarak geçilir.

Azerbaycan’da Müzik Liselerinde ders kredilerinin incelenmesi gösteriyor ki, bu okullarda profesyonel müzikçi hazırlanmasına hususi olarak dikkat veriliyor. Bu okulu

bitiren sanatçıların icra teknikleri, eseri duyma ve onu icra etme kabiliyeti iyi olur. Halk müzik bölümü icracıları ise muğam icracılığını çok iyi başarırlar. Müzik Lise mezunları eğitimde çalışma hakkını da kazanırlar. Onlar ilk, orta müzik okullarında müzik öğretmeni olarak da çalışabiliyorlar.

4.2.13. Profesyonel müzikçiler hazırlayan “müzik okulları”

1920 yıllardan başlayarak Azerbaycan’da Müzik eğitimini profesyonel olarak veren ve müzik icracıları hazırlayan “İlk Müzik Okulları”, “Orta Müzik Okulları” Konservatuarlar, Pedagoji Enstitüler(Üniversite), Güzel Sanat ve Medeniyet Enstitüleri (Üniversiteler) oluşturulmaya başlandı. Profesyonel müzik icracıları hazırlanmasında amaç yüksek entelektüel insanın, sanat adamlarının, müzik icracıları, bestecilerin, orkestra ve koro şeflerinin hazırlanması ve Milli kültürün gelişmesi için profesyonel müzikçi kadroların hazırlanması olmuştur. Profesyonel müzik icracıları hazırlanması sosyal anlam taşıdığı için Azerbaycan Devleti müzik okullarının hepsini Kültür ve Turizm Bakanlığına, kadrolu müzisyenlerin, hocaların hazırlanmasını ise Eğitim Bakanlığına vermiştir. Azerbaycan’da okul dışı ve profesyonel müzikçiler hazırlayan okulların hepsi Devlete bağlıdır. Bu okulların mali harçlarını Devlet karşılar. 30 yıl önce Azerbaycan’da müzik eğitimi veren okullarda öğrencilerin hesabına maliyet muhasebesi denilen ödeme sistemi de tanımlanmıştı. Bu ödemeler öğrencilerin baba ve anneleri tarafından çok az miktarda para ödemesi ile karşılanırdı.

Azerbaycan’da okul dışı müzik eğitim sistemi ile profesyonel müzik icracıları, hazırlanan okulların eğitim sistemleri farklıdır. Okul dışı eğitimde öğrenciler zorunlu olarak müzik derslerine katılmazlar. Profesyonel müzik icracıları hazırlanan okulların eğitim sistemlerinde müfredatlar farklı şekilde, daha sorunlu ve zorunlu olarak geçerler. Bakü’de % 40’dan fazla, Azerbaycan’da ise Devlete bağlı 120 fazla profesyonel müzik icracıları hazırlayabilecek “Müzik Okulları” vardır. Müzik Okulları’nda dersler Ortaokullar bittikten sonra başlar. Yani sabahdan öğleye kimi ortaokullarda okuyan çocuklar Müzik okullarına öğleden sonra giderler. Veya öğleden sonra ortaokullara giden öğrenciler müzik okullarına sabahdan öğleye kadar giderler. Müzik Okulları’nın amacı iyi müzisyenler hazırlamak olsa da bu okulları bitiren öğrencilerin hepsi müzik icracıları olmamaktadır. Öğrencilerin bir kısmı Müzik liselerine, Konservatuarlara, İnce

sanat ve Medeniyet Üniversitesine, Pedagoji Üniversiteye gitseler de diğer kısmı farklı Üniversitelere gitmektedir.

Azerbaycan’da müzik okulları verilen eğitime göre farklıdır. Onlar 5 türdür.

1. 5 yıllık müzik eğitimi veren müzik okulları.
 2. 7 yıllık müzik eğitimi veren müzik okulları.
 3. 11 yıllık müzik eğitimi veren müzik okulları.
 4. 4 yıllık müzik eğitimi veren Müzik Liseleri veya Orta Müzik Okulları.
 5. 4 yıl Ön lisans müzik eğitimi veren, 2 yıl lisans müzik eğitimi veren, 3 yıl Yüksek lisans eğitim ve Doktora unvanı veren eğitim sistemi Konservatuarlar, İnce sanat ve Medeniyet Üniversitesi ve Pedagoji Üniversitelerdir.
1. 5 yıllık sistem üzerine kurulmuş Müzik okullarında Milli müzik aletlerinde eğitim veriler. Bu eğitimde Azerbaycan Halk Müziği (AHM), Azerbaycan sanat Müziği (ASM) ve Batı Müziği (BM) öğretiliyor.
 2. 7 yıllık müzik eğitimi sisteminde Klasik müzik aletleri üzerine: piyano, arp, gitar vb. eğitim veriliyor.
 3. 11 yıllık müzik eğitimi Konservatuarların bünyesinde zorunlu olarak geçiyor. Bu okullar özel okullar adlanıyor.
- 3.1. 11 yıllık müzik eğitimi veren İnce sanat okulları, Gimnazyalar da mevcuttur.
4. 4 yıllık müzik eğitimi veren okullar Müzik Liseleri veya Orta Müzik Okullarıdır.
 5. Azerbaycan’da Konservatuarlar, İnce sanat ve Medeniyet Üniversitesi ve Pedagoji Üniversiteler 4 yıl Ön lisans müzik eğitimi veren, 2 yıl lisans müzik eğitimi veren, 3 yıl Yüksek lisans eğitim ve Doktora unvanı veren eğitim sistemine bağlıdır.

4.3. Azerbaycan’da Müzik Eğitimi Veren Yükseköğretim Okulları

Azerbaycan’da Yükseköğretim okulları: Üniversiteler, Enstitüler, Konservatuarlar, Akademiler, Yükseköğretim kolejleridirler. Yükseköğretim okulları maddi ve teknik imkânlarına, branşlarının özelliklerine göre bir, iki ve üç kademeli eğitim veriyorlar.

- Birinci kademeyi bitirenler Bakalavr (lisans) derecesini kazanıyorlar.
- İkinci kademeyi bitirenler Magistratura (Yüksek Lisans) kazanıyor.
- Üçüncü kademe Yüksek lisansı bitirenler içindir. Bura sınav yolu ile gecenler Doktora tura (Doktora) eğitimini kazanmış oluyorlar.

Üçüncü kademede Doktora yapan öğrenciler üç alanda: müzikoloji, sanatta yeterlilik ve müzik eğitimi konularında doktora tezi yapmaktadır.

4.3.1. Lisans öğretim ders kredileri

Azerbaycan’da müzik alanında olan lisans Konservatuarlarında ve Güzel Sanatlar Üniversitesinde aynı şekildedirler. Lisans Programları Başbakanlık’ta kayıt yapıldıktan sonra Eğitim Bakanlığında Bakan yardımcısı ve Bakanlığın Tahsil İdare reisi onaylar. Program “Bakalavr Yüksek Temel Tahsili Programı” ismini taşır. Programın ön listesinde müzik alanının ve ihtisasın şifresi yazar. Müzik alanının şifresi değişmez olarak HS 140000 geçer. İhtisas şifresi ise farklı olur. Müzik alanı Müzikoloji olarak isimleler. Müzikoloji alanında 3 ihtisas var: bestecilik, orkestra şefliği, müzik aletleri icracılığı. Bestecilik ihtisas şifresi HS 140400; orkestra şefliği ihtisas şifresi 140300; müzik aletleri icracılığı ihtisası şifresi HS 140200 olarak geçiyor. Onların ders kredileri cetvelleri ekte veriliyor.

4.3.2. Yüksek lisans öğretim sistemi

Azerbaycan’da müzik alanında Yüksek lisans iki şekilde yapılır;

1. Müzikoloji alanında olan Yüksek Lisans.
2. Müzik eğitimi alanında olan Yüksek Lisans.

Her iki alanda da tez yazmak öğretildiği için haftada 2 gün, 2 saat danışmanla öğrenci ders yapar. Derslerde tez yapma, problemlerin çözümü, araştırma metodu, Bulgarlar ve yorumun, Yöntemin, Kuramsal çerçevenin yapma teknikleri öğretilir.

4.3.3. Doktora eğitimi

Doktora eğitimine öğrenciler sınav ile alınır. Yabancı dil, Bilgisayar, Felsefe ve ihtisas sınavlarını kazanmış öğrenciler doktora öğrencileri olarak alınmaktadır. Sınavlardan sonra Yüksek eğitim kurulunun ilmi heyeti (senatörlük) kararı ile öğrencilere danışman verilir ve danışmanlar Prof. Dr. ünvanlı üyelerinden seçilir.

Doktora Tahsili 2 türdür: 1.Tam zamanlı eğitim, 2. Uzaktan eğitim

1. Tam zamanlı eğitim Aspirantura adı taşımaktadır. Burada eğitim 3 yıldır.
2. Uzaktan eğitim Disertantura adına bağlıdır. Burada eğitim 5 yıldır.

4.4. Azerbaycan’da Müzik Eğitimi Veren Yüksekokullar

- Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi.
- Azerbaycan Devlet İnce Sanat ve Medeniyet Üniversitesi.
- Bakü Müzik Akademisi ve Azerbaycan Milli Konservatuvarı.

4.4.1. Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi

Azerbaycan’da öğretmen olmak için Azerbaycan Eğitim Kanunlarına göre Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesini veya sanatsal alanda ise sanatçı ve öğretmen yetiştirme politikasına uygun biçimde Yüksekokullardan birini bitirmen gerekmektedir.

Öğretmen yetiştirilirken milli değerlerin iyi bir biçimde aktarılması gerekmektedir. Azerbaycan’da öğrenciler genç nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu nedenledir ki öğretmenler Azerbaycan’ın geleceği için çok önemlidirler (Abbasov, 2007: 3).

Azerbaycan’da pedagoji eğitim 1969 yılında başlamıştır. Bu eğitimi veren kurum 1974 yılında Devlet Pedagoji Enstitüsü’ne çevrilmiştir. 1988’de ülkenin genelinde başlayan akımlar bu Enstitünün yaygınlık kazanmasını sağlamış ve 12

bölgeye ayrılarak ülkenin her yerinde pedagoji kadroları oluşturulması planlanmıştır (Bahşaliyev, 2007: 5).

Azerbaycan'da öğretmen yetiştirilirken ilk etapta pedagoji derslerinin alınması öncelik taşır. Bu, üniversitelerde seminerlerle, derslerle ve uygulamalı olarak öğretilir. İkinci sırada ise pedagojinin planlarla bağdaştırılmasıdır. Bu aşamada ise öğretmenin üstleneceği rolde alanına yönelik öğretim becerileri kazandırılması hedeflenir. Bunun ardından da pedagojinin alanla birleştirilmesi ve bunun uygulanması amaçlanır (Abbasov, 2007: 3).

1989, 1990 yıllarında Sovyetlerin dağılmasının ardından ülkenin öğrencilere milli duyguları aşılama isteği de Sovyet sisteminden kalan pedagoji anlayışına ters düşmekteydi. Bundan dolayı Enstitüler bünyesinde pedagoji kurslar açılmaya başlanmıştır. Azerbaycan'ın ilk ve orta eğitiminde en büyük inkılâplar ise ülkenin Bolonya sürecine girmesiyle yeniden hareketlenmiştir (Nesirov, 2007: 6).

Pedagojik formasyonunu almış olan eleman yetiştirilmek ve onların işe yaratıcılıkla ilgi göstermesini sağlamak, öğretmen ve bilimsel elemanların kültürel- eğitim ve meslek-ihtisas seviyelerinin, faaliyetinin kalitesinin yükseltilmesi için ekonomik ve manevî ilgiyi kuvvetlendirmek, yüksek eğitim, diploma sonrası eğitim ve ilâve ihtisas eğitimi okullarının yanı sıra öğretmenlerin yüksek eğitim ve orta ihtisas eğitimi alanındaki tasarı ve uluslararası programlara, yabancı ülke yüksekokullarının eğitimi sürecine ve bilimsel araştırmalarına katılmalarını genişletmek, yabancı ülke üniversite profesörlerinin ülke yüksekokullarının eğitim sürecine katılmasını sağlamak ülkenin yapmayı sürdürdüğü etkinliklerdir (Ağamaliyev, 2000: 4).

Azerbaycan'da müzik eğitimi oldukça önemlidir. Halkın sosyal yapısında da müzikle ilgilenme oranı yüksektir. Halkın müzik eğitimine verdiği önemi gösteren en önemli şey ise neredeyse herkesin bir müzik aletini çalabilmesidir.

Azerbaycan'da ilk ve ortaokullarda Müzik eğitimi verebilecek öğretmenler Pedagoji Üniversitenin Müzik bölümü fakültesinde eğitim alırlar. Müzik öğretmeni kadrolarının hazırlanması işinde bu kurum Azerbaycan'da tektir. İlk ve Ortaokullarda müzik öğretmeni hazırlayan bu fakültenin programları ve ders kredileri İnce Sanat Üniversitesinin müfredatları, ders kredileri ile aynıdır. Ortada olan fark özelliği şunlardır:

1. Müfredatta haftada 2 saat Psikolojik derse kredi ayrılır.
2. Müzik bölümü öğrencileri III sınıfta ilk ve ortaokullarda ders tecrübesi geçerler.
3. İlk ve Ortaokul öğrencilerinin psikolojisine uygun müzik repertuvarının öğretilmesi.
4. Müzik Fakültesi öğrencilerin müzik icrası (yardımcı piyano) programları çok zor tutulmaz.

Pedagoji Üniversitenin Müzik bölümü fakültesi öğrencilerinin programa uygun olarak kreşlerde, ilk ve ortaokullarda müzik dersi vere bilmesi için gereken ne varsa o anlatılır. Öğrencileri müzik icracısı yok, müzik eğitimcisi programına uygun hazırlarlar.

Pedagoji Üniversitenin Müzik bölümü fakültesinin müfredatlarında kalan ders kredileri İnce Sanat Üniversitesinin ders kredileri ile aynıdır (Ders programlarını Ekte görebiliriz).

4.4.2. Azerbaycan Devlet İnce Sanat ve Medeniyet Üniversitesi

Azerbaycan'da Güzel Sanat eğitimi İnce Sanat ve Medeniyet Üniversitesinde geçer. Üniversitede müzik bölümü, tiyatro-aktör bölümü, dans, ressamlık, mimarlık, heykeltıraşlık, sinema yönetmenliği vb. bölümler vardır.

İnce Sanat Üniversitesinde Müzik Bölümü 1978 yılında kurulmuştur. Bakü müzik Akademisinden farklı olarak İnce Sanat Üniversitesinde Müzik Fakültesinde eğitim temel olarak sanatsal ağırlıklı değildir. Buna bakmayarak Azerbaycan Devlet İnce Sanat Üniversitesinde aşağıdaki bölümler vardır:

1. Solo okuma
2. Halk çalgı aletleri icracılığı
3. Müzikoloji
4. Enstrümental icracılık
5. Pop müziği

Azerbaycan Devlet İnce Sanat Üniversitesinde eğitim 4 yıldır. Bu eğitim süresi Bakalavr olarak adlandırabiliriz. 8 dönemden oluşan bu eğitimde dersler zorunlu ve seçme olarak geçer. Zorunlu dersler aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 4.30.

Zorunlu Dersler Cetveli

1.	Sosyal fanlar
	Azerbaycan tarihi
	Yabancı dil
	Azerbaycan dili
2.	İhtisasın umum peşe hazırlığı fanları
	Musiki tarihi
	Pedagoji ve müzik psikolojisi
	İnce Sanat tarihi
	Enformasyon
	Azerbaycan halk musikisi esasları
	Azerbaycan halk musiki yaratıcılığı
	Armoni
	Solfej
	Analiz
	Metodoloji
	İcracılık sanatının tarihi
	Hususi Pedagoji hazırlık
	Medeniyet tarihi ve teorisi
	Azerbaycan edebiyatı
	Enstrümantal icracılık
	Ansambl
	Pedagoji repertuarın öğrenilmesi ve yüzünden okunması
	Piyano
3.	Hususi fanlar
	Beden eğitimi
4.	Eğitim tecrübesi
5.	Pratik tecrübe

Zorunlu derslerden başka seçme dersler de vardır ve bunlar aşağıdaki gibidirler;

Tablo 4.31.

Seçmeli Dersler Cetveli

1.	Seçme fanlar
	Felsefe
	Po litoloji
	Estetik
2.	Peşe hazırlığının seçme fanları
	Medeniyet ve ince sanat alanlarının marketingi
	Orkestra
	Musiki teorisi
	Muğam
	Halk çalgı müzi aletlerinin öğrenilmesi ve orkestrasyon
3.	İhtisas seçme fanları
	Aletşinaslık
	Orkestra şefliği

Tablo 4.32.

Azerbaycan Devlet İnce Sanat ve Medeniyet Üniversitesinde Alınan Dersler

Azerbaycan tarihi	Vokal icracılığı I, II, III,
İngiliz dili I, İngiliz dili II, İngiliz dili III	Oda Müziği okuması IV, V,
Azerbaycan dili	Opera sınıfı
Seçme dersler:	Aktör sanatının esasları
1.Felsefe. 2. Siyasi İktisadiyat. 3. Estetika	Konuşma medeniyeti
İhtisas dersler	Sahna hareketlerinin esasları
Musiki Tarihi I, Musiki Tarihi II	Dans Yardımcı piyano I-VII
Pedagojik ve müzik psikolojisi	Medeniyet Tarihi ve teorisi I
İnce Sanat Tarihi	Medeniyet Tarihi ve teorisi II
Bilgisayar(bilişim)	Medeniyet ve İnce Sanat alanları marketingi
Azerbaycan Halk Müziği esasları	Müzik Tiyatrosu Tarihi
Azerbaycan Halk müziği yaratıcılığı	Vurgulu aletler(def, gaval) II, III
Armoni	Koro sınıfı II,III
Solfej II, Solfej III, Solfej IV	Âşık sanatı
Analiz	Branş
Metodoloji	Aruz
Müzik İcracılık Tarihi V, VI	Beden eğitimi
Hususi Pedagojik Hazırlığı VI	Sivil Savunma
Azerbaycan Edebiyatı	

Azerbaycan Devlet İnce Sanat ve Medeniyet Üniversitesi müzik bölümünde ders kredileri ekte izleyebiliriz.

4.4.3. Bakü Müzik Akademisi ve Azerbaycan Milli Konservatuvarı

Bakü Müzik Akademisinde ve Milli Konservatuarda eğitim temel olarak sanatsal ağırlıktadır. Onların bölümleri ve ders kredileri aynı şekilde Eğitim Bakanlığı tarafından ayarlanmıştır. Buradan mezun olacak kişinin iyi bir müzikaliteye ve sanatsal becerilere sahip olmasını Devlet tarafından Eğitim Kanununda amaçlanmıştır. Konservatuarlarda da zorunlu ve seçme dersler vardır. Bunlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 4.33.

Bakü Müzik Akademisi ve Azərbaycan Milli Konservatuvarı Zorunlu Derslər Cədvəli

1.	Sosyal fanlar
	Felsefe
	Tarih
	Yabancı dil
	Yabancı dili(Rus, Azərbaycan)
	Azərbaycan dili
	Politoloji
	Sosyoloji
	İktisadiyat
	Hukukun esasları
	Pedagoji və Psixoloji
2.	İhtisasın umum peşə hazırlığı fanları
	Musiqi tarixi
	İncə Sanat tarixi
	Enformasyon
	Azərbaycan xalq musiqisi esasları
	Azərbaycan xalq musiqi yaradıcılığı
	Armoni
	Solfej
	Analiz
	Metodoloji
	İcracılıq sənətinin tarixi
	Hüsusi Pedagoji hazırlıq
	Mədəniyyət tarixi və teoris
	Azərbaycan ədəbiyyatı
	Enstrümantal icracılıq
	Ansamb
	Pedagoji repertuarın öyrənilməsi və yüzündən okunması
	Yardımcı Piyano
	Orkestra sinfi
	Xalq melodilərinin işləmi və aranjmanı
3.	İhtisas fanları
	Branş
	Muğam
	Orkestra şefliyi
	Ansamb
	İhtisas fanın metodologiyası
	İcracılıq təcrübəsi
	Xalq çalğı alətləri orkestra Parti türünün okunuşu
	Alətinəslilik və göçürmə
	Orkestrasyon
	Hüsusi pedaqogik hazırlıq
4.	Hüsusi fanlar
	Beden eğitimi
5.	Yardımcı fanlar
	İhtisasa giriş
	Akraba alətlərlə tanışlıq

Bakü Müzik Akademisinin ders kredilerini ekte izleyebiliriz.

Azerbaycan’da mzik icracılıęı aęırlıklı müzisyenler, mzikologlar, besteciler Konservatuar mezunlarıdır. Konservatuarlarda Eęitim sisteminin doęru kurulmasının sonucudur ki, Azerbaycan’da dünya evresine ıkabilecek besteciler, mzikologlar yetiřmiřtir. Azerbaycan’da Opera ve Bale, Musikili Komedi, Dram tiyatrolarında, Filarmonide, Radyo ve Televizyon řirketinde orkestralarda, korolarda çalıřan sanatçıların hepsi Konservatuar mezunlarıdır.

Azerbaycan’da kreřlerde, ilk, ortaokullarda, müzik okullarında çalıřan müzik öęretmenleri de Azerbaycan Eęitim Sisteminin yetiřtirdięi kadrolardır.

Arařtırmada Azerbaycan’da Müzik icracıları ve ęretmeni Yetiřtiren Kurumlar, onların Programları ve Mfredatlarının ne oldukları ayrı ayrı açıklanmıřtır.

Azerbaycan’da müzik eęitimi genel yapı olarak iki farklı amaca yönelik planlanmıřtır. Bunlar:

1. İcracı (Sanatsal) Eęitimi,
2. Bilimsel, Teorik Müzik Eęitimi alanları
3. Besteci, koro ve orkestra řefi eęitimi alanları
4. Pedagojik Müzik Eęitimi

Azerbaycan’da ilköęretim ve liselerde müzik ęretmeni olabilmek için, Pedagojik Müzik Eęitimi veya İcracı (Sanatsal) Eęitimi alanlarından mezun olmak gerekmektedir. Bilimsel, Teorik Müzik Eęitimi alanından mezun olan kiřiler ise müzik ęretmenlięi dıřındaki alanlarda görev yapabilirler.

Müzik icracısı, ęretmeni olmak için Konservatuarlara, niversitelere bařvuran öęrenciler ilk olarak özel yetenek sınavına alınırlar. Ortaokul için, Devlet sınavlarını geçtikten sonra 6 ařamadan oluřan müzik sınavlarından bařarılı olan öęrenciler müzik eęitimi almaya hak kazanır. Bu ařamalar:

- A. Ana algı Sınavı (Piyano, Keman, Tar, Kemençe vb. gibi),
- B. Genel Müzik Sınavı,
 - Solfej dikte yazmak(yazılı sınav),
 - Solfej okumak(sözlü sınav),
 - Armoni ödevlerin yapımı (yazılı sınav),
 - Armoni sözlü sınav,

- Müzik edebiyatı bilgileri (sözlü sınav),
- Ana Çalgısı Piyano Olmayanlar İçin Temel Piyano Sınavı (Müzikoloji, bestecilik, koro şefliği bölümlerinde).

Tablo 4.34.

Bakı Müzik Akademisi ve Azerbaycan Milli Konservatuvarda Alınan Ortak Dersler

Dersler:	
Felsefe	Muğam ve Âşık musikisi Tarihi
Tarih	Analiz
Yabancı dili	Polifoni
Azerbaycan dili	Solfej
Rus dili	Koro Parti turunun okunuşu
Siyasi İktisat	Halk musiki aletleri orkestrası parti turunun okunuşu
Sosyoloji	Koro için aranjman (düzenleme)
İktisadiyat	Orkestra için aranjman (düzenleme)
Hukukun esasları	Senfonik orkestra müzik aletleri
Pedagoji ve Psikoloji	Solo okuma
Kültür araştırması	Müzik aleti icracılığı (branş)
Armoni	Koro araştırması
Azerbaycan ve Âşık edebiyatı	Orkestra aletleri araştırması
Bilgisayar(bilişim)	Koro edebiyatı
Müzik Tarihi	İnce Sanat tarihi
Azerbaycan Halk Musikisinin Esasları	Yardımcı piyano
Azerbaycan musiki tarihi	Koro ve orkestra sınıfı
Azerbaycan Halk Musiki Yaratıcılığı	Branş dersinin metodu
Pedagojik tecrübe	Sivil Savunma
Beden Eğitimi	Yardımcı piyano
Muğam sınıfı	Branşa giriş

Yukarıdaki tablolarda görüldüğü gibi, müzik alanı dersleri ile yanaşık diğer dersler de zorunlu olarak geçilir.

Azerbaycan'da bölgesel eğitim sistemi ve üniversitelerin kendilerine ait özel bir yapıda olmaları yoktur. İncelemeler gösteriyor ki, Yüksek Okulların program ve müfredatlarını Milli Eğitim Bakanlığı, Bakanlığın Metodolojik Kurumu onaylayıp Üniversitelere ve Konservatuarlara gönderiyor.

Her ana çalgının ve dersin kendisine ait bir ders programı. Müfredatı bulunmaktadır. Ana çalgısı ne olursa olsun müzik icracısı ve öğretmeni olmak için

hazırlanan tüm müfredatlar da yukarıdaki dersler ortak olarak yer alır.

Azerbaycan’da müzik öğretmeni olmak isteyen kişiler Müzik Yüksekokullarını: Konservatuarlardan, İnce Sanat Üniversitesinden veya Pedagoji Üniversitenin Müzik bölümünün birinden müzik eğitimi almak zorundadırlar. Bu eğitimi alan öğrenciler alanlarına göre ilköğretim, orta öğretim ve üniversitelerde müzik öğretmeni olmaya hak kazanabilirler. Araştırmalara göre Pedagoji Üniversitenin Müzik bölümünü bitirmiş öğrenciler yalnız ilköğretim, orta öğretim okullarında müzik eğitimi verebilirler. Konservatuarlardan ve İnce Sanat Üniversitesinden mezun olanlar ise ilk (5-7 yıllık, 11 yıllık) müzik okullarında, orta ihtisas müzik okullarında müzik öğretmeni olarak çalışabilirler.

Konservatuarlarda ve İnce Sanat Üniversitelerinde okumak için ilk olarak Devlet ve özel yetenek sınavlarına tabi tutulurlar. Konservatuarlarda bu sınav 5 aşamadan oluşmaktadır.

1. Bireysel Çalgı: Bu sınavda öğrenci; piyano üzere bir polifonik eser, büyük formulu bir eser(sonat veya konçerto), virtüözlük eser ve bir teknik (etüt veya hızlı) eser çalmalıdır. Program 30 dakikaya kadar olmalıdır.
2. Genel Müzik Sınavı: Bu sınav, öğrencinin genel müzik bilgisini denemektedir. Sınav esnasında jüri, öğrencinin müzik teorisi bilgilerini sormaktadır. Bu sınavlar farklı günlerde 2 formda geçirirler.
 - a) Yazılı (dikte) Solfej sınavı
 - b) Sözlü Solfej sınavı

Yazılı sınavlar müzik alanından asılı olarak farklı geçirimler. Piyano sınıfı öğrencileri 2 sesli, müzikoloji bölmenin öğrencileri 3 sesli, Müzik aletleri icracılığı öğrencileri ise 1 sesli dikte yazarlar.

Sözlü Solfej sınavında öğrencilerin müzik teori bilgileri tam şekilde öğreniler. Bu sınavda 1- 2 sesli solfej okumak, sekventlerin, akkorların, septakorların aktarılması vb. okutulur.

3. Armoni: Bu sınavlar da farklı günlerde 2 formda geçirimler.
 - a) Yazılı olarak Armoni sınavı.
 - b) Sözlü Armoni sınavı

Yazılı olarak Armoni sınavında ödev olarak verilen melodinin armonize edilmesi gerekiyor.

Yazılı olarak Armoni sınavında modülasyonların, sekventlerin, ödev olarak verilen akkorların aktarılmasının icrası talep olunur.

Bu sınavda, öğrenci verilecek kadansların armonik çözümlemesini yapmalıdır.

Piyano, müzikoloji ve bestecilik üzere geçirilen sınavda öğrenciler Müzik edebiyatından da sınav verirler.

4. Müzik edebiyatından öğrenciler 2 formda sınava girerler.

a) Klasik bestecilerden birinin hayat ve yaratıcılığı sınavda sorular.

b) Klasik bestecilerden birinin eseri öğrenciye dinletiler ve onun çözülmesi istenilebilir.

5. Genel Müzik Sınavı (Kolokyum denilen sınav) en zor sınavlardan sayılır.

Bu sınavda öğrenciden müzik alanında olan istenilen sorgu sorula biler.

Bu sınavda başarılı olmak için, 5 üzerinden en az 3,5 alma zorunluluğu vardır. Ayrıca bireysel çalgı sınavından öğrencinin yüksek bir performans göstermesi beklenmektedir.

Azerbaycan'da İnce Sanat Üniversitesinde sınavlar 4 aşamadan oluşmaktadır.

1. Bireysel Çalgı: Bu sınavda öğrenci; bir büyük formu eser (sonat, konçerto), bir virtüözlük eser ve bir piyes çalmalıdır. Bu bölüm ortalama 20, 25 dakika civarında olmalıdır.

2. Genel Müzik Sınavı: Bu sınav, öğrencinin genel müzik bilgisini denemektedir. Sınav esnasında jüri, öğrenciye genel müzik bilgisiyle ilgili sorular sormaktadır.

3. Solfej: Bu sınavda, öğrenci kendisine verilen ödevin solfejini yapmalıdır.

4. Armoni: Bu sınavda, öğrenci verilecek melodinin veya bas sesin armonik çözümlemesini yapmalıdır.

Öğrencilerin sınavlarda başarılı olması için, 5 üzerinden en az 3, 4, 5 alma zorunluluğu vardır. Bireysel çalgı sınavından da öğrencinin yüksek bir performans göstermesi beklenmektedir.

Azerbaycan İnce Sanat Üniversitesinde müzik eğitiminde öğrencilere verilen ortak müzikal dersler yukarıdaki tabloda gösterilmektedir.

Konservatuarların ve İnce Sanat Üniversitesinin farklı bölümlerinde hazırlanmış olan müzik öğretmenliği programı 4 yıllık bir kapsam doğrultusunda aşağıdaki hedef ve davranışları içermektedir.

Tablo 4.35.

Bakı Müzik Akademisi ve Azerbaycan Milli Konservatuarında Ders Müfredatının Hedef ve Davranışları

1. Yıl	İşaretsiz, bir ve iki diyez ve bemolü gamların aynı çalınması. Etüt ve çalışmaların çalınması. I Dönem için en az 3,4 eserin hazırlanması. II dönemde için en az 3,4 eserin hazırlanması. Her dönem için bir büyük formlu eserin (konçerto, sonat, vb.). Her dönemde bir teknik eserin icrası. Her dönemde iki farklı karakterli piyeslerin icrası. Orkestra şefliğinin esasları. Müfredata göre Bakü Müzik Akademisinde 1,2 dönem için 8,10 piyes çalınması, Azerbaycan Milli Konservatuarında iki muğam (makam) ve iki zerbimugamın, saz icracıları için ise 10 klasik Âşık havasını çalmak zorunlu olarak geçiliyor.
2. Yıl	Üç-Dört diyez ve bemolü gamların çalınması. Etüt ve çalışmaların çalınması. I Dönem için en az 3,4 eserin hazırlanması. II dönemde için en az 3,4 eserin hazırlanması. Her dönem için bir büyük formlu eserin (konçerto, sonat, vb.). Her dönemde bir teknik eserin icrası. Her dönemde iki farklı karakterli piyeslerin icrası. Orkestra ile en az 2 eserin hazırlanması. Müfredata göre Bakü Müzik Akademisinde 3,4 dönem için 8,10 piyes çalınması, Azerbaycan Milli Konservatuarında iki muğam (makam) ve iki zerbimugamın, saz icracıları için ise 10 klasik Âşık havasını çalmak zorunlu olarak geçiliyor.
3. Yıl	Beş-Altı-Yedi diyez ve bemolü gamların çalınması. Etüt ve çalışmaların çalınması. I Dönem için en az 3,4 eserin hazırlanması. II dönemde için en az 3,4 eserin hazırlanması. Her dönem için bir büyük formlu eserin (konçerto, sonat, vb.). Her dönemde bir teknik eserin icrası. Her dönemde iki farklı karakterli piyeslerin icrası. Orkestra ile en az 2 eserin hazırlanması. Müfredata göre Bakü Müzik Akademisinde 3,4 dönem için 8,10 piyes çalınması, Azerbaycan Milli Konservatuarında iki muğam (makam) ve iki zerbimugamın, saz icracıları için ise 10 klasik Âşık havasını çalmak zorunlu olarak geçiliyor.

Tablo 4.35 (Devamı)

4. Yıl	Son, yaz tatili sınavlarına hazırlık amacı ile Bakı Müzik Akademisinde en azı 4,6 eserin hazırlanması. Son, yaz tatili sınavına hazırlık amacı ile Azerbaycan Milli Konservatuarında bir muğam ve bir zerbimüğamın hazırlanması. Eserlerin yıl boyu eşlikle yapılması. Konçertonun eşlik hocası ile yapılması. Orkestra ile çalışmak. Orkestra şefliği yapmak için en azı 3 eseri hazırlamak.
---------------	--

Tablo 4.36.

Bakı Müzik Akademisi ve Azerbaycan Milli Konservatuarında Müzikoloji, Bestecilik Ders Müfredatının Hedef ve Davranışları

1. Yıl	I Dönem Müzik teorisinin temeli ve esasları Solfej I ve II sesli ödevlerin okunuşu I Dönem Basit gamlar ve diziler I Dönem Antik dönem gamları ve dizileri I dönem Eski dönem müzik Tarihi Armoni II Dönem Müzik teorisi akkorlar ve onların aktarılması II Dönem Basit ve Bileşik Aralıklar II Dönem Müzik formları Yardımcı piyano Bestecilerin yıl boyu eser yapma teknikleri üzerinde çalışmaları (branş)
2. Yıl	Solfej II ve III sesli dikte yazmak ve okumak Kilise ve Orta yüzyıllarda Gamlar ve diziler Tampere olunmuş gamlar Dünya Müzik Tarihi Klasik Müzik Tarihi Armoni Müzik formları Oda Müziği Senfonik müzik Yardımcı piyano Parti tür çalımı Bestecilerin yıl boyu eser yapma teknikleri üzerinde çalışmaları (branş)
3. Yıl	Solfej II ve III sesli dikte yazmak ve okumak Orta yüzyıllarda ve Çağdaş dönemde Gamlar ve diziler Tampere olunmuş gamlar Dünya Müzik Tarihi Klasik Müzik Tarihi Doğu, Afrika ve Asya Müzik Tarihi Armoni Müzik formları Analiz Yardımcı piyano Eşlik Bitirme ödevi Bestecilerin yıl boyu eser yapma teknikleri üzerinde çalışmaları (branş)

Tablo 4.36 (Devamı)

4. Yıl	Tez yapımı Klasik Müzik Tarihi Doğu, Afrika ve Asya Müzik Tarihi Armoni Müzik formları Analiz Polifoni Bestecilerin yıl boyu eser yapma teknikleri üzerinde çalışmaları (branş)
---------------	--

Yukarıdaki tablolarda, Azerbaycan'da müzik icracılığı ve öğretmenliği programında yer alan derslerin içeriği, hedef ve davranışlarının çok kapsamlı olarak ele alındığı görülmektedir. Müfredatta yer alan müziksel içerikli ders içerisinde ana çalgı dersi dışında Oda Müziği, Eşlik, Armoni ve Polifoni derslerinde de piyano yardımcı enstrüman olarak kullanılmaktadır. Ana çalgı ders içeriğinde görülen geniş kapsam diğer derslerde de kendisini göstermektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Bu araştırmada, elde edilen bulgulara dayalı olarak şu sonuçlara varılmıştır:

- Azerbaycan’da eğitim dili; Azerice, Rusça ve İngilizce olarak belirlenmiştir.
- Azerbaycan’da anaokulundan lise’ye kadar müzik eğitim kurumları içerisinde; Okul dışı müzik eğitimi, Gençler Saraylarında ve Kültür Evlerinde Müzik Eğitimi, Okul öncesi müzik eğitimi (anaokulu), Azerbaycan’da Müzik Okullarında Eğitim, Müzik Okullarında Halk Müziği 5 Yıllık Eğitim Sistemi, Müzik Okullarında Batı Müziği 7 Yıllık Eğitim Sistemi, Genel Eğitim Okulları ve Ortaokullarda Müzik Eğitimi (ilkokul), Orta İhtisas Mektepleri (Meslek Yüksek Okulları), Konservatuvar ve Bakü Müzik Akademisi Bünyesinde Halk ve Batı Enstrümanlarında İlk, Orta ve Liseyi Kapsayan 11 Yıllık Müzik Eğitimi, İnce Sanat (Güzel Sanat) Okullarında, Güzel Sanatlar Müzik Eğitimi, Mesleki ve Teknik Eğitiminde Müzik Eğitimi, Müzik Liselerinde Eğitim, Profesyonel Müzikçiler Hazırlayan “Müzik Okulları” olduğu,
- Azerbaycan’da müzik eğitimi veren yükseköğretim okullarının; Azerbaycan Devlet İnce Sanat ve Medeniyet Üniversitesi, Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesinde Müzik Bölümü, Bakü Müzik Akademisi ve Azerbaycan Milli Konservatuvarı olduğu sonucuna varılmıştır.

5.2. Öneriler

Azerbaycan Müzik Eğitimi sisteminin araştırılmasından elde edilen sonuçları tavsiye olarak paylaşmak amacı ile şunları söyleyebiliriz:

- Azerbaycan'da mevcut Müzik Eğitimi Sistemini kardeş Cumhuriyetlerle paylaşarak ve karşılıklı bilgilerden, yöntemsel değerlerden yararlanılmalı,
- Azerbaycan dışındaki diğer ülkelerle ilgili müzik eğitimi alanlarının araştırılması,
- Azerbaycan Halk Müziği ile Türk Halk Müziğinin arasındaki benzerlikler ve farklılıkların incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abbasov K. (2007). *Azerbaycan'da Eğitim*. Bakı: ADÜ Neşri.
- Ağamaliyev S. (2000). *Azerbaycan'da yüksek eğitim ve orta ihtisas eğitimi alanları*. Bakı: ADPÜ Neşri.
- Azerbaycan Cumhuriyeti Tahsil Nazırlığı (1995). Bakü Müzik Akademisi Orta İhtisas Müzik Okulu, Bakü: Adil oğlu Matbaası.
- Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Eğitim Bakanlığı, (1996). Forte-Piyano İhtisas Sınıfı İçin Program. Bakü
- Bahşaliyev A. Azerbaycan'da Pedagoji Eğitim sistemi. Tusi adına bağlı Pedagoji Üniversitenin Neşri, Bakı,2007.
- BMA. (2000). *Bakü Müzik Akademisi'nin Orta İhtisas Müzik Okulu*. Abilov, Bakü: Zeynalov ve Oğulları Matbaası,. (2003).
- Demirel, Özcan. (2002). *Eğitimde Program Geliştirme*. Öncü Basım Evi, Ankara: Pegema Yayınları,
- Dokümentı XIX syezda VLKSM.(Sovyetler Gençler Teşkilatı) M. 1976: s.47
- Ercan, N. ve Ekinci, H. (2000). *Piyano Eğitimine Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümlerinde Başlayan Öğrencilerin I. Yıl Piyano Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi*. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. 20(I), Ankara.
- Erdoğan, İ. (2002). *Türk eğitim sistemi*. İstanbul: Sistem yayıncılık.
- Ergün, M. (ty). *Eğitim sosyolojisi*. <http://egitim.aku.edu.tr/ergun8.htm> adresinden alınmıştır.
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık, 3. Baskı,.
- Gürşen, S. (2002). *Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumlarında Görev Yapmakta Olan Müzik Öğretmenlerinin Müzik Dersi İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar*. İstanbul.

- Hasdoğar, D.G. (2005). *Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümü Hazırlık Sınıfı Bitirmiş Öğrencilerin Piyano Öğretim Programındaki Hedef ve Davranışları Gerçekleştirme Düzeyleri*. Ankara.
- Karasar, N. (2006/2007). *Bitimsel Araştırma Yöntemi*. (17 baskı). Ankara: Nobel Yayın dağıtım
- Kavkazskiy vestnik. Dergisi 1900, 10.
- Kaya, Y.K. (1993). *İnsan yetiştirme düzenimize yeni bir bakış*. Ankara: Set Ofset Matbaacılık.
- Küçükahmet, L. (2007). *Program geliştirme ve öğretim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lagutin, A. (1985). *Sistema muzikalnoqo vospitaniya i obrazovaniya v SSSR v kn: Osnovi pedaqqiki muzikalnoy şkolı*: Uçeb. Posobie M.: 19s.
- Lagutin, A. (1985). *Osnovi pedaqqiki muzikalnoy şkolı. (Müzik okullarının pedagoji esasları)* Muzıka, M., s.25.
- Muzikalny-teatralny sovremennik Dergisi L.1901, 38.
- Muammer, E. (1997). *Azerbaycan Eğitim Sistemi. Eğitim Yönetimi* yıl 3, Sayı 4, Güz. s. 499-514.
- Müzik Eğitimi. Müzik Ansiklopedisi Yayınları (1994). *Kuruluşunun 70. Yılında ve İkibinli Yılların Eşiğinde Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü ve Türkiye’de Müzik Öğretmenliği Eğitimi*. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. Özel Sayı, ANKARA.
- Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Dersinde Kazanılan Bilgi ve Becerilerin Öğretmenlik Mesleğinde Kullanılma Düzeyleri. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı. Ankara.
- Nesirov, B. (2007). *Azerbaycan’da Bolonya Eğitim sistemine geçiş*. Bakı: ADÜ, Neşri.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1993). *Eğitime giriş*. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Gözütok, D., Akgün, Ö.E. ve Karacaoğlu, Ö.C. (2005). İlköğretim programlarının öğretmen yeterlikleri açısından değerlendirilmesi. *Eğitimde Yansımalar*:

VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Ankara: Sim Matbaası.

Özdemir, M.Ç. (2008). Toplumsal değişme karşısında aile ve okul. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 2.

Özden, Y. (2000). *Eğitimde dönüşüm. Eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Russkaya Muzıkalnaya Literatura. L.1972, II cilt

Skripka, Alt, Kontrabas, Arfa Orta İhtisas Musiki Mektepleri İçin Programlar.

Sönmez, V.(2001) *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Anı Ankara Yayıncılık.

Sönmez, V. (1993). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Adım yayıncılık.

Şengül, C. (2001). *Müzik Eğitimi Bölümlerinin Giriş-Yetenek Sınavlarına Başvuran Adayların Müziksel İşitme-Yineleme Sınavındaki Soru Tiplerine Göre Başarı Durumlarının Belirlenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı. Ankara. (2006).

Şuşinski F. (1979). Azerbaycan musiki meclisleri. *Azerbaycan Dergisi* B. say 7, s.148-156.

Tipovaya proqramma po muzıke dlya obşebrazovatelnoy şkolı NİIXV APN SSSR, M.,1979: s4.

Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Uçan, A. (1996). *İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi*. Ankara: Alf Matbaası.

Uras, M. (2002). *Eğitimin toplumsal temelleri*. Ed. Erdal Toprakçı. Eğitim üzerine. İstanbul: Ütopya yayınevi.

Varış, F. (1988). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Yüksel, S. (2003). Türkiye'de program geliştirme çalışmaları ve sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*, 159.

Yener, S. (1993). Müzik türlerinin eğitimdeki yeri, *1. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan bildiri*, Trabzon: KTÜ.

YÖK (2007). *Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları*, Ankara.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.min.edu.az/docs/u2tehsil.html>

<http://www.usc.edu/dept/education/globaled/wwcu/backround/Azerbaijan.htm>

<http://www.turkbe.org.az/Egitim.htm>

<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/144/agamaliyev.htm>

<http://tehsil20m.com/magala/mag1-3.htm>

<http://tehsil.20m.com/islahat/isl1-1.htm>

http://www2.unesco.org/wef/countryreports/azerbaijan/rapport_1.html

<http://www.inca.org.uk/1462.html>

Ergün, M. (1995). <https://pegem.net/dosyalar/dokuman/861-20120209165312-ergun.pdf>
yazan: - Alıntılanma sayısı: 4 - İlgili makaleler bir yükseköğrenime devam etme hakkı da verilmektedir (Okutan: 98). *Geneleğitim (İlyıllık süre)*, kanunların belirlediğı süre tamamlanmadan da bitirilebilir.)

www.ybu.edu.tr/siyasalbilgiler/contents/files/MehmetBULUTTCV.pdf2 Şub 1970 -
Eğitim Durumu. Doktora. : Utrecht . Bulut, M., (2004), “The Big Players in the World Economy and China”. Erdemir Dergisi, No: 270, 86-89.

www.aku.edu.tr/aku/dosyayonetimi/sosyalbilens/tezegitimbil.htm (Ergün. 1996:2)

EKLER

EK 1.

3

**UŞAQ MUSIQI MƏKTƏBLƏRİ VƏ İNCƏSƏNƏT
MƏKTƏBLƏRİNİN MUSIQI ŞÖBƏLƏRİ ÜÇÜN
TƏDRİS PLANI**

Musiqi aləti sinfi

təhsil müddəti 7* (8) il

s/s	Fənnin adı	Siniflər üzrə həftəlik dərslər saatlarının miqdarı								İmtahan keçirilən siniflər
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
I	İxtisas fənni:									
	Fortepiano	2	2	2	2	2	2	2	2	IV, VII, VIII
II	Nəzəriyyə fənləri:									
	Solfecio	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	IV, VII, VIII
	Xor	1	1	1	1	2	2	2	-	
	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	-	-	-	1	1	1	1	-	VII
	Ümumi musiqi ədəbiyyatı	-	-	-	1	1	1	1	-	VII
	Azərbaycan xalq musiqi yaradıcılığı	-	-	-	-	-	1	-	-	
III	**Tədris-köməkçi fənlər:									
	Ritmika	-	1	-	-	-	-	-	-	
	Üzdən oxu	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Ansambl	-	-	-	1	-	-	-	-	
	Müşayiət	-	-	-	-	1	1	1	-	
	a) İbtidai musiqi nəzəriyyəsi	-	-	-	-	-	-	-	1	
	Cəmi:	4,5	5,5	5,5	7,5	8,5	9,5	8,5	4,5	

* Tədris müəssisəsinin yeddi illik tam kursunu keçmiş şagirdlər məktəbi bitirmiş hesab edirlər. Məktəb üzrə əlavə bir il təhsillərini davam etdirmək arzusunda olan buraxılış sinfinin şagirdləri (beynəlxalq və respublika müsabiqələrindəki nəticələrə görə) pedaqoji şuranın qərarına əsasən məktəb direktorunun əmri ilə VIII sinfə keçirirlər.

**Tədris-köməkçi fənn üzrə siyahı: ritmika, üzdən oxu, ansambl, musiqi aləti, müşayiət, bəstəkarlıq, ibtidai musiqi nəzəriyyəsi, dirijorluğun əsasları, vokal, estrada oxuma, xanəndəlik, ixtisas fənni və s.

Tədris-köməkçi fənn müdiriyyət tərəfindən təyin edilir. Tədris planında siniflər üzrə həftəlik dərslər saatlarının miqdarı cədvəlində şərti verilmiş tədris-köməkçi fənlər müdiriyyətin mülahizəsinə görə başqa tədris-köməkçi fənlərlə əvəz oluna bilər. Şagirdlər tədris-köməkçi fənlərin yalnız birindən istifadə edə bilərlər. Tədris ilinin əvvəlində şagirdlərin və onların valideynlərinin xahişini nəzərə alıb məktəbin direktoru şagirdləri tədris-köməkçi fəndən azad edə bilər.

**UŞAQ MUSIQI VƏ İNCƏSƏNƏT
MƏKTƏBLƏRİNİN MUSIQI ŞÖBƏLƏRİ ÜÇÜN
TƏDRİS PLANI**

Musiqi alətləri sinfi

Təhsil müddəti 5* (6) il

s/s	Fənnin adı	Siniflər üzrə həftəlik dərslər saatlarının miqdarı						İmtahan keçirilən siniflər
		I	II	III	IV	V	VI	
I	İxtisas fənni:							
	Fortepiano, Fortepiano - caz musiqi təmayüllü Sintezator	2	2	2	2	2	2	III, V, VI
II	Nəzəriyyə fənləri:							
	Solfecio	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	III, V, VI
	Xor	1	1	2	2	2	-	
	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	-	1	1	1	1	-	V
	Ümumi musiqi ədəbiyyatı	-	1	1	1	1	-	V
	Azərbaycan xalq musiqi yaratıcılığı	-	-	-	1	-	-	
III	**Tədris-köməkçi fənlər:							
	Ritmika	0,5	-	-	-	-	-	
	Üzdən oxu	-	1	-	-	-	-	
	Ansambl	-	-	1	-	-	-	
	Müşayiət	-	-	-	1	1	-	
	a) İbtidai musiqi nəzəriyyəsi	-	-	-	-	-	1	
	Cəmi:	5	7,5	8,5	9,5	8,5	4,5	

* Tədris müəssisəsinin beş illik tam kursunu keçmiş şagirdlər məktəbi bitirmiş hesab edirlər. Məktəb üzrə əlavə bir il təhsillərini davam etdirmək arzusunda olan şagirdlər (beynəlxalq və respublika müsabiqələrindəki nəticələrə görə) pedaqoji şuranın qərarına əsasən məktəb direktorunun əmri ilə VI sinfə keçirilirlər.

** Tədris-köməkçi fənn üzrə siyahı: ritmika, üzdən oxu, ansambl, musiqi aləti, müşayiət, bəstəkarlıq, ibtidai musiqi nəzəriyyəsi, dirijorluğun əsasları, vokal, estrada oxuma, xanəndəlik, ixtisas fənni və s.

Tədris-köməkçi fənn müdiriyyət tərəfindən təyin edilir. Tədris planında siniflər üzrə həftəlik dərslər saatlarının miqdarı cədvəlində şərti verilmiş tədris-köməkçi fənlər müdiriyyətin mülahizəsinə görə başqa tədris-köməkçi fənlərlə əvəz oluna bilər. Şagirdlər tədris-köməkçi fənlərin yalnız birindən istifadə edə bilərlər. Tədris ilinin əvvəlində şagirdlərin və onların valideynlərinin xahişini nəzərə alıb məktəbin direktoru şagirdləri tədris-köməkçi fəndən azad edə bilər.

**UŞAQ MUSIQI VƏ İNCƏSƏNƏT
MƏKTƏBLƏRİNİN MUSIQI ŞÖBƏLƏRİ ÜÇÜN
TƏDRİS PLANI**

Simli atları sinfi

təhsil müddəti 7*(8) il

s/s	Fənnin adı	Siniflər üzrə həftəlik dərs saatlarının miqdarı								İmtahan keçirilən siniflər
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
I	İxtisas fənləri:									
	a) Skripka b) Violonçel c) Alt d) Kontrabas e) Arfa	2	2	2	2	2	2	2	2	IV, VII, VIII
II	Nəzəriyyə fənləri:									
	Solfecio	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	IV, VII, VIII
	Xor	1	1	1	1	1	1	1	-	
**	Orkestr (ansambl)	-	-	-	-	1	1	1	-	
	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	-	-	-	1	1	1	1	-	VII
	Ümumi musiqi ədəbiyyatı	-	-	-	1	1	1	1	-	VII
	Azərbaycan xalq musiqi yaradıcılığı	-	-	-	-	-	1	-	-	
III	***Tədris-köməkçi fənlər:									
	Ritmika	1	-	-	-	-	-	-	-	
	Ümumi fortepiano	-	1	1	1	1	1	-	-	
	a) İbtidai musiqi nəzəriyyəsi	-	-	-	-	-	-	-	1	
	Cəmi:	4,5	5,5	5,5	7,5	8,5	9,5	8,5	4,5	

* Tədris müəssisəsinin yeddi illik tam kursunu keçmiş şagirdlər məktəbi bitirmiş hesab edilirlər. Məktəb üzrə əlavə bir il təhsillərini davam etdirmək arzusunda olan şagirdlər (beynəlxalq və respublika müsabiqələrindəki nəticələrə görə) pedaqoji şuranın qərarına əsasən məktəb direktorunun əmri ilə VIII sinfə keçirilirlər.

** Xor və ya orkestr (ansambl) fənlərinin hər hansı biri üzrə qrupların təşkili mümkün olmadıqda, bu fənlərə ayrılmış saatlar xor və ya orkestr (ansambl) fənləri üzrə qrupların təşkili mümkün olan fənnə ayrılmış saatlara əlavə oluna bilər.

*** Tədris-köməkçi fənn üzrə siyahı: ritmika, musiqi aləti, bəstəkarlıq, ibtidai musiqi nəzəriyyəsi, dirijorluğun əsasları, vokal, estrada oxuma, xanəndəlik, ixtisas fənni və s.

**UŞAQ MUSIQI VƏ İNCƏSƏNƏT
MƏKTƏBLƏRİNİN MUSIQI ŞÖBƏLƏRİ ÜÇÜN
TƏDRİS PLANI**

Musiqi alətləri sinfi

Təhsil müddəti 5* (6) il

s/s	Fənnin adı	Siniflər üzrə həftəlik dərslərinin miqdarı						İmtahan keçirilən siniflər
		I	II	III	IV	V	VI	
I	İxtisas fənləri:							
**	a) Xalq çalğı alətləri (tar, kamança, balaban, qanun, saz, qarmon, nağara və s.) b) Simli və nəfəs alətləri (skripka, alt, violonçel, gitara, bas-gitara, kontrabas, arfa, fleyta, qoboy, saksafon, klarnet, truba, trombon və s.)	2	2	2	2	2	2	III, V, VI
	***Muğam (xalq çalğı alətləri üçün)	2	2	2	2	2	2	III, V, VI
II	Nəzəriyyə fənləri:							
	Solfecio	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	III, V, VI
	****Xor	1	1	1	1	1	-	
	Orkestr (ansambl)	-	-	1	1	1	-	
	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	-	1	1	1	1	-	V
	Ümumi musiqi ədəbiyyatı	-	1	1	1	1	-	V
	Azərbaycan xalq musiqi yaradıcılığı	-	-	-	1	-	-	
III	*****Tədris - köməkçi fənlər:							
	Ritmika	0,5	-	-	-	-	-	
	Ümumi fortepiano	-	1	1	1	1	-	
	a) İbtidai musiqi nəzəriyyəsi	-	-	-	-	-	1	
	Cəmi:	7	9,5	10,5	11,5	10,5	6,5	

* Tədris müəssisəsinin beş illik tam kursunu keçmiş şagirdlər məktəbi bitirmiş hesab edirlər. Məktəb üzrə əlavə bir il təhsillərini davam etdirmək istəyən şagirdlər (beynəlxalq və respublika müsabiqələrindəki nəticələrə görə) pedaqoji şuranın qərarına əsasən məktəb direktorunun əmri ilə VI sinfə keçirilirlər.

**UŞAQ MUSIQI MƏKTƏBLƏRİ VƏ İNCƏSƏNƏT
MƏKTƏBLƏRİNİN MUSIQI ŞÖBƏLƏRİ ÜÇÜN
TƏDRİS PLANI**

Xanəndəlik , estrada oxuma və vokal sinfi

Təhsil müddəti 5* (6) il

s/s	Fənnin adı	Siniflər üzrə həftəlik dərslər saatlarının miqdarı						İmtahan keçirilən siniflər
		I	II	III	IV	V	VI	
I	İxtisas fənləri:							
	a) Xanəndəlik b) Vokal c) Estrada oxuma	2	2	2	2	2	2	III, V, VI
	**Qavalda çalmaq	-	-	-	1	1	1	
	Əruz və heca vəznə	-	-	-	-	1	1	
II	Nəzəriyyə fənləri:							
	Solfecio	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	III, V, VI
	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	-	1	1	1	1	-	V
	Ümumi musiqi ədəbiyyatı	-	1	1	1	1	-	V
	Azərbaycan xalq musiqi yaradıcılığı	-	-		1	-	-	
	Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları	-	-	1		-	-	
III	***Tədris - köməkçi fənlər:							
	Ümumi fortepiano	-	1	1	1	1	-	
	Səhnə mədəniyyəti	-	-	-	-	-	1	
	Cəmi:	3,5	6,5	7,5	8,5	8,5	6,5	

* Tədris müəssisəsinin beş illik tam kursunu bitirmiş şagirdlər məktəbi bitirmiş hesab edirlər. Məktəb üzrə əlavə bir il təhsillərini davam etdirmək arzusunda olan şagirdlər (beynəlxalq və respublika müsabiqələrindəki nəticələrə görə) pedaqoji şuranın qərarına əsasən məktəb direktorunun əmri ilə VI sinfə keçirilirlər.

** Vokal və estrada oxuma sinfində qavalda çalmaq fənni tədris olunmur.

*** Tədris-köməkçi fənn üzrə siyahı: musiqi aləti, bəstəkarlıq, ibtidai musiqi nəzəriyyəsi, dirijorluğun əsasları, ixtisas fənni, səhnə mədəniyyəti və s.

Tədris-köməkçi fənn müdiriyyət tərəfindən təyin edilir. Tədris planında siniflər üzrə həftəlik dərslər saatlarının miqdarı cədvəldə şərti verilmiş tədris-köməkçi fənlər müdiriyyətin mülahizəsinə görə başqa tədris-köməkçi fənlərlə əvəz oluna bilər. Şagirdlər tədris-köməkçi fənlərin yalnız birindən istifadə edə bilərlər. Tədris ilinin əvvəlində şagirdlərin və onların valideynlərinin xahişini nəzərə alıb məktəbin direktoru şagirdləri tədris-köməkçi fəndən azad edə bilər.

**UŞAQ MUSIQI MƏKTƏBLƏRİ VƏ İNCƏSƏNƏT
MƏKTƏBLƏRİNİN MUSIQI ŞÖBƏLƏRİ ÜÇÜN
TƏDRİS PLANI**

Xor sinfi

Təhsil müddəti 7* (8) il

s/s	Fənnin adı	Siniflər üzrə həftəlik dərslər saatlarının miqdarı								İmtahan keçirilən siniflər
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
1.	Xor	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	
2.	Solfecio	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	IV, VII, VIII
3.	Musiqi aləti	1	1	1	1	1	1	1	2	
4.	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	-	-	-	1	1	1	1	-	VII
5.	Ümumi musiqi ədəbiyyatı	-	-	-	1	1	1	1	-	VII
6.	Azərbaycan xalq musiqi yaradıcılığı	-	-	-	-	-	1	-	-	
7.	Tədris - köməkçi fənlər **	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Cəmi:	7	7	7	9	9	10	9	8	

* Tədris müəssisəsinin 7 illik tam kursunu keçmiş şagirdlər məktəbi bitirmiş hesab edirlər. Məktəb üzrə əlavə bir il təhsillərini davam etdirmək istəyən şagirdlər (beynəlxalq və respublika müsabiqələrindəki nəticələrə görə) pedaqoji şuranın qərarına əsasən məktəb direktorunun əmri ilə VIII sinfə keçirilirlər.

** Tədris-köməkçi fənn üzrə siyahı: ritmika, musiqi aləti, bəstəkarlıq, ibtidai musiqi nəzəriyyəsi, dirijorluğun əsasları, səhnə mədəniyyəti və s.

Tədris-köməkçi fənn müdiriyyət tərəfindən təyin edilir. Şagirdlər tədris-köməkçi fənlərin yalnız birindən istifadə edə bilərlər. Tədris ilinin əvvəlində şagirdlərin və onların valideynlərinin xahişini nəzərə alıb məktəbin direktoru şagirdləri tədris-köməkçi fəndən azad edə bilər.

Fortepiano şöbəsi

Təhsil müddəti 4 il

S/\nS	Fənnin adı	Sınıflar üzrə həftəlik dərslərinin miqdarı				İmtahan keçirilən sınıflar	
		VIII	IX	X	XI	Keçid imtahanı	Buraxılış imtahanı
1.	İxtisas	2	3	3	4	VIII, IX, X	XI
2.	Kameral ansamblı	-	1	1	-	IX, X	
3.	Konsertmeyster sinfi	1	1	1	1	VIII, IX, X	XI
4.	Konsertmeyster təcrübəsi	1	1	0,5	0,5		
5.	Solfecio	1,5	1,5	1,5	2	Bütün sınıflar	
6.	Harmoniya	1,5	1,5	1,5	2	Bütün sınıflar	
7.	Musiqi ədəbiyyatı (ümumi kurs)	2	2	2	2	Bütün sınıflar	
8.	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	1	1	1	1	Bütün sınıflar	
9.	Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları	-	-	1	1	X, XI	
10.	Musiqi əsərlərinin təhlili	-	-	1	1	X, XI	
11.	Kollokvium	-	-	-	1	XI	
12.	Tədris metodikası	-	-	-	2	XI	
13.	Pedaqoji təcrübə	-	-	-	2		
14.	İfaçılıq təcrübəsi	0,5	0,5	0,5	0,5		
	Cəmi:	10,5	12,5	14	20		

Fakültativ fənlər:

1. İmprovizasiya və bəstəkarlıq	1	1	1	1
2. Vokal	1	1	1	1
3. Xor	1	1	1	1

- Fortepiano şöbəsinə musiqi məktəbini bitirmiş, lazımı peşə qabiliyyətinə malik olan 16 yaşadək şəxslər imtahan yolu ilə qəbul olunurlar.
- Tədris müəssisəsinin tam kursunu keçmiş XI sinif şagirdləri məktəbi bitirmə hesab edilir.

Simli aletler şöbəsi

(skripka, alt, violonçel, kontrabas, arfa və s.)

Təhsil müddəti 4 il

SİS	Fənnin adı	Siniflər üzrə həftəlik dərs saatlarının miqdarı				İmtahan keçirilən siniflər	
		VIII	IX	X	XI	Keçid imtahanı	Buraxılış imtahanı
1.	İxtisas	2	3	3	3	VIII, IX, X	XI
2.	Kamera ansambli	-	1	1	-	IX	X
3.	Orkestr	4	4	4	4		
4.	Konsertmeyster sinfi	1	1	1	1		XI
5.	İfaçılıq təcrübəsi	0,5	0,5	0,5	0,5		
6.	Aletşünaslıq	1	-	-	-		
7.	Fortepiano	1	1	1	1	VIII, IX, X, XI	
8.	Solfecio	1,5	1,5	1,5	2	Bütün siniflər	
9.	Harmoniya	1,5	1,5	1,5	2	Bütün siniflər	
10.	Musiqi əsərlərinin təhlili	-	-	1	1	X, XI	
11.	Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları	-	-	1	1	X, XI	
12.	Musiqi ədəbiyyatı (ümumi kurs)	2	2	2	2	Bütün siniflər	
13.	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	1	1	1	1	Bütün siniflər	
14.	Tədris metodikası	-	-	-	2	XI	
15.	Dirijorluğun əsasları	-	1	-	-	IX	
16.	Partitüradan oxu	1	-	-	-	VIII	
	Cəmi:	16,5	17,5	18,5	20,5		

Fakültativ fənlər:

1. İmprovizə və bestəkarlıq	1	1	1	1
2. Vokal	1	1	1	1
3. Əlavə alet	1	1	1	1
4. Xor	1	1	1	1

Nəfəsli və zərb alətləri şöbəsi

(fleyta, qoboy, klarnet, faqot, valturna, truba, trombon, zərb alətləri və s.)

Təhsil müddəti 4 il

Sis	Fənnin adı	Siniflər				İmtahan keçirilən siniflər	
		VIII	IX	X	XI	Keçid imtahanı	Buraxılış imtahanı
1.	İxtisas	2	3	3	3	VIII, IX, X	XI
2.	Orkestr sinfi	4	4	4	4	-	
3.	Ansambl sinfi	0,5	0,5	0,5	0,5	-	
4.	Dirijorluğun əsasları	-	1	-	-	IX	
5.	Partitüradan oxu	1	-	-	-	VIII	
6.	Alətsünaslıq	-	1	-	-	-	
7.	Fortepiano	1	1	1	1	Bütün siniflər	
8.	Nəfəsli alətlərin tədris metodikası	-	-	-	2	XI	
9.	Solfecio	1,5	1,5	1,5	2	Bütün siniflər	
10.	Harmoniya	1,5	1,5	1,5	2	Bütün siniflər	
11.	Musiqi əsərlərinin təhlili	-	-	1	1	X, XI	
12.	Musiqi ədəbiyyatı (ümumi kurs)	2	2	2	2	Bütün siniflər	
13.	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	1	1	1	1	Bütün siniflər	
14.	Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları	-	-	1	1	X, XI	
	Cəmi:	14,5	16,5	16,5	19,5		

Fakültativ fənlər:

1. İmprovize və bestəkarlıq	1	1	1	1
2. Əlavə alət	1	1	1	1

1. Orkestr alətləri şöbəsinə musiqi məktəbini bitirmiş, lazımi peşə qabiliyyətinə malik olan 18 yaşadək şəxslər imtahan yolu ilə qəbul olunurlar.
2. Tədris müəssisəsinin tam kursunu keçmiş XI sinif şagirdləri məktəbi bitirmiş hesab edirlər.

Xalq çalğı aletləri şöbəsi

(tar, kamança, balaban, qanun, milli zərb aletləri və s.)

Təhsil müddəti 4 il

SıS	Fənnin adı	Siniflər üzrə heftəlik dərs saatlarının miqdarı				İmtahan keçirilən siniflər	
		VIII	IX	X	XI	Keçid imtahanı	Buraxılış imtahanı
1.	İxtisas	2	3	3	3	VIII, IX, X	XI
2.	Muğam	2	2	2	2	VIII, IX, X	XI
3.	Orkestr dirijorluğu	-	1	1	1	XI	
4.	Orkestr sinfi	3	3	3	3		
5.	Solfecio	1,5	1,5	1,5	2	Bütün siniflər	
6.	Harmoniya	1,5	1,5	1,5	2	Bütün siniflər	
7.	Trio sinfi	0,5	0,5	0,5	0,5		
8.	Ansambl	0,5	0,5	0,5	0,5		
9.	Fortepiano	1	1	1	1	Bütün siniflər	
10.	Musiqi əsərlərinin tehlili	-	-	1	1	X, XI	
11.	Musiqi ədəbiyyatı (ümumi kurs)	2	2	2	2	Bütün siniflər	
12.	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	1	1	1	1	Bütün siniflər	
13.	Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları	-	-	1	1	X, XI	
14.	İfaçılıq təcrübəsi	0,5	0,5	0,5	0,5		
15.	Partituranı oxu	-	1	-	-		
16.	Orkestrləşdirmə	1	-	-	-		
17.	Tədris metodikası	-	-	1	1	XI	
18.	Pedaqoji təcrübə	-	-	1	1	XI	
	Cəmi:	16,5	18,5	21,5	22,5		

Fakültativ fənlər:

1. İmprovizə və bestekarlıq	1	1	1	1
2. Vokal	1	1	1	1

Xanəndəlik (muğam), estrada oxuma və vokal sinfi

Təhsil müddəti 4 il

S\S	Fənnin adı	Siniflər üzrə həftəlik ders saatlarının miqdarı				İmtahan keçirilən siniflər	
		VIII	IX	X	XI	Keçid imtahanı	Buraxılış imtahanı
1.	İxtisas	3	3	3	3	VIII, IX, X	XI
2.	Aktyor sənəti	1	1	1	-	VIII, IX, X	
3.	Xor	2	2	2	2		
4.	Səhnə hazırlığı	1	1	1	1	Bütün siniflər	
5.	Solfecio	1,5	1,5	1,5	2	Bütün siniflər	
6.	Harmoniya	-	-	-	2	XI	
7.	Musiqi əsərlərinin təhlili	-	-	-	1	XI	
8.	Musiqi ədəbiyyatı (ümumi kurs)	1	1	1	1	Bütün siniflər	
9.	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	1	1	1	1	Bütün siniflər	
10.	Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları	-	-	1	1	X, XI	
11.	Ümumi fortepiano	1	1	1	1	Bütün siniflər	
12.	Səsin gigiyenası	-	1	-	-		
13.	Konsertmeyster işi	-	-	-	1		
	Cəmi:	11,5	12,5	12,5	16		

Fakültativ fənlər:

1. İmprovizə, trio sinfi və bestəkarlıq: 1 1 1 1

1. Xalq çalğı alətləri şöbəsinə uşaq musiqi məktəbini bitirmiş, lazımı peşə qabiliyyətinə malik olan 17 yaşadək şəxslər imtahan yolu ilə qəbul olunurlar.
2. Tədris müəssisəsinin tam kursunu keçmiş XI sinif şagirdləri məktəbi bitirmiş hesab edilir.

Nəzəriyyə, bəstəkarlıq və caz-improvizə şöbəsi

Təhsil müddəti 4 il

SlS	Fənnin adı	Siniflər üzrə həftəlik ders saatlarının miqdarı				İmtahan keçirilən siniflər	
		VIII	IX	X	XI	Keçid imtahanı	Buraxılış imtahanı
1.	Harmoniya	2	2	2	2	VIII, IX, X	XI
2.	Solfecio	2	2	2	2	VIII, IX, X	XI
3.	Harmoniyadan fərdi ders	1	1	1	1	Bütün siniflər	
4.	Musiqi əsərlərinin təhlili	-	-	1	1	XI	
5.	Polifoniya	-	-	1	1	X, XI	
6.	Musiqi ədəbiyyatı (ümumi kurs)	2	2	2	2	VIII, IX, X	XI
7.	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	2	2	2	2	VIII, IX, X	XI
8.	Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları	-	-	1	1	X, XI	
9.	Ümumi fortepiano	1	2	2	2	Bütün siniflər	
10.	Kollokvium və referat	-	-	-	1.5	XI	
11.	Bəstəkarlıq	2	2	2	2	VIII, IX, X	XI
12.	Caz-improvizə	2	2	2	2	VIII, IX, X	XI
13.	Solfecionun tədris metodikası	-	-	1	-	X	
14.	Pedaqoji təcrübə (solfecio)	-	-	-	1	XI	
15.	Musiqi ədəbiyyatının tədris metodikası	-	-	1	-	X	
16.	Pedaqoji təcrübə (musiqi ədəb.)	-	-	-	1	XI	
	Cəmi:	14	15	20	21,5		

Fakültativ fənn:

1. Vokal	1	1	1	1
2. Improvizə və bəstəkarlıq	1	1	1	1

1. Nəzəriyyə, bəstəkarlıq və caz-improvizə şöbəsinə uşaq musiqi məktəbini bitirmiş, lazımı peşə qabiliyyətinə malik olan bəstəkarlıq (kompozisiya) və nəzəri-

Xor dirijorluğu şöbəsi

Təhsil müddəti 4 il

S\S	Fənnin adı	Siniflər üzrə həftəlik ders saatlarının miqdarı				İmtahan keçirilən siniflər	
		VIII	IX	X	XI	Keçid imtahanı	Buraxılış imtahanı
1.	Xor sinfi	2	2	2	2	VIII, IX, X	XI
2.	Dirijorluq	1	2	2	2	VIII, IX, X	XI
3.	Xor partiyasının oxunuşu	-	1	1	1	XI	
4.	Solfecio	2	2	2	2	Bütün siniflər	
5.	Harmoniya	1,5	1,5	1,5	2	Bütün siniflər	
6.	Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları	-	-	1	1	X, XI	
7.	Musiqi əsərlərinin təhlili	-	-	1	1	X, XI	
8.	Musiqi ədəbiyyatı (ümumi kurs)	2	2	2	2	Bütün siniflər	
9.	Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı	1	1	1	1	Bütün siniflər	
10.	Fortepiano	1	1	1	1	Bütün siniflər	
11.	Xorla praktik iş	-	-	1	1		
	Cəmi:	10,5	12,5	14,5	16		

Fakültativ fənlər:

1. Improvize və bəstəkarlıq	1	1	1	1
2. Vokal	1	1	1	1

1. Xor dirijorluğu şöbəsinə uşaq musiqi məktəbini bitirmiş, lazımı peşə qabiliyyətinə malik olan 16 yaşadək şəxslər imtahan yolu ilə qəbul olunurlar.
2. Tədris müəssisəsinin tam kursunu keçmiş XI sinif şagirdləri məktəbi bitirmiş hesab edirlər.

EK 2.

1

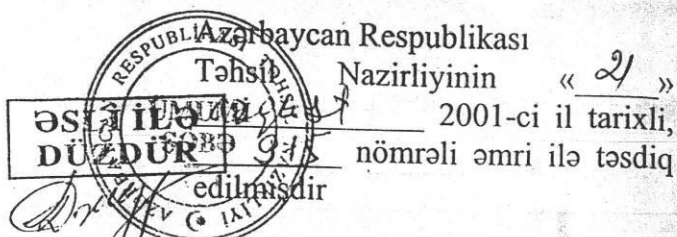

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

Respublika İncəsənət Gimnaziyasının
2001-2002-ci dərs ili üçün

TƏDRİS PLANI

Bakı-2001

Respublika İncəsənət gimnaziyasının 2001/2002-ci dərs ili üçün

TƏDRİS PLANI

(təlim Azərbaycan dilində)

N	Tədris planı	Siniflər üzrə həftəlik saatlar										
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
1.	Ana dili	10	10	10	10	5	4	4	3	2	2	2
2.	Ədəbiyyat	-	-	-	-	3	2	2	2	3	3	2
3.	Rus dili	-	-	-	3	-	-	-	2	2	-	-
4.	Xarici dil (ingilis)	-	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2
5.	Riyaziyyat	4	4	4	5	5	5	5	5	5	3	3
6.	İnformatika və HT əsasları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
7.	Azərbaycan Respub. Konstitusiyası	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
8.	Tarix	-	-	-	-	-	1	1	2	2	2	2
9.	Azərbaycan tarixi	-	-	-	-	2	1	1	1	1	1	1
10.	İnsan və cəmiyyət	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1
11.	Təbiətşünaslıq	-	-	2	1	2	-	-	-	-	-	-
12.	Coğrafiya	-	-	-	-	-	2	2	3	3	1	1
13.	Biologiya	-	-	-	-	-	2	2	2	2	1	1
14.	Fizika	-	-	-	-	-	-	2	3/2	4	2	1
15.	Astronomiya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
16.	Kimya	-	-	-	-	-	-	-	3	3	1	2
17.	Bədən tərbiyəsi	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
18.	İbtidai hərbi hazırlıq	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
19.	Əmək təlimi	2	2	2	2	2	2	2	2	2	-	-
	Cəmi:	18	20	22	25	24	24	26	34,5	35	24	24
	Fakultativ, fərdi və qrup məşğələləri	2	2	2	-	4	4	4	-	-	4	4
	Maraq kurslar	-	-	-	1	-	-	-	4	2	-	-

12 8 12 12 8 4 8

Tədris planına dair qeydlər
(Azərbaycan və Rus bölmələri üzrə)

1. Gimnaziya incəsənət təməyüllü olduğu üçün tədris planı bu tədris ocağının fərdi xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla əsasən Azərbaycan Respublikası ümumtəhsil məktəblərinin 2001-2002-ci dərs ili üçün nəzərdə tutulmuş tədris planlarına əsaslanmışdır.

✓ 2. Nazirliyin 05.06.92-ci il tarixli 500 sayılı əmrini əsas tutaraq gimnaziyanın II-XI siniflərində ingilis dili dərsləri imkan verərsə, sinif 6-8 nəfərdən ibarət 3 (üç) qrupa bölünür.

TƏMAYÜL UZRƏ TƏDRİS PLANLARI

1. «Fortepiano» şöbəsi üçün tədris planı

№	Fənlər	Siniflər üzrə həftəlik tədris yükü											imtahan keçirilən siniflər
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	
1	Əsas alət	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	I-XI
2	Solfecio	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	IV;IX;XI
3	Elementar musiqi nəzəriyyəsi	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	VIII
4	Harmoniya	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	IX;XI
5	Musiqi ədəbiyyatı	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	IX;XI
	CƏMI	4	4	4	5	5	5	5	6	6	6	6	
	Fakultativ fənlər												
1	İmprovizasiya və kompozisiya	-	-	-	-	2	2	2	2	2	2	2	
2	Instrumentləşdirmə	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	
3	Ansambl	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
4	İfaçılıq praktikası	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
5	Xor	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	

Fortepiano şöbəsi üzrə tədris planına dair qeydlər

1. Qrup nəzəriyyə və xor dərsləri 6-8 şagirddən təşkil olunur.
2. «Xor» (fakultativ) fənnlərinin konsertmeystləri və «Musiqi ədəbiyyatı» fənnlərinin illüstratorlarının əmək haqqları həftəlik saatların 100 faiz hesabı ilə hesablanır.
3. Fakultativ olan «Ansaml» fənninə ayrılmış 1 saat fərdi şəkildə tədris olunur.
4. Çox istedadlı şagirdlərə ixtisas fənnindən tədris planında nəzərdə tutulduğundan əlavə olaraq fərdi olaraq ixtisas üzrə həftədə 2 akademik saat, harmoniyadan 2 akademik saat, solfeciodan 2 akademik saat, elementar nəzəriyyədən 1 akademik saat və «Musiqi ədəbiyyatından» 1 akademik saat əlavə ayrılır.
5. Fakultativdə olan «Xor» 2 ümum məktəb xoru (ibtidai və V-VIII siniflər) kimi fəaliyyət göstərir və bu kollektivin hər biri üçün bədii rəhbər, xormeystr, konsertmeystrlər nəzərdə tutulur. Bədii rəhbər və xormeystrlərin əmək haqqı myəllimlərin əmək haqqı kimi hesablanır. Onların əmək haqqı, hər bir kollektiv üçün, həftədə 3 dəfə 4 saat (hər bir «xor» kollektivinə 1 stavka) hesabı ilə verilməlidir.
6. Fakultativə aid olan «İmprovizasiya və kompozisiya», «Instrumentlaşdırma», «İfacılıq praktikas» fənləri fərdi şəkildə tədris olunur.

II.Orkestr alətləri şöbələri üçün tədris planları (Azərbaycan və Avropa musiqi alətləri)

(tar, kamança, kanon, qarmon, balaban, nağara, skripka, violonçel, alt, kontrabas, gitara, arfa, fleyta, qoboy, klarnet, zərb alətləri.)

№	Fənlər	Siniflər üzrə həftəlik tədris yükü											imtahan keçirilən siniflər
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	
1	Əsas alət	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	I-XI
2	Solfecio	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	IV;IX;XI
3	Elementar musiqi nəzəriyyəsi	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	VIII
4	Harmoniya	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	IX;XI
5	Musiqi ədəbiyyatı	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	IX;XI
6	Ümumi fortepiano	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	IV;IX
	CƏMI	5	5	5	6	6	6	6	7	7	6	6	
	Fakultativ fənlər												
1	İmprovizasiya və kompozisiya	-	-	-	-	2	2	2	2	2	2	2	
2	Instrumentlaşdırma	-	-	-	-	1	1	1	2	2	2	2	
3	Ansaml	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
4	İfaçılıq praktikas	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
5	Xor	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	

Orkestr alətləri şöbələri üçün tədris planına dair qeydlər

1. Azərbaycan xalq çalbi alətlərində oxuyan şagirdlər ixtisas musiqi alətində həftədə 2 saat not ifaçılığdan əlavə 2 saat fərdi «Muğam» və 2 saat « Əruz və heca vəznə » (qrupda 2-4 şagird olmaqla) dərslərlə əhatə olunurlar.
2. Qrup (nəzəriyyə və xor) fənləri 6-8 şagirddən təşkil olunur.(Xalq çalğı və nəfəs alətləri şöbələrində 4 şagirddən qrup təşkil edilə bilər).
3. « Ansaml», «İmprovizasiya və kompozisiya» «Instrumentallaşdırma», «İfaçılıq praktikas» fənləri fərdi şəkildə tədris olunurlar.
4. Konsertmeysrlərə həftəlik saatların 100 faiz hesabı ilə əmək haqqı hesablanır.

3. Musiqili Teatr və Kino şöbələrinin tədris planına dair qeydlər.

1. Xanəndə, vokal ixtisasında oxuyan şagirdlər «Musiqi nəzəriyyəsi» fənlərilə əhatə olunurlar. Bu ixtisaslarda oxuyan çox istedadlı şagirdlərə «fortepiano» ixtisası üzrə tədris planının 4-cü punktda göstərildiyi kimi əlavə saatlar ayrıla bilər.
2. «Xanəndə» ixtisasında oxuyan şagirdlər üçün xalq üçlüyü (tar, kamança və zərb aləti) və «Vokal» ixtisası üçün «Pianoçu konsertmeysrlər» nəzərdə tutulur, eyni zamanda onların əmək haqqları həftəlik dərslər saatlarının 100 faiz hesabı ilə ödənilməlidir.
3. Gimnaziyada «Musiqili teatr», və «Kino» şöbələrinin tərkibində sərbəst «Uşaq Yaradıcılıq Studiyası» yaradılır. Bu studiya rəhbərlik etmək üçün 1 (bir) bədii rəhbər, 1 (bir) operator (əmək haqqı həftədə 12 saat müəllim stavgası hesabı ilə ödənilir) nəzərdə tutulur.
4. Musiqili-dram tamaşalarını qoymaq, filmlər çəkmək üçün quruluşçu rejissor, rejissor assistenti, operator, səs rejissoru, tərtibatçı rəssam, konsertmeysr, xoreoqraf, ssenarist təyin olunmalıdır. Onların hər birinin əmək haqqı hər bir kollektivlə həftədə 3 dəfə 4 (dörd) saat (1 stavka) dərslər keçmək və ya film çəkmək hesabı ilə ödənilməlidir. 2 və ya daha çox əsər tamaşaya qoyulduqda, yaxud film çəkildikdə əmək haqqı onların hər birinə ayrılıqda yuxarıda göstərilən qaydada «İxtisas» müəllimlərinin stavgaları üzrə ödənilir.
5. V-XI sinif şagirdlərindən (ibtidai sinif şagirdlərini də cəlb etmək olar) «Folklor» və «Vokal-Instrumental» ansamblları kollektivləri təşkil edilir. Bu ansambllar üçün bədii rəhbər, musiqi rəhbəri və konsertmeysrlər (5 musiqiçi) nəzərdə tutulur. Onların hər birinə əmək haqqı həftədə 3 (üç) dəfə 4 (dörd) akademik saat (1 stavka) dərslər keçmək hesabı ilə, müəllimlərdə olduğu kimi, ödənilir.
6. «Teatr və kino» tarixi fənləri qrup halında keçirilir. Qrupdakı şagirdlərin sayı 2-4 ola bilər.
7. Aktyorluq ixtisasında oxuyan şagirdlərin ixtisası «Aktyor sənəti» hesab olunur.

4. «Xoreoqrafiya» şöbəsi üçün tədris planı

№	Fənlər	Siniflər üzrə həftəlik tədris yükü											İmtahan Keçirilən siniflər
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	
1	Ritmika	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	I;II
2	Xoreoqrafiya gimnastikası	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	I;II
3	Azərbaycan xalq rəqsləri	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	I;XI
4	Folklor rəqslər və mərasim tamaşalar	-	-	1	1	2	2	2	2	2	2	2	IV;IX;XI
5	Bal rəqsləri	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	IV;IX;XI
6	Klasik rəqslər	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	IV;IX;XI
7	Xoreoqrafiya tarixi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	XI
	CƏMI	5	5	5	5	6	6	6	6	6	7	7	
	Fakultativ fənlər												
1	Ümumi fortepiano	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	

«Xoreoqrafiya» şöbəsinin tədris planına dair qeydlər

1. «Ritmika» və «Xoreoqrafiya gimnastikası», «Xoreoqrafiya tarixi», «Folklor rəqslər» və «Mərasim tamaşalar» fənləri qrup halında keçirilir və hər qrup 2-4 nəfərdən təşkil olunur.
2. «Azərbaycan xalq rəqsləri», «Bal rəqsləri», «Klasik rəqs» fənləri fərdi halda keçirilir.
3. Tədris planında olan fənlərin keçirilməsi üçün «Akkompaniator» nəzərdə tutulur. «Azərbaycan xalq rəqsləri» fənnində Azərbaycan xalq üçlüyü (klarnet, qarmon, nağara) digərləri üçün «Pianoçu» akkompaniatorların əmək haqqları həftəlik saatların 100 faizi kimi hesablanmalıdır.
4. «Xoreoqrafiya» şöbəsinin şagirdlərindən ibarət «İbtidai» və «Yuxarı siniflər» üzrə rəqs kollektivləri yaradılır. Bu kollektivlərin hər biri üçün bədii rəhbərlər, bədii rəhbər köməkçiləri, akkompaniatorlar (xalq üçlükləri) nəzərdə tutulur və onların əmək haqqı hər birinə həftədə 3 dəfə 4 (dörd) akademik saat (1 stavka) müəllimlərdə olduğu kimi ödənilir.

5. «Təsviri və tətbiqi sənət» şöbəsi üçün tədris planı

(rəngkarlıq, xalçaçılıq, heykəltarlıq, me'marlıq, dizayn, modelyer, rəssam konstruktor, zərgərlik, xəttatlıq, qobelen, musiqi alətlərinin düzəldilməsi, bədii tikmə və oyma, bədii foto, keramika, ağac və metal üzərində bədii işlər, multiplikasiya, qrafika, kompyuter qrafikası)

№	Fənlər	Siniflər üzrə həftəlik tədris yükü											İmtahan Keçirilən siniflər
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	
1	İxtisas	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	IV;IX;XI
2	Rəngkarlıq	1	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2	IV;IX;XI
3	Kompozisiya	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	IV;IX;XI
4	Şrift və bədii tərtibat	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	IX;XI
5	Perspektiva	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	IX;XI
6	Keramika	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	IX;XI
7	Plastik anatomiya	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	IX;XI
8	Modelləşdirmə konstruksiyası	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	IV;IX;XI
9	Rəsm	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	IV;IX;XI
10	Pleneyer	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	IX;XI
11	İncəsənət tarixi	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	IX;XI
	CƏMI	6	6	7	8	12	13	13	14	14	14	14	

«Təsviri və tətbiqi sənət» şöbəsinin tədris planına aid qeydlər

- İxtisas dərsləri bütün ixtisaslar üzrə həftədə 2 saat hesabı ilə yalnız fərdi keçirilir.
 - «İncəsənət tarixi» fənnindən başqa bütün fənlər fərdi keçirilir. «İncəsənət tarixi» fənninin tədrisi zamanı qruplardakı şagirdlərin sayı 2-4 ola bilər. Artıq olarsa qruplar 2 yerə bölünür.
 - Rəngkarlıq ixtisasında oxuyan şagirdlər üçün əsas ixtisas fənni rəngkarlıq hesab edilir
- I - sinfə şagirdlər birbaşa «Xalçaçılıq» və «Multiplikasiya» ixtisaslarına qəbul olunurlar. Bütün qalan ixtisaslar üzrə seçim yalnız V sinfə qədər tam hazırlıq keçən şagirdlər arasında aparıla bilər.

- A) Musiqi alətlərinin düzəldilməsi və təmiri, metal üzərində döymə və bədii foto ixtisaslarında oxuyan şagirdlərə «Rəngkarlıq» fənni keçirilir.
- B) Modelyer, bədii tikmə, qobelen, dizayn ixtisaslarında oxuyacaq şagirdlərə həftədə 2 saat hesabı ilə fərdi surətdə «Paltar tikmə» fənni keçirilir.
- C) I-IV siniflərdə xüsusi istəddə malik şagirdlərlə tədris planının V sinfində olan saatlar miqdarında dərs yükü keçirilə bilər.

Razılaşdırılmışdır:

Azərbaycan Respublikasının

Təhsil Nazirinin müavini

_____ İ.B. İskəndərov

Təqdim etmişdir:

Azərbaycan Təhsil Problemləri

İnstitutunun direktoru

_____ A.O. Mehrabov

Ümumi Təhsil və Məktəbəqədər

Təbiyə Baş İdarəsinin rəisi

_____ A.Ş. Muradov

İmümi Təhsil şöbəsi müdiri

_____ A.Ə. Əhmədov

EK 3.

Təsdiq edirəm:

Rektor prof. T.İ. Əfəndiyev

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZIRLIYI
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT MƏDƏNİYYƏT VƏ İNCƏSƏNƏT UNIVERSİTETİ

TƏDRİS PLANI

(Bakalavr pilləsi üçün)

İxtisasın şifri və adı: 050.303 Instrumental ifaçılıq

№ 32 VI

2009 -cı il

I Tədris prosesinin qrafiki

Öyanı formada təhsil müddəti 4 il

Kurs	Sentyabr	29 IX	Oktyabr	27 X	29 Noyabr	Dekabr	29 XII	Yanvar	26 I	Fevral	23 II	Marat	30 III	Aprel	27 IV	May	İyun	29 VI	İyul	27 VII	Avqust
1	1	8	15	22	5	6	13	20	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25
2	7	14	21	28	X	12	19	26	XI	3	10	17	24	31	7	14	21	28	VII	4	11
3	1	8	15	22	5	6	13	20	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25
4	7	14	21	28	X	12	19	26	XI	3	10	17	24	31	7	14	21	28	VII	4	11

Nəzəri təlim

İmtahan sessiyası

Təcrübə

Buraxılış işi

Tətil

II TƏDRİS PROSESİNİN PLANI

№	Fənnin şifri	Fənlərin adı	Kredit sayı	Ümumi saatlar	Auditoryadan kənar saatlar	Auditorya saatları	O cümlədən				Prerekvizit (öncə tədris zaruri olan fənlərin şifri)	Həftəlik dars yükü							
							Mühazirə	Seminar	Məşğələ	Fərdi		Fənnin tədrisi nəzərdə tutulan semestr (payız və ya yaz)							
							I kurs	II kurs	III kurs	IV kurs		V kurs	VI kurs	VII kurs	VIII kurs				
												15	15	15	15	15	15	15	15
HF-B00		Humanitar və sosial iqtisadi fənlər																	
1 HF-B01		Azərbaycan tarixi	6	180	90	90	60	30											
2 HF-B02		Xarici dil 1	4	120	60	60			60			6							
3 HF-B02		Xarici dil 2	4	120	60	60			60			4							
4 HF-B02		Xarici dil 3	2	60	30	30			30				4						
5 HF-B03		Azərbaycan dili	3	90	45	45			45					2					
HFS-B00		Seçmə fənlər																	
6 HFS-B01		I blok: 1. Fəlsəfə 2. Politologiya	4	120	60	60	30	30						4					
7 HFS-B02		II blok: Estetika	2	60	30	30	20	10										2	
IPF-B00		İXTİSASIN ÜMUMİPEŞƏ HAZIRLIĞI FƏNLƏRİ																	
8 IPF-B01		Musiqi tarixi 1	6	180	90	90	60	30											
9 IPF-B01		Musiqi tarixi 2	6	180	90	90	60	30											
10 IPF-B02		Pedaqogika və musiqi psixologiyası	4	120	60	60	40	20						6					
11 IPF-B03		İncəsənət tarixi	4	120	60	60	40	20							4				
12 IPF-B04		İnformatika	3	90	45	45	20		25						3				
13 IPF-B05		Azərbaycan xalq mus																	

[illegible]

Təcrübəyə ayrılan müddətin 1 həftəsi - 2 kreditdir.

TƏCRÜBƏNİN ADI	SEM	HƏFTƏ	DÖVLƏT İMTAHANLARI	BURAXILIS İŞİ
Tədris təcrübəsi	6		1. Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi	
İstehsalat təcrübəsi	8	4 x 2 kredit	2. Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi	
			3. İxtisas	

Tasdiq etdirmis

Rektor prof. T.I. Əfəndiyev /
2009 -ci il

2009 -ci il

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZIRLIYI
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT MƏDƏNİYYƏT VƏ İNCƏSƏNƏT UNİVERSİTETİ
TƏDRİS PLANI

(Bakalavr pilləsi üçün)

İxtisasın şifri və adı: 050304 Solo oxuma

Əyani formada təhsil müddəti 4 il

I Tədris prosesinin grafiki

Kun		T 1 bulis prosesi dan quaker																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
		Sentyabr							Oktyabr							Noyabr							Dekabr							Yanvar							Fevral							Mart							April							May							Iyun							Iyul							Avgust																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					
		IX							X							XI							XII							I							II							III							IV							V							VI							VII							VIII							IX							X							XI							XII																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18

Nəzəri təlim

İmtahan sessiyası

Təcrübə

Buraxılış işi

Total

II TƏDRİS PROSESİNİN PLANI

[illegible]

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZIRLIYI
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT MƏDƏNİYYƏT VƏ İNCOŞƏNƏT UNIVERSİTETİ

TƏDRİS PLANI

(Bakalavr pilləsi üçün)

İxtisasın şifri və adı: 050310 Xəlg çağır alətləri ifaçılığı

Təsdiq edirəm: _____
Rektor prof. T.İ. Əfəndiyev /

" 20 " 11 2009 - ci il

I Tədris prosesinin grafiki

Öyən formada təhsil müddəti 4 il

Kurs	Sentyabr				29 IX	Oktyabr				27 X	Noyabr				Dekabr				29 XII	Yanvar				26 I	Fevral				23 II	Mart				30 III	April				27 IV	May				24 V	İyun				21 VI	İyul				18 VII	Avqust				15 VIII
	1	8	15	22	5	6	13	20	2	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	5	6	13	20	27	3	10	17	24	31	
1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=			
2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=			
3	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=			
4	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=			

Nəzəri təlim

İmtahan sessiyası

::

Təcrübə

X

Buraxılış işi

#

Tətil

=

[illegible]

	B07	Alatşınaslıq və simfonik alətlərlə tanışlıq	3	90	45	45											3	
16	IPF-B08	Orkestrləşdirmə və köçürmə	3	90	45	45			45									3
17	IPF-B09	Harmoniya	4	120	60	60			60							4		
18	IPF-B10	Azərbaycan ədəbiyyatı	6	180	90	90		60	30							6		
19	IPF-B11	Xalq calğı alətləri orkestrinin partitura qiraəti	4	120	60	60			60								4	
20	IPF-B12	Musiqi əsərlərinin təhlili	4	120	60	60		30	30									4
21	IPF-B13	Ixtisas-muşam 1	2	60	30	30			30			2						
22	IPF-B13	Ixtisas-muşam 2	2	60	30	30			30				2					
23	IPF-B13	Ixtisas-muşam 3	2	60	30	30			30					2				
24	IPF-B13	Ixtisas-muşam 4	2	60	30	30			30						2			
25	IPF-B13	Ixtisas-muşam 5	2	60	30	30			30							2		
26	IPF-B13	Ixtisas-muşam 6	2	60	30	30			30								2	
27	IPF-B13	Ixtisas-muşam 7	2	60	30	30			30									2
28	IPF-B13	Ixtisas-muşam 8	2	60	30	30			30									
29	IPF-B14	Ümumi fortepiano 2	1	30	15	15			15			1						
30	IPF-B14	Ümumi fortepiano 3	2	60	30	30			30				2					
31	IPF-B14	Ümumi fortepiano 4	2	60	30	30			30					2				
32	IPF-B14	Ümumi fortepiano 5	2	60	30	30			30							2		
33	IPF-B14	Ümumi fortepiano 6	3	90	45	45			45								3	
36	IPF-B15	Ixtisas-not 1	2	60	30	30			30			2						
37	IPF-B15	Ixtisas-not 2	2	60	30	30			30				2					
38	IPF-B15	Ixtisas-not 3	2	60	30	30			30					2				
39	IPF-B15	Ixtisas-not 4	2	60	30	30			30						2			
40	IPF-B15	Ixtisas-not 5	2	60	30	30			30							2		
41	IPF-B15	Ixtisas-not 6	2	60	30	30			30								2	
42	IPF-B15	Ixtisas-not 7	3	90	45	45			45									3
43	IPF-B15	Ixtisas-not 8	2	60	30	30			30									
46	IPF-B16	Ansamblı 5	3	90	45	45			45							3		
47	IPF-B16	Ansamblı 6	2	60	30	30			30								2	
51	IPF-B19	Dirijorluq 5	2	60	30	30			30							2		
52	IPF-B19	Dirijorluq 6	2	60	30	30			30								2	
54	IPF-B20	Xüsusi pedaqoji hazırlıq 6.	4	120	60	60			60								4	
	PFS-B00	Peşə hazırlığının seçmə fənləri (ali məktəb tərəfindən müayinələndirilir)																
57	PFS-B01	Solfecio 2	2	60	30	30			30				2					
58	PFS-B01	Solfecio 3	2	60	30	30			30					2				
70	PFS-B03	Musiqi nəzəriyyəsi 3	4	120	60	60			60					4				
71	PFS-B03	Musiqi nəzəriyyəsi 4	4	120	60	60			60						4			
72	PFS-B04	Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi	4	120	60	60		40	20								4	
	PFS-B05	Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi	6	180	90	90		60	30									9
	IFS-B00	Ixtisaslaşmanın seçmə fənləri (ali məktəb tərəfindən müayinələndirilir)																
74	IFS-B01	Orkestr sinfi 1	4	120	60	60			60			4						
75	IFS-B01	Orkestr sinfi 2	4	120	60	60			60				4					
76	IFS-B01	Orkestr sinfi 3	4	120	60	60			60					4				

IFS-B01	Orkestr sinfi 4	4	120	60	60			60						4					
IFS-B01	Orkestr sinfi 5	4	120	60	60			60						4					
79 IFS-B02	Orkestr sinfi 6	4	120	60	60			60							4				
80 IFS-B02	Orkestr sinfi 7	4	120	60	60			60											
81 IFS-B02	Orkestr sinfi 8	2	60	30	30			30										4	
82 IFS-B02	İxtisas fənninin tədrisi metodikası	2	60	30	30	20	10								2				3
84 IFS-B03	Musiqi əsərlərinin aranjimanı	4	120	60	60			60								4			
XF-B00 XÜSUSİ FƏNLƏR																			
85 XF-B01	Bədən tərbiyəsi		120	60	60			60						4					
86 XF-B02	Mülkü müdafiə	3	90	45	45	24	14	7							3				
SAATLARIN CƏMI		197	6030	3015	3015	644	304	1422	645					31	28	26	24	29	30
																			18

Təcrübəyə ayrılan müddətin 1 həftəsi - 2 kreditdir.

TƏCRÜBƏNİN ADI	SEM	HƏFTƏ	DÖVLƏT İMTAHANLARI	BURAXILIŞ İŞİ
Tədris təcrübəsi	6		1. Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi	
İstehsalat təcrübəsi	8	4 x 2 kredit	2. Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi	
			3. İxtisas - Muğam	

III. TƏLİMƏ AYRILAN MÜDDƏT

Tədris ili	Nəzəri təlim	İmtahan	Təcrübə	Buraxılış işi	Tətil
I	30	10			12
II	30	10			12
III	30	10			12
IV	25	9	4	2	2
CƏMI	115	39	4	2	38

198

Təqdim edir:

Tədris işləri üzrə prorektor

R.Sadiqov

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZIRLIYI AZƏRBAYCAN DÖVLƏT MƏDƏNİYYƏT VƏ İNCƏSƏNƏT UNIVERSİTETİ

TƏDRİS PLANI

(Bakalavr pilləsi üçün)

İxtisasın şifri və adı: 050307 Musiqişünaslıq

Təsdiq edirəm:

Rektor prof. T.İ. Əfəndiyev

" 20 " 2009-cü il

2009-cü il

I Tədris prosesinin grafiki

Öyən formada təhsil müddəti 4 il

Kurs	Sentyabr	Oktyabr	Noyabr	Dekabr	Yanvar	Fevral	Mart	Aprel	May	İyun	İyul	Avqust
I	1 8 15 22	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22	5 12 19 26	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25
II	1 8 15 22	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22	5 12 19 26	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25
III	1 8 15 22	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22	5 12 19 26	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25
IV	1 8 15 22	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22	5 12 19 26	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25

Nəzəri təlim

İmtahan sessiyası

Təcrübə

Buraxılış işi

Tətil

II TƏDRİS PROSESİNİN PLANI

II TƏDRİS PROSESİNİN PLANI																			
№	Fənnin şifri	Fənlərin adı	Kreditin sayı	Ümumi saatlar	Auditoriyadan kənar saatlar	Auditoriya saatları	O cümlədən				Prerekvizit (öncə tədrisi zəruri olan fənlərin şifri)	Həftəlik dərslər yükü							
							Mühazirə	Seminar	Məşğələ	Fərdi		Fənnin tədrisi nəzərdə tutulan semestr (payız və ya yaz)							
												I kurs		II kurs		III kurs		IV kurs	
												I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
												15	15	15	15	15	15	15	10
	HF-B00	Humanitar və sosial iqtisadi fənlər										6							
1	HF-B01	Azərbaycan tarixi	6	180	90	90	60	30				4							
2	HF-B02	Xarici dil 1	4	120	60	60		60					4						
3	HF-B02	Xarici dil 2	4	120	60	60		60						4					
4	HF-B02	Xarici dil 3	2	60	30	30		30						2					
5	HF-B03	Azərbaycan dili	3	90	45	45		45				3							
	HFS-B00	Seçmə fənlər																	
6	HFS-B01	I blok: 1. Fəlsəfə 2. Politologiya	4	120	60	60	30	30						4				2	
7	HFS-B02	II blok: Estetika	2	60	30	30	20	10											
	IPF-B00	İXTİSASIN ÜMUMİPƏŞƏ HAZIRLIĞI FƏNLƏRİ										6							
8	IPF-B01	Musiqi tarixi 1	6	180	90	90	60	30											
9	IPF-B01	Musiqi tarixi 2	6	180	90	90	60	30					6						
10	IPF-B01	Musiqi tarixi 3	4	120	60	60	40	20						4					
11	IPF-B01	Musiqi tarixi 4	4	120	60	60	40	20							4				

[illegible]

Təcrübəyə ayrılan müddətin 1 həftəsi - 2 kreditdir.

TƏCRÜBƏNİN ADI	SEM	HƏFTƏ	DÖVLƏT İMTAHANLARI	BURAXILIŞ İŞİ
Tədris təcrübəsi	6		1. Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi	
İstehsalat təcrübəsi	8	4 x 2 kredit	2. Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi	
			3. İxtisas	

ЕК 4.

АЗЕРБАЙДЖАН РЕСПУБЛИКАСИ ТƏHSИЛ НАЗІРЛІГІ

"Тəгдим едир"
 Али вə орта ихтисас Тəһсил
 идарəсинин рəиси
И. Мустафајев
 " " 1997-чи ил.

"Тəсхит едирəm"
 Назир мугавини
проф. Ə. Абдинов
 "04" "12" 1997-чи ил.

БАКАЛАВР
 АЛИ БАЗА ТƏHSИЛ ПРОГРАММ

Истипамəтин шифри вə ады: ҺС 140000 Мусигитпугнаслыт

Ихтисасын шифри вə ады: ҺС 140300 Дивижовлут

1403001 Дир дивижовлут

Əјани формада тəһсил мугдəти – 4 ил.

БАКИ – 1997

ФЭНЛЭРИН АДН		АУДИТОР СААТЛАР
hCФ - B00	hУМАНИТАР ВЭ СОСИАЛ-ИГТИСАДИ ФЭНЛЭР	809 343
hCФ - B01	Фэлсəфə	106
hCФ - B02	Тарих	140
hCФ - B03	Харичи дил	210
hCФ - B04	Азəрбајчан(рус) дили	105
hCФ - B05	Политолокија	36
hCФ - B06	Сосиолокија	34
hCФ - B07	Игтисадијјат	36
hCФ - B08	Һүгүгун əсаслары	34
hCФ - B09	Педагогика вə психолокија	72
hCФ - B10	Мəдəнијјəтүнаслыг	36 + 34 = 70
TTФ - B00	ТƏБИƏТ ВЭ ФУНДАМЕНТАЛ ФЭНЛЭР	228 298
TTФ - B01	Һармонија	70
TTФ - B02	Азəрбајчан əдəбијјаты	104 + 70 = 174
TTФ - B03	Информатика	54
ИУФ - B00	ИХТИСАСЫН ҮМҮМТӨШƏ ҺАЗИРЛИГИ ФЭНЛЭРИ	1612 1648
ИУФ - B01	Муסיги тарихи	526 376
ИУФ - B02	Азəрбајчан халг муситисинин əсаслары	70 210
ИУФ - B03	Азəрбајчан халг муситисинин јарадычылыгы	70 210
ИУФ - B04	Муסיги əсəрлєринин тəһлили	70
ИУФ - B05	Полифонија	70
ИУФ - B06	Салфəчио	140 70 = 70
ИУФ - B07	Хор партитураеынын гираəти	105 - 1
ИУФ - B08	Хор аранжирманы	35
ИУФ - B09	Симфоник оркестр алатлєри	36
ИУФ - B10	Сəло əхума	70
ИУФ - B11	Хорпүнаслыг	36 + 34 = 70
ИУФ - B12	Хор муסיги əдəбијјаты	140 104 = 36
ИУФ - B13	Инчəсəнəт тарихи	70
ИУФ - B14	Үмүси фортəпиано	210
ИИФ - B00	ИХТИСАС ФЭНЛЭРИ	1198 1064
ИИФ - B01	Ихтисас	220
ИИФ - B02	Хор синди	738
ИИФ - B03	Ихтисас фəннинин тəдрис методикасы	70
ИИФ - B04	Педагожи тəчрүбə	70 34 = 236

ФЭНДЭРИН АДЫ	АУДИТОР СААТЛАР
ИХФ - В00 ХҮСУСИ ФЭНДЛЭР	176
ИХФ - В01 Бөдөн тәрбижәси	140
ИХФ - В02 Мүлкү мүдәфиә	36
ИФВ - В00 ФАКУЛТАТИВ ФЭНДЛЭР	124
ИФВ - В01 Ихтисаса кириш	34
ИФВ - В02 Хор синди	90
ҮММ:	4147 4153

Истигамәт (ихтисас) үзрә али база тәһсили програмы ашағыдакы нормалара ујғун тәртиб едилмишдир.

Бакалавр тәһсили програмынын мәнимсәмәк үчүн ајрылан үмуми һәфтәләр-200
Нәзәри тә"лим үчүн ајрылан һәфтәләр - 138

Тәһрибәләр үчүн ајрылан һәфтәләр - 10
Имтаһан сессиясы үчүн ајрылан һәфтәләр - 24
Тә"тилләр үчүн ајрылан һәфтәләр - 25
Дәвләт јәкун аттестациясы үчүн ајрылан һәфтә - 3

РАЗЫЛАШДЫРЫЛЫВ:

1. Тәһсил проблемләри үзрә Республика
елми-методик мәркәзин директору
_____ Э.ӘМӘДОВ
" " _____ 1997-чи ил.

2. Елми-методик шуранын мусити-
шһнаслык белмәсинин сәдри
_____ проф. Р.Зәһрабон
" " _____ 1997-чи ил.

3. Али ихтисас тәһсини истигамәт вә
ихтисасларын Дәвләт стандартларын
һазырлајан илчи группунун сәдри
_____ проф. С.ГӘНДИЛОН
" " _____ 1997-чи ил.

АЗЕРБАЙДЖАН РЕСПУБЛИКАСИ
СӨЛӘТ
СӨЗ
СӨЗ
ОТДЕЛ

АЗЕРБАЙДЖАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТƏHSİL НАЗІRLİYİ

"Тəhsil" елчрəм"

Исвир мўхбир

проф. Ə. Абдинов

1997-чи ил.

"Тəгдим елчир"

Али вə ортə ихтисас Тəхсил
идарəсини рəис

И. Мустафəјев

1997-чи ил.

БАКАЛАВР

АЛИ БАЗА ТƏHSİL ПРОГРАММ

Исвирəмəтин шифри вə ады:

Ихтисасын шифри вə ады:

ИС 140000 – Мусигишүнəслыт

ИС 140100 – Инструментал
ифачылыт

ИС 140102 – Спектр əлəтлєри
(нəфəс вə зəрф əлəтлєри)

Əјани бəрмəдə тəхсил мўддəти – 4 ил

Бакы – 1997

ФӘНЛӘРİN АДЫ	АУДИТОР СААТЛАР
ҺСФ - Б00 ҺУМАНИТАР ВӘ СОЦИАЛ-ИГТИСАДИ ФӘНЛӘР	809
ҺСФ - Б01 Фәлсәфә	106
ҺСФ - Б02 Тарих	140
ҺСФ - Б03 Харитчи дил	210
ҺСФ - Б04 Азәрбајҗан (рус) дили	105
ҺСФ - Б05 Политолокија	36
ҺСФ - Б06 Сосиолокија	34
ҺСФ - Б07 Игтисадијјат	36
ҺСФ - Б08 Һүгүгүн әсаслары	34
ҺСФ - Б09 Педагогика вә психолокија	72
ҺСФ - Б10 Мәдәнијјәтһунаслыг	36
ТТФ - Б00 ТӘБИӘТ ВӘ ФУНДАМЕНТАЛ ФӘНЛӘР	228
ТТФ - Б01 һармонија	70
ТТФ - Б02 Азәрбајҗан әдабијјәти	104
ТТФ - Б03 Информатика	54
ИУФ - Б00 ИХТИСАСЫН УМУМӘТӘНӘ ҺАЗИРЛӘН ФӘНЛӘРИ	1649
ИУФ - Б01 Мусиги тарихи	315
ИУФ - Б02 Азәрбајҗан халг мусигисинин әсаслары	70
ИУФ - Б03 Азәрбајҗан халг мусиги јарадычылыгы	70
ИУФ - Б04 Мусиги әсәрләринин тәһлили	70
ИУФ - Б05 Оркестр скиди	738
ИУФ - Б06 Партитура охунушу	34
ИУФ - Б07 Оркестрләшдириә	36
ИУФ - Б08 Ифачылыг сәнәтинин тарихи	106
ИУФ - Б09 Инчәсәнәт тарихи	70
ИУФ - Б10 Умуми фортепиано	140
ИИФ - Б00 ИХТИСАС ФӘНЛӘРИ	1141
ИИФ - Б01 Игтисас	490
ИИФ - Б02 Дирижорлуг	70
ИИФ - Б03 Камера ансамбл	245
ИИФ - Б04 Игтисас фәннинин тәдريس методикасы	54
ИИФ - Б05 Нәфәс әләтләри ансамбл	70
ИИФ - Б06 Педагогик тәҗрүбә	210
ИИФ - Б07 Ифачылыг тәҗрүбәси	120

ФОНДЭРИН АДЫ	АУДИТОР СААТЛАР
ИХФ - БОО ХУСУСИ ФОНДЛАР	176
ИХФ - БО1 Бөдөн төрбижэси	140
ИХФ - БО2 Мүлки мүдэбиэ	36
ИФБ - БОО БАКУЛТАТИВ ФОНДЛАР	126
ИФБ - БО1 Ихтисаса кириш	34
ИФБ - БО2 Голум ахэтлэр	22
ИФБ - БО3 Оркестр партитурасынын өйрөнилмэси	70
ЧӨМИ: 4129	

Истипамэт (ихтисас) үзрө али база төһсили програмы ашагыдакы нормалара уйгун тәртиб өдйлмишчир.

Бакалавр төһсили программанын мөһимсөмөк үчүн ажрылан үмүмү һөйтөлөр - 200

Һазэри төһлим үчүн ажрылан һөйтөлөр - 138

Төһрүбөлөр үчүн ажрылан һөйтөлөр - 10

Имтаһан сессиясы үчүн ажрылан һөйтөлөр - 24

Төһтиллэр үчүн ажрылан һөйтөлөр - 25

Дөвлөт дөкүм аттестасиясы үчүн ажрылан һөйтө - 3

РАЗНАШДЫРДЫБ:

1. Төһсил проблемлэри үзрө Республика
ели-методик маркэзин директору

А. А. А. Э. ӘНМӘДОВ
" " 1997-чи ил.

2. Елми-методик дуранын мусиги-
шунаслит бөлмэсинин сәдри

Р. Р. проф. Р. ЗӨҺРАПОВ
" " 1997-чи ил.

3. Али ихтисас төһсилин истипамэт вә
ихтисасларын Дөвлөт стандартларын
һазырлажан ишчи группунун сәдри

С. С. проф. С. ГӘНДИЛОВ
" " 1997-чи ил.

АЗЕРБАЙДЖАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТƏHSİLİ НАЗІРЛИГІ

"Тəддир едирəm"

Назир Мəзини

проф. В. Абдинов

"04" "12" 1997-чи ил.

"Тəддир едир"

Али рə орта ихтисас Тəһсил

идарəсинин рəиси

И. Мустафајев.

" " 1997-чи ил.

БАКАЛАВР

АЛИ БАЗА ТƏHSİLİ ПРОГРАМЫ

Истигвəстин кифри рə ади:

ис 140000 - Мусигишунаслыг

Ихтисасын кифри рə ади:

ис 140400 - Бəстəкарлыг

Əјани формада тəһсил мўддəти - 4 ил.

НАКН

- 1997

Фәнләрин өдн	Аудитор сәнтлар.
ҺСҖ-Б00 ҺУМАНИТАР ВӘ СОЦИАЛ ИГТИСАДИ ФӘНЛӘР	809
ҺСҖ-Б01 Фәлсәфә	106
ҺСҖ-Б02 Тарих	140
ҺСҖ-Б03 Харичи дил	210
ҺСҖ-Б04 Азәрбајҗан, рус дили	105
ҺСҖ-Б05 Политологија	36
ҺСҖ-Б06 Сосиологија	34
ҺСҖ-Б07 Игтисадијҗат	36
ҺСҖ-Б08 Итугун әсаслары	34
ҺСҖ-Б09 Педагогика, психологија	72
ҺСҖ-Б10 Мәдәнијҗәтиҗнаслыг	36
ТТФ-Б00 ТӘБИИТ ВӘ ФУНДАМЕНТАЛ ФӘНЛӘР	264
ТТФ-Б01 Һармонија	106
ТТФ-Б02 Азәрбајҗан әдәбијҗәти	104
ТТФ-Б03 Информатика	54
ИҖФ-Б00 ИГТИСАДИ ИҖҖУМҖИӘ ҺАЗЫРЛЫҖ ФӘНЛӘРИ	1612
ИҖФ-Б01 Мусиги тарихи	526
ИҖФ-Б02 Асија вә Африка халгларының мусиги	36
ИҖФ-Б03 Мҗасир мусиги	70
ИҖФ-Б04 Азәрбајҗан мусигили тәәтрларын драматуркијасы	36
ИҖФ-Б05 Азәрбајҗан халг мусигисинин әсаслары	140
ИҖФ-Б06 Азәрбајҗан халг мусигисинин јаралмчылыгы	140
ИҖФ-Б07 Мураи	105
ИҖФ-Б08 Халг мусигисинин јазылышы вә илләнилмәси	70
ИҖФ-Б09 Халг чалғы алетлеринин әранжировкасы вә алетләш- дирялмәси.	35
ИҖФ-Б10 Мҗасир һармонија	34
ИҖФ-Б11 Мусиги әсәрләринин тәһлил	140
ИҖФ-Б12 Инчәсанәт тарихи	70
ИҖФ-Б13 Иҗуи фортәпиано	210

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

TƏHSİL PROBLEMLƏRİ ÜZRƏ RESPUBLİKA
ELMİ-METODİK MƏRKƏZ

BAKİ MUSIQİ AKADEMİYASI

**SOLFECİO FƏNNİNDƏN
MUSIQİŞÜNASLIQ VƏ
BƏSTƏKARLIQ İXTİSASI ÜZRƏ
PROQRAM**

(bakalavr dərəcəsi alanlar üçün)

P R O Q R A M

Şifr - HS 14.05.00

SAAT - 70

*Azərbaycan Respublikası Təhsil
Nazirliyi Elmi-Metodik Şurasının
"İncəsənət və musiqi" bölməsinin
11.04.2000-ci il tarixli 17 sayılı iclas
protokolu ilə təsdiq edilmişdir.*

Bakı - 2001

İZAHAT VƏRƏQİ

(bəzi metodik göstərişlər)

Tərtib edən:

"Musiqi nəzəriyyəsi" kafedrasının professoru
v.i.e., sənətsünaslıq namizədi
Əfəndiyeva İmrüz Məmməd Sadiq qızı

Elmi redaktor:

dosent E.R.Dadaşova

Rəy verənlər:

professor Seyidova S.M.
dosent Bağırova Ş.Z.

Musiqi nəzəriyyəsi fənlərinə daxil olan solfecio fənni tədris prosesində mühüm və vacib roly oynayır.

Akademik B.V.Asafyevin eşitmə qabiliyyətinin aktivliyinin əhəmiyyəti haqqında dediyi gözəl və qiymətli fikirlər bu günə qədər olduqca müasir və aktual səslənir. O yazır: "İnsanın eşitmə qabiliyyətinin aktivliyini tərbiyə etməsi təkcə onun şəxsi məqsədlərinə yönəlməyib, eyni zamanda dahi bəstəkarın musiqisini dərk etmək və başa düşməkdirsə - bu çox çətin bir vəzifədir".

Solfecio kursunun ana xəttini 6 amil təşkil edir:

1. Oxuma qabiliyyəti (nəzərdə intonasasiya cəhətdən müxtəlif çalışmalar tutulur). Mahni, romans, oratoriya, kantata və operelardan müxtəlif parçaların oxunması.

2. Musiqili imla. Klassik avropa musiqisi ilə yanaşı milli musiqimizin əsasında müəllim tərəfindən 2 və 3 səsli imlaların bəslənməsi.

3. Eşitmə qabiliyyəti prosesində harmonik təhlilin mühüm rolu.

4. Azərbaycan lad səssizlərinin oxunuşu. Xalq mahnılarının oxunuşu.

5. Azərbaycan xalq mahnıları əsasında harmonik solfecionun bəslənməsi və dərş prosesində oxunması.

6. Klassik modulyasiyalarla yanaşı, Azərbaycan məqamları əsasında melodik modulyasiyaların oxunması da

¹B.V.Asafyev. Qlinkanın eşitmə qabiliyyəti. Qlinkanın intonasion mədəniyyəti. Seçilmiş əsərlər. I hissə. M., 1952, s. 290.

3

təklif olunur.¹

Solfecio fənninin əsas metodoloji prinsiplərindən biri də - musiqili imlanı dəqiq və düzgün yazmaq.

Musiqili imlanın üzərində aparılan yaradıcı və sistematik iş tələblərinin musiqi yaddaşının inkişafı üçün əsas amillərdən biridir. İmlanın professional yazılışının mühüm məsələsi və əsas məqsədi - musiqi istedadının, daxili eşitmə qabiliyyətinin tərbiyəsi, musiqini hər hansı bir bəstəkarın yaradıcılığının öyrənməsini hazırlamaqdır. E.V.Davidova yazır:

"İmlanın yazılış prosesində psixoloji fəaliyyətin və eşitmə qabiliyyətinin ən müxtəlif tərəfləri iştirak edir:

1. təfəkkür;

2. eşidilənin dəqiqləşdirilməsinə imkan yaradan yaddaş;

3. daxili eşitmə qabiliyyəti, təsəvvürün köməyi ilə səsləri, ritmi və başqa ünsürləri müəyyənləşdirmək".²

Müşahidələr onu göstərir ki, musəllimlərin bir çoxu imlaları yalnız Qərbi Avropa, rus və müasir bəstəkarların əsərlərinin nümunələri əsasında hazırlayırlar, lakin milli xalq musiqisinin gözəl və parlaq nümunələrinə əhəmiyyət vermirlər.

İlk növbədə milli ladlarla tanışlıq zəruridir. Daha sonra isə, ayrı-ayrı musiqi cümlələrin və ibarələrinin çalınmasına başlamaq məsləhətdir. Məsələn, müəllim Azərbaycan milli musiqi əsasında melodiya bəstələyir (I cümle), tələbələr isə onu davam edirlər (II cümle). Lazımdır ki, tələbələr ifadəli melodiya bəstələsinlər.

Sonrakı mərhələ - xalq musiqisinin nümunələri üzərində iki səsli, üç səsli və dörd səsli musiqinin bəstələnməsidir.

¹Bu haqda ətraflı bax: E.R.Dadaşova. Azərbaycan məqamları əsasında melodik modulyasiyaların solfecio fənnində işlənməsinə aid metodik tövsiyə. Bakı, 1993, 22 s.

²E.V.Давыдова. Методика преподавания сольфеджио. М., Музыка, 1975, с. 132

4

Xalq çoxsəsliyinin prinsiplərinin qavranılmasının digər formalarından biri də, müəllimin piano arxasında xalq mahnısının harmonizasiyasını klassik ciddi üslubda çalmasıdır. Tələbələr həmin musiqi parçasını piano arxasında təkrar etdikdən sonra nota yazmalıdırlar.

5

I SEMESTR

DİATONİKANIN TƏKRARI

1. Üçsəsliliklərin və sekstakkordların təkrarı. Müəllim tərəfindən hazırlanmış sxemlərin oxunuşu. Həmin akkordlar üzərində sekvensiyaların oxunuşu (melodik və harmonik).
2. II7 və D7-dən kadanslarda, müxtəlif çalışmalarda oxunuşu. (Intonasion çalışmaları period formasında təqdim olunmalıdır). Burada B.K.Alekseyevin "Qarmonicheskoe solfeggio" (M., 1975-ci il) dərsliyindən həmin mövzuya aid çalışmaları oxunmalıdır.
3. Diatonik septakkordların, nonakkordların sekvensiya üsulu ilə oxunuşu. Müəllimin bəstələdiyi sxemlərdə həmin harmoniyaların üçsəsliliklərlə yanaşı istifadəsi olunması zəruridir.
4. Frigik kadansların təkrarı (bütün variantlarda). Intonasion çalışmalarda frigik kadansların ayrı-ayrı növləri sekvensakkordlarla növbələşməlidir.
5. "Rast" və "Şur" məqamlarında kadansların oxunuşu.
6. Azərbaycan xalq mahnıları əsasında ("Aman ovçu", "Səndən mənə yar olmaz", "Bazarda alma", "Girdim yarı bağçasına", "Evləri var xana-xana" və s.) iki səslilik, üç səslilik, dörd səslilik solfegio nümunələrinin bəstələnməsi təklif edilir.
7. Hər dərsdə musiqili imlaların yazılışı zəruridir. Belə ki, müəllim həm klassik major-minor sisteminə, həm də Azərbaycan xalq musiqisi əsasında bəstələnmiş nümunələrə əsaslanmalıdır. Bu baxımdan Nazim Bağirovun - "Bir və ikisəslilik musiqili imlaları" (Bakı, 1983), B.Alekseyev, D.Blyum "Систематический курс музыкального диктанта" (M., 1969) təklif edilir.
8. Yuxarıdakı mövzularla əlaqədar olaraq, tanınmış

müəlliflərin dərsliklərindən 2 səslilik, 3 səslilik və 4 səslilik nümunələrin hər dərs oxunuşu: И.В.Способин "Двух и трехголосие". М., 1977; Б.К.Алексеев "Гармоническое сольфеджио". М., 1975; Н.Н.Багиров "Solfeggio" 2 və 3-səslilik (Bakı, 1987); Г.С.Виноградов "Интонационные трудности" (Киев, 1977).

Bundan başqa, Azərbaycan xalq mahnıları və Azərbaycan bəstəkarlarının mahnı və romanslarının oxunuşu.

I semestrin sonunda - yoxlama dərsi. Cəmi - 35 saat.

II SEMESTR

XROMATİKA

1. İkili; dominantanın - DD7 - müxtəlif sxemlərdə, intonasion çalışmalarda və kadanslarda oxunuşu. Alterasiyanın istifadə edilməsi. Aşağıdakı sxem üzərində kadansların oxunuşu: DD56-DDVII7-K64-D7-T(VI) və s.
2. DDVII7-yə onun bütün alterasiya növlərinin təmiz və dəqiq öyrənmək, düzgün intonasiası etmək. Azərbaycan musiqisində və xüsusilə mahnılarda İkili dominantanın istifadəsi (kadans "zonasında").
3. Dominanta və subdominanta funksiyalarının bütün alterasiyalı növlərini təmiz və dəqiq oxumaq.
4. Modulyasiyanın, ötürü modulyasiyanın ardıcılıqlarda istifadə edilməsi (qohum tonallıqlar əsasında).
5. Modulyasiyalı (melodik) sekvensiyaların oxunuşu. Tələbələr bu sekvensiyaları özləri bəstələməlidirlər.
6. Enharmonik modulyasiyanın oxunuşu. Üçsəslilik polifoniyanın istifadəsi (oxunuşda və imlalarda). Eşitmə qabiliyyəti prosesində polifonik əsərin təhlili və üçsəslilik fəqələrin oxunuşu.
7. Polifonik üslubun mənimsənilməsi (imitasiya və sərbəst ikisəslilik kanon). Üçsəslilik polifoniyanın istifadəsi (oxunuşda və imlalarda). Eşitmə qabiliyyəti prosesində əsərin təhlili və üçsəslilik fəqələrin oxunuşu.
8. Polifonik dördsəslilik istifadəsi (Hendel, Haydn, Mosart, Bax, Şostakoviç, Qara Qarayev, Cahangir Cahangirov, Arif Məlikov, Vəlif Adıgözəlov, Afaq Cəfərova, Elnarə Dadaşova).

9. Mürəkkəb ölçüyə aid musiqi çalışmaları oxunması: 3/2; 9/8; 12/8; 6/4; 5/4; 7/4; 5/8; 7/8 və s.

Müxtəlif sinkopalı ritmləri, daha sonra duol, triol, kvintol və başqalarının (həmçinin mürəkkəb melizmatikanın) istifadəsi (oxumaq prosesində və həmçinin musiqi imlalarında).

10. Qədim yunan lədlərinin, pentatonikanın, qeksaxordun, dəyişkən lədlərin, artırılmış sekundalı və simmetrik lədlərin ("Messianın lədləri") mənimsənilməsi.

11. Majoro-minor sistemi əsasında (period formasında) sxemlərin oxunuşu.

12. Hər bir Azərbaycan məqamının əsasında və lədin daxilində modulyasiya oxumaq təklif olunur.

13. Musiqi imlalarında mürəkkəb formalarında istifadə edilməsi.

14. Eşitmə qabiliyyəti: enharmonik modulyasiyaların bütün növlərini, majoro-minor, orqan punktunun bütün müxtəlif növlərini, alterasiyalı akkordları təyin etmək.

Cəmi - 35 saat

İmtahan biletləri əsasında.

İmtahandan bir gün əvvəl tələbələr 3-səslilik (majoro-minor əsasında) və müəllim tərəfindən bəstələnmiş Azərbaycan xalq musiqisi əsasında harmonik üslubda 4-səslilik imla yazmalıdırlar.

Müəllif proqramının sonunda imtahan biletlərinin nümunələrini təklif edir. Həmin biletlər tədris proqramını tam dolğunluğu ilə əhatə edir.

Bilet. n°2.

1. Zərifdən mədələn sığaları plan üzrə oxutmaq.
(enharmonik səgərdə geri qayıtmaq).

a) $h = F$, b) $d = f_{is}$ (harmonik, melodik, üslup)

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ MUSİQİ AKADEMİYASI

«Təsdiq edirəm»

Nazir

M. MƏRDANOV

« » 2001 11

İstiqamətin şifri və adı: HS 140000 Musiqişünaslıq

İxtisasın şifri və adı: HS 140100 Instrumental ifaçılıq
(xalq çalğı alətləri)

T Ə D R İ S P L A N I

Təhsil müddəti – 4 il

1. Tədris prosesinin grafiki

II. Vaxt büdcəsi üzrə məlumat

kypc	Sentyabr	Oktyabr	Novabr	Dekabr	Yanvar	Fevral	Mart	Aprel	May	iyun	iyul	Nəzəri təlim üçün ayrılan həftələr	İmtihan səsliyəsinə ayrılan həft.	Təcrübəyə ayrılan həftələr	Dövlət yekun attestasiyasına ayr. həf.	Təlimlər üçün ayrılan həftələr	Bakidavri təhs. proq. müddəti üçün ayr. həf.
1					..	..				..	..	36	7	2		8	62
2					..	..				..	..	36	7	2		8	62
3					..	..				..	..	36	7	2		8	62
4					..	..				..	..	36	3	4	3	1	44
												138	24	10	3	25	200

III. TƏDRİS PROSESİNİN PLANI

III. TƏDRİS PROSESİNİN PLANI																
Fənlərin Adı	Saatlar üzrə bölkü			Cəmi	Saatlar				Kurs və semestr üzrə paylama							
	İmtahan	Məqbul	Kurs işi		Onlardan				I kurs		II kurs		III kurs		IV kurs	
					Müha- zirə	Fər- di	Nezə- ri məş- Gələ	Sem- inar	I c.	II c.	III c.	IV c.	V c.	VI c.	VII c.	VIII c.
									18 həf	17 həf	18 həf	17 həf	18 həf	17 həf	18 həf	17 həf

I. Humanitar və sosial-iqtisadi fənlər																
1. Fəlsəfə	4	3		945	870				35			3	3			
2. Tarix	6	2		210	140	96			44	2	2			2	2	
3. Xarici dil	5	1,3			210			210		2	2	2	2	2	2	
4. Azərbaycan (rus) dili	2,4				140			140		2	2	2	2			
5. Politologiya					36	22			14							2
6. Sosiologiya					34	20			14			2				
7. İqtisadiyyat					36	22			14							2
8. Hüququn əsasları					34	20			14					2		
9. Pedaqogika və psixologiya		7		468	70	48									2	2
10. Mədəniyyətşünaslıq		2			70	48			22							
									22	2	2					
II. İxtisas ümumrəpə hazırlıq fənlər,																
1. Harmoniya	2	1		55	18		35			10,5	10,5			2	2	
2. Musiqi əsərlərinin təhlili	4				70			35								
3. Solfecio	3				52			52		1	1	1				
4. Musiqi tarixi (birbaşa xüsusi S.B.Z. üzvü deyil)	2,6	1,3,4,5		210+	315	210			105	3	3	3	3	3	3	3
5. İnformatika		7			54	18	36							1	1	1
6. Azərb. xalq musiqisinin əsasları	2			140	70			70		2	2					
7. Azərb. xalq musiqisi yaradıcılığı	4			105	70	50			20			2	2			
8. Fasilçilik sənətinin tarixi		2		105	70	48			22	2	2					
9. Orkestr sinfi		2,4,6,7			615			615		5	5	5	5	5	5	5
10. İnsanəfət tarixi		6		140	70	48			22					2	2	
11. Ümumi fortepiano	3,7	1,5			140		140			1	1	1	1	1	1	2
12. Azərbaycan ədəbiyyatı		5,6			104	70		34						2	2	2
13. Xalq mahnılarının iştirakı və aranjirovməsi		6		105	70	70						1	1	1	1	
III. İxtisas fənləri																
1. İxtisas	1-7			1278	4196											
2. Müğam (Əzizbəyov qaydalarına görə)	3,5,7	1			320	320			2	2	2	2	2	2	2	2
3. Dirijorluq	6	4			105	105								1	1	2
4. Ansambli	5,7	6			158	158								1	2	2
5. İxtisas fən-nin tədris metodikası		3			36	22		14						2		
6. Fasilçilik təcrübəsi			24		12	12										
7. Xalq çalgıları alətləri. Partitür qırağı		4	70		35	35			0,5	0,5	0,5	0,5				
8. Alətsüzənlik və köçümce					35	35								1	1	
9. Orkestrləşdirmə		6	70		35	35								1	1	
10. Xüsusi pedaqoji hazırlıq		5,7			140	140								2	2	2
IV. Xüsusi fənlər																
1. Bədii tərbiyyəsi		2,4		365	140		140		2	2	2	2				
2. Milli müdafiə		3			52	36		16				3				
V. Fakultativ fənlər																
1. İxtisasa giriş					34	34					2					
2. Qohum alətlərlə tanışlıq				70	35	35								1	1	
Cəmi				4050	917	1459	1262	412	29	31	35,5	36,5	34	34	22	4

4778 वपहक

VI. İxtisas fənləri

Fənlərin adı İmtahan Məqb. Saatlar

Təcrübə**VII. Kurs işləri**

Semestr

VIII. Dövlət imtahanı

Semestr

1. Xarici dil 6
 2. İxtisas 8
 3. Muğam 8
 4. Dirijorluq 6

Fakultativ fənlər

Semestr Saat

1. İxtisasa giriş 2 34
 2. Qohum alətlərlə tanışlıq 5,6 35

	Cəmi	I kurs		II kurs		III kurs		IV kurs	
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1. Nəzəri təlim	138	18	17	18	17	18	17	18	15
2. İmtahan sessiyası	24	3	4	3	4	3	4	3	
3. Dövlət imtahanları	3								3
4. İstehsalat təcrübəsi	10								
5. Tətil	25	1	7	1	7	1	7	1	-
6. Məqbulların sayı	34	5	5	5	5	4	6	4	
7. İmtahanların sayı	27	1	5	4	5	4	4	4	

**ALİ VƏ ORTA İXTİSAS
TƏHSİL İDARƏSİNİN RƏİSİ**

I. MUSTAFAEV

« » 2001-ci il

**TƏHSİL PROBLEMLƏRİ
İNSTITUTUNUN DİREKTORU**

A. MEHRABOV

« » 2001-ci il

**BAKİ MUSIQI
AKADEMİYASININ REKTORU**

F. BƏDƏLBƏYLİ

Bakı Musiqi Akademiyasının Elmi Şurasının

« 25 » 2001-ci il

iclasında təsdiq edilmişdir (protokol № 9)

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ MUSİQİ AKADEMİYASI

«Təsdiq edirəm»
Nazir

İstiqamətin şifri və adı: HS 140000 Musiqişünaslıq

M. MƏRDANOV

İxtisasın şifri və adı: HS 140200 Solo oxuma
(xanəndə)

« _____ » 2001 il

T E D R I S P L A N I

Təhsil müddəti – 4 il

II. Vaxt bütçəsi üzrə məlumat

[illegible]

III. TƏDRİS PROSESİNİN PLANI

III. İÇERİSİ PROSESİNİN PLANI																
Fonların Adı	Saatlar üzrə bölkü			Cəmi	Saatlar				Kurs və semestr üzrə paylama							
	İmtahan	Məqbul	Kurs işi		Onlardan				I kurs		II kurs		III kurs		IV kurs	
									I c.	II c.	III c.	IV c.	V c.	VI c.	VII c.	VIII c.
								Müha zirə	Fər- di	Nəzə ri məş ğələ	Sem- inar	18 həf	17 həf	18 həf	17 həf	18 həf

I. Humanitar və sosial-iqtisadi fənlər					875												
1. Fəlsəfə	4	3			105	70				35			3	3			
2. Tarix	6	2			140	96				44	2	2			2	2	
3. Xarici dil	5	1,3			210				210	2	2	2	2	2	2	2	
4. Azərbaycan (rus) dili	2,4				140				140	2	2	2	2				
5. Politologiya					36	22				14							2
6. Sosiologiya					34	20				14			2				
7. İqtisadiyyat					36	22				14						2	
8. Hüququn əsasları					34	20				14				2			
9. Pedaqogika və psixologiya		7			70	48				22					2	2	
10. Mədəniyyətşünaslıq		2			70	48				22	2	2					
II. İxtisasın ümumpeşə hazırlığı fən.					1577												
1. Musiqi nəzəriyyəsi	2	1			70		35	35		2	2						
2. Musiqi əsərlərinin təhlili	4				70	35		35				2	2				
3. Solfecio	6	135			210			210		2	2	2	2	2	2	2	
4. Musiqi tarixi	246	135			315	210			105	3	3	3	3	3	3	3	
5. İnformatika		7			54	18	36							1	1	1	
6. Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları	2				70			70		2	2						
7. Azərbaycan xalq musiqi yaradıcılığı		4			70	50			20			2	2				
8. Opera sifli		4			105		105					3	3				
9. Səhnə hərəkətinin əsasları		3			70			70			2	2					
10. Aktyor sənətinin əsasları		2			70			70		2	2						
11. Nüq mədəniyyəti		2			35			35		1	1						
12. İfaçılıq sənətinin tarixi		3			106	70			36	2	2	2					
13. Ümumi fortepiano	6	1,3,5			158		158			1	1	1			2	2	2
14. Azərbaycan edebiyatı		5,6			104	70			34						2	2	
15. Poetik nəzm forması		2			70			70		2	2						
III. İxtisas fənləri					844												
1. İxtisas	1-7				480		480			3	3	3	3	3	3	3	3
2. Müğəm Uqluyü (tric)	7	6			106		106								2	2	2
3. İxtisas fənninin tədris metodikası		5			36	36									2		
4. Xüsusi pedaqoji hazırlıq	7	6			210		210					2	2	2	2	2	2
5. İfaçılıq təcrübəsi					12		12										
IV. Xüsusi fənlər					192												
1. Bədən tərbiyyəsi		2,4			140			140		2	2	2	2				
2. Musiqi mürəbbifliyi		3			52	36			16			3					
V. Fakultativ fənlər					280												
1. Opera studiyası					280		280			2	2	2	2	2	2	2	2
CƏMİ					3768	871	1422	1085	390	32	34	36	32	27	25	16	7

VI. İxtisas fənləri

Fənlərin adı İmtahan Məqb. Saatlar

Təcrübə**VII. Kurs işləri**

Semestr

VIII. Dövlət imtahanı

Semestr

1. Xarici dil 6
 2. İxtisas 8
 3. Opera sinfi 8
 4. Xüsusi pədaqoji hazırlığı 8

Fakultativ fənlər

Semestr Saat

1. Opera studiyası 1-8 280

	Cəmi	I kurs		II kurs		III kurs		IV kurs	
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1. Nəzəri təlim	138	18	17	18	17	18	17	18	15
2. İmtahan sessiyası	24	3	4	3	4	3	4	3	-
3. Dövlət imtahanları	3								3
4. İstehsalat təcrübəsi	10								
5. Tətil	25	1	7	1	7	1	7	1	-
6. Məqbulların sayı	33	6	6	8	3	5	3	2	
7. İmtahanların sayı	21	1	5	1	5	2	5	3	

**ALİ VƏ ORTA İXTİSAS
TƏHSİL İDARƏSİNİN RƏİSİ**

İ.MUSTAFAEV

« » 2001-ci il

**TƏHSİL PROBLEMLƏRİ
İNSTITUTUNUN DİREKTORU**

A.MEHRABOV

« » 2001-ci il

**BAKİ MUSIQI
AKADEMİYASININ REKTORU**

F.BƏDƏLBƏYLİ

Bakı Musiqi Akademiyasının Elmi Şurasının

« 25 » 2001-ci il

iclasında təsdiq edilmişdir (protokol № 9)

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ MUSİQİ AKADEMİYASI

«Təsdiq edirəm»
Nazir

İstiqamətin şifri və adı: HS 140000 Musiqişünaslıq

M. MƏRDANOV

İxtisasın şifri və adı: HS 140300 Dirijorluq
(xalq çalğı alətləri orkestrinin dirijoru)

« » 2001 il

T E D R I S P L A N I

Təhsil müddəti – 4 il

1. Tedris prosesinin grafiki

II. Vaxt büdcəsi üzrə məlumat

[illegible]

III. TƏDRİS PROSESİNİN PLANI

[illegible]

I. Humanitar və sosial-iqtisadi fənlər					875														
1. Fəlsəfə	4	3			105	70			35	*			3	3					
2. Tarix	6	2			140	96			44	2	2				2	2			
3. Xarici dil	5	1,3						210		2	2		2	2	2	2			
4. Azərbaycan (rus) dili	2,4				140			140		2	2		2	2					
5. Politologiya					36	22			14									2	
6. Sosiologiya					34	20			14				2						
7. İqtisadiyyat					36	22			14									2	
8. Hüququn əsasları					34	20			14						2				
9. Pedaqogika və psixologiya		7			70	48			22							2	2		
10. Mədəniyyətşünaslıq		2			70	48			22	2	2								
II. İxtisas ümumpeşə hazırlıq fənləri					1789														
1. Harmoniya	2				18		18			0,5	0,5								
2. Musiqi əsərlərinin təhlili		4			70	35		35				2	2						
3. Solfecio	3				52			52		1	1	1							
4. Musiqi tarixi	2,4,6	1,3,5			315	210			105	3	3	3	3	3	3	3			
5. İnformatika		7			54	18	36								1	1	1		
6. Azərb. xalq musiqisinin əsasları	2				70			70		2	2								
7. Azərb. xalq musiqi yaradıcılığı	4				70	50			20			2	2						
8. Orkestr sinfi		2,4,6,7			615			615		5	5	5	5	5	5	5	5		
9. Xalq məl-nin işləmə və aranjmanı		6			70		70					1	1	1	1	1			
10. Ansambl, orkestr ifaçılıq-in tarixi		6			70	48			22	2	2								
11. İncoənət tarixi		6			70	48			22						2	2			
12. Ümumi fortepiano	7	1,3,5			176		176		1	1	1	1	2	2	2	2	2		
13. Azərbaycan ədəbiyyatı		5,6			104	70			34				2	2	2				
14. Simfonik alətlərlə tanışlıq					35		35									1	1		
III. İxtisas fənləri					781														
1. İxtisas	1-7				360	360				2	2	2	2	2	2	2	3	3	
2. Muğam	6	4,2			105		105			1	1	1	1	1	1	1			
3. İxtisas fən-nin tədris metodikası		3			36	22			14			2							
4. Xüsusi pedaqoji hazırlıq		5,7			70	70							1	1	1	1	1		
5. Xalq calığı alət, orkestr. part. qiraəti		6			70	70						1	1	1	1	1			
6. Alətsşünaslıq		5			70	70							2	2					
9. Orkestrləşdirmə	7				70	70										2	2		
IV. Xüsusi fənlər					192														
1. Bədən tərbiyyəsi		2,4			140			140		2	2	2	2						
2. Mülkü müdafiə		3			52	36			16			3							
V. Fakültativ fənlər					280														
1. İxtisasa giriş					34	20			14		2								
2. Qohum alətlərlə tanışlıq					36	36										1	1		
3. İkinci ixtisas					210	210							2	2	2	2	2	2	2
Cəmi					3917	903	1326	1262	426	27,5	29,5	35	36	32	33	23	5		

VI. İxtisas fənləri

Fənlərin adı İmtahan Meqb. Saatlar

Təcrübə

VII. Kurs işləri

Semestr

VIII. Dövlət imtahanı

Semestr

1. Xarici dil 6
2. İxtisas (dirijorluq) 8

Fakultativ fənlər

Semestr Saat

1. İxtisasa giriş 2 34
2. Qohum alətlərlə tanışlıq 5,6 36
3. İkinci ixtisas 3,4,5,6,7,8 210

	Cəmi	I kurs		II kurs		III kurs		IV kurs	
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1. Nəzəri təlim	138	18	17	18	17	18	17	18	15
2. İmtahan sessiyası	24	3	4	3	4	3	4	3	-
3. Dövlət imtahanları	3								3
4. İstehsalat təcrübəsi	10								
5. Tətil	25	1	7	1	7	1	7	1	-
6. Məqbulların sayı	33	3	6	6	4	5	5	4	-
7. İmtahanların sayı	22	1	5	2	5	2	4	3	-

ALİ VƏ ORTA İXTİSAS
TƏHSİL İDARƏSİNİN RƏİSİ

İ.MUSTAFAEV

« » 2001-ci il

TƏHSİL PROBLEMLƏRİ
İNSTITUTUNUN DİREKTORU

A.MEHRABOV

« » 2001-ci il

BAKİ MUSIQI
AKADEMIYASININ REKTORU

F.BƏDƏLBƏYLİ

Bakı Musiqi Akademiyasının Elmi Şurasının

« 25 » 2001-ci il

iclasında təsdiq edilmişdir (protokol № 9)

VI. İxtisas fənləri

Fənlərin adı İmtahan Məqb. Saatlar

Təcrübə

VII. Kurs işləri

Semestr

VIII. Dövlət imtahanı

Semestr

1. Xarici dil 6
2. Diplom müdafiəsi 8

Fakultativ fənlər

Semestr Saat

1. Lektorluq təcrübəsi 5,6 35
2. Arxiv-bibliografiya təcrübəsi 1 35
3. Mənəşünaslıq 1,2 70
4. Orqan 1,2 70

	Cəmi	I kurs		II kurs		III kurs		IV kurs	
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1. Nəzəri təlim	138	18	17	18	17	18	17	18	15
2. İmtahan sessiyası	24	3	4	3	4	3	4	3	3
3. Dövlət imtahanları	3								
4. İstehsalat təcrübəsi	10								
5. Tətil	25	1	7	1	7	1	7	1	
6. Məqbulların sayı	37	4	6	6	7	4	5	5	
7. İmtahanların sayı	25	1	4	3	5	3	5	4	

ALİ VƏ ORTA İXTİSAS
TƏHSİL İDARƏSİNİN RƏİSİ

I. MUSTAFAEV

« » 2001-ci il

TƏHSİL PROBLEMLƏRİ
İNSTITUTUNUN DİREKTORU

A. MEHRABOV

« » 2001-ci il

BAKİ MUSIQI
AKADEMİYASININ REKTORU

F. BƏDƏLBƏYLİ

Bakı Musiqi Akademiyasının Elmi Şurasının

« 25 » 2001-ci il

iclasında təsdiq edilmişdir (protokol № 9)

EK 5.

PEDAQOJİ
UNİVERSİTET VƏ
İNSTITUTLARDA BAKALAVR
HAZIRLIĞI ÜÇÜN

P R O Q R A M

ƏSAS MUSIQI ALƏTİ (FORTEPIANO)

BAKİ — 2002

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT PEDAQOJİ UNİVERSİTETİ

PEDAQOJİ
UNİVERSİTET VƏ
İNSTITUTLARDA BAKALAVR
HAZIRLIĞI ÜÇÜN
PROQRAM

ƏSAS MUSIQİ ALƏTİ (FORTEPIANO)

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Elmi-Metodik Şurasının «İncəsənət və musiqişünaslıq» bölməsinin 19.05.98-ci il tarixli qərarına əsasən çap edilir. (pr. № 3).

BAKİ-2002

İZAHAT VƏRƏQƏSİ

Əsas musiqi aləti (fortepiano) kursu musiqi-pedaqoji fakültələrinin tədris planlarında xüsusi yer tutur (profilli fənn sayılır).

Yüksək səviyyəli peşəkar müəllim kadrlarının hazırlanmasında musiqi alətində ifa etmək bacarığı əsas yer tutur.

Musiqi müəlliminin peşəkar bacarıqlar strukturunda ifaçılıq praktikası mühüm yer tutmalıdır. Məktəb təcrübəsi sübut edir ki, musiqi müəllimi çox tez-tez fortepiano alətinə müraciət etməli olur və ifaçılıq bacarığı mümkün qədər sərbəst olmalıdır. Çünki məktəb praktikasında bu peşəkar yararlığın meyarıdır.

Bundan başqa müəllimin canlı ifası şagirdlərdə dərin emosional hisslər oyadır və musiqinin qavranılmasına şərait yaradır.

Musiqi müəllimi dərstdə ifaçı, müşayiətçi rolunda çıxış edərək sinifdənkənar musiqi tərbiyə işlərində də çalğı bacarığından istifadə edir.

Müəllimin ifaçılıq mədəniyyəti onun musiqi savadının təzahürlərindən biridir. Öz ixtisas fəaliyyətində o, daim ifaçı rolunda çıxış etməli olur, bunun üçün musiqi ədəbiyyatına sərbəst yiyələnmək, musiqi materiallarını başa düşmək və mənimsəmək, yaradıcı şəkildə şərh edərək onu dinləyicilərə çatdırmaq bacarığı lazımdır.

«Əsas musiqi aləti» kursunun məqsədi – musiqi alətində çalmaq vərdişlərinə yiyələnmiş, hərtərəfli inkişaf etmiş musiqiçi tərbiyələndirmək, tələbələrin estetik zövqünü, musiqi sənətinə şüurlu münasibətini, dünya musiqi mədəniyyətinin ən yaxşı əsərləri ilə tanışlıq, not mətninin düzgün oxunması və xüsusi ifaçılıq təcrübəsi əsasında musiqi əsərlərinin bədii obrazını açmaq bacarığı və s. aşılamaqdır.

Fortepiano sinfində əsas tədris və tərbiyə forması hər bir tələbə ilə fərdi surətdə aparılan dərstdir. Dərsin müvəffəqiyyətlə keçməsinə əsas şərt tələbələrə fərdi yanaşma və hər bir dərsin məqsəd və vəzifələrinin dəqiq müəyyənləşdirilməsidir.

Dərs prosesində müxtəlif iş formalarından: tələbənin ifaçılığı, müəllimin ifası, məşğələlər üzrə şərhlər, göstərişlər və s. istifadə etmək məqsədəuyğundur. Əsərlər üzərində ən yaxşı iş forması, sinifdə müəllimin əsəri ifa etməsi ilə şifahi izahatların uyğun gəlməsidir.

Dərsdə tələbənin diqqətliliyinə, fəallığına və təşəbbüskarlığına nail olmaq lazımdır.

Müəllim hər bir dərsi iş vaxtına müvafiq səmərəli şəkildə qurmalıdır. Tapşırıqlar konkret və aydın olmalıdır. Onların yoxlanılması vacibdir. Lakin tapşırıqlara bütünlüklə qulaq asmaq həmişə məqsədəuyğun olmur. Sinifdə tapşırıqların o hissəsi üzərində iş aparılır ki, onların müəllimin izahına ilk növbədə ehtiyacı vardır. Hər bir dərs bilik aşılamaqdır.

Tədris materiallarının keçilməsi üsullarının formaları tələbənin professional və bədii-musiqi, texniki inkişafının hər mərhələsində onun qarşısında duran vəzifələrə uyğun olaraq dəyişilməlidir.

Dərsdə (xüsusilə I və II kurslarda) əsas diqqət tələbələrin müxtəlif hazırlıq səviyyələri ilə əlaqədar, ifa texnikasının təkmilləşməsi üzərində aparılan işə yönəldilməlidir.

Texniki hazırlığın inkişafına kömək edən qammaların, tapşırıqların, etüdlərin keçilməsi vacib sayılır. Lakin texnika üzərində iş tapşırıqlarının mexaniki ifasına yol vermək olmaz. Tələbələrə musiqini qavrama ilə buna uyğun hərəkətlər arasında əlaqələri mütləq izah etmək lazımdır.

Gənc müəllimin hazırlandırılmasında fortepiano müəlliminin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri müstəqil iş üzərində vərdişlərin tərbiyə olunmasıdır. Buraya nəzəri savada yiyələnmək, bədii zövqə sahib olmaq, əsərlərin faktura xüsusiyyətlərindən və müxtəlif üsullardan baş çıxarmaq, əsərlərin öyrənilməsi metodikasını bilmək və çətinliklərin öhdəsindən gəlmək bacarığı daxildir. Bütün bunlar tələbə üçün həm ifaçılıqda, həm də gələcək pedaqoji fəaliyyətində vacibdir.

Musiqi əsərləri üzərində müstəqil iş aparmaq vərdişlərini müvəffəqiyyətlə tərbiyə etmək üçün tələbələrə I kursdan müntəzəm surətdə praktik tapşırıqlar vermək məsləhətdir.

Düşünülmüş pedal, applikatura, səsin xarakteri və fakturanın elementləri üzərində daha məqsədəuyğun iş üsullarını müəyyənləşdirmək kimi ayrı-ayrı tapşırıqlardan başlamaq daha faydalıdır. Bundan sonra əsər üzərində müstəqil işə keçmək olar. Bu vərdişlərdə əldə edilmiş müvəffəqiyyət həm ifaçılıq keyfiyyəti, həm də tapşırıqların yerinə yetirilmə vaxtı ilə ölçülür. Belə ki, əgər III semestrə əsərin öyrənilmə vaxtı 30-40 gündürsə, IV semestrə 20-30 gün, V-VI semestrə 15 gün ilə müəyyənləşir. Müstəqil iş üzrə son mərhələ universitetin VII semestrində keçirilən hesabat sayılır. Tələbə həcmcə o qədər də böyük olmayan əsəri iki saata öyrənir və onu müəllim və tələbələrin qarşısında ifa edir.

Müstəqil iş üçün təklif olunan əsərlər əsas proqram üzrə öyrənilənlərə nisbətən həcmcə az, həm də asan olmalıdır.

Müstəqil iş üçün məktəbdə musiqinin dinlənilməsi üzrə repertuara daxil olan sadə fortepiano pyesləri üzərində aparılan işlər əlverişlidir və müəllimin praktik fəaliyyətində lazımdır. Lakin fortepiano sinfində müəllim tərəfindən öyrənilir.

Tələbə bu əsərlərin ifaçılıq və pedaqoji təhlilini verməli, qısa annotasiyasını tərtib etməlidir. Məktəb repertuarı üzərində müstəqil iş tələbəni əlavə köməkçi vasitələri öyrənməyə məcbur edir və bu əsərlərə maraq hissini oyadır, onların öyrənilməsinin məqsədini daha da aydınlaşdırır. Nəhayət, tələbənin peşəkar hazırlığına kömək edir.

Musiqi-pedagoji fakültə tələbəsinin praktik fəaliyyəti üçün əsəri hazırlaşmadan (üzdən) oxumaq vərdişlərinin inkişaf etdirilməsinin böyük əhəmiyyəti vardır. Hazırlaşmadan (üzdən) oxumaq bacarığı tələbənin ümumi musiqi hazırlığından, eşitmə qabiliyyətindən, yaddaşından, musiqi-eşitmə təsəvvürlərindən, nəzəri biliklərindən asılıdır. Müəllim tələbəni hazırlaşmadan üzdən oxuma fəaliyyətini düzgün, düşünülmüş şəkildə istiqamətləndirməli və rəhbərlik etməli, onu şüurlu şəkildə oxumağa öyrətməlidir.

Üzdən oxuma vərdişlərinin inkişaf etdirilməsi üçün ansamblıda qalmaq çox faydalıdır. Lakin dörd əlli üzdən oxuma prosesi yavaş tempdə deyil, göstərilmiş (notda) tempdə keçməlidir. İlk dəfədən əsərin bədii ifa edilməsinə çalışmaq lazımdır.

Üzdən oxuma planının tərtibatı zamanı hər bir tələbənin fərdi xüsusiyyətlərinə, həm bədii meyillərinə və həm də hazırlığına böyük diqqət yetirilməlidir.

Üzdən oxuma üzrə işə çox asan əsərlərdən başlamaq və mümkün qədər qüsursuz ifaya nail olmaq lazımdır. Tədrisən çətinliklərin dərəcəsi artırılır. Eyni zamanda, detalların ifasında diqqəti cəmləşdirmək şərti ilə, daha mürəkkəb əsərlərin üzdən oxunması faydalıdır. Burada, musiqi ədəbiyyatı ilə tanışlıq proqramından da (opera, simfoniyalardan və s. köçürülmələr) əsərlər istifadə oluna bilər. Üzdən oxuma üzrə planlaşdırılan materialın həcmi tələbələrə və bu növ iş üçün verilmiş müstəqil məşğələlərdən ayrılmış vaxt ilə müəyyən edilir (təxminən, gündə 20-30 dəq. 5-10 not sətri).

Hazırlaşmadan (üzdən) oxumaq üzrə ev tapşırıqlarına melodiyanın transpozisiyası və harmonizasiya edilməsi məşğələlərini daxil etmək zəruridir. Dərsdə əsas müddəaları izah etmək və sonra tapşırıqların yerinə yetirilməsini yoxlamaq lazımdır.

Əsas musiqi alətinin tədrisində əsərlərin eskiz formada öyrənilməsi də nəzərdə tutulur. Hər semestrə bir əsər eskiz formada öyrənilməlidir. Həmin əsərlərin tam öyrənilməsi vacib deyil və onlar zaçot və imtahana çıxarılmalıdır. Eskiz formada əsərin öyrənilməsinin məqsədi tələbəni sınaqdan çıxarmaqçın nəzərdə tutulub. Yəni, tələbəyə çaldığı əsərlərdən fərqli olaraq, bir qədər formaca və məzmunca çətin əsərlər tapşırılır və həmin əsərlərin öyrənilməsi eskiz forma daşıyır. Həmin əsərlərdən çıxarılan uğurlar tələbəni bir pillə irəli aparır və onda dünya şöhrətli əsərlərə qarşı ifa meyli artır.

Eskiz formalı əsərlər sinifdə keçirilir və müəllim tərəfindən tələbənin fərdi planında öz əksini tapır.

Müəllimin tələbindən asılı olaraq tələbə tərəfindən eskiz formada keçilən əsərə annotasiya yazılır.

Fortepiano sinifdə məşğələlərin əsasını əsərlərin məzmunu, bədii obraz və onun ifadə olunması üzərində iş təşkil edir.

Tədris proqramına daxil olan, demək olar ki, bütün əsərlər məktəbdə musiqinin dinlənilməsi üzrə materiala daxildir. Buna görə də onların bədii məqsədini çox aydın şəkildə açmaqla bu əsərləri hərtərflü və yaradıcı şəkildə keçmək lazımdır.

Tədris materialı tələbənin fərdi xüsusiyyətlərinə, ümumi musiqi və ifaçılıq inkişafı səviyyəsinə uyğun gəlməlidir. Musiqi-pedaqoji fakültə şəraitində bu xüsusiyyətlərə xüsusi diqqətlə yanaşmaq lazımdır. Belə ki, tələbələrin hazırlıq səviyyəsi (yeddi illik məktəbdən musiqi məktəbinin xüsusi şöbəsi kimi) çox müxtəlif olur.

Bununla belə, universitetdə bütün tələbələrin təhsil müddətində proqramı yerinə yetirməli və müəyyən professional səviyyəyə çatmaları zəruridir. Bütün bunlar fərdi planların tərkibində öz əksini tapmalıdır.

Zəngin və rəngarəng olan fortepiano ədəbiyyatı hər hansı tələbə üçün əsər seçməyə imkan verir.

✓ Lakin proqramın əsaslandırılmış şəkildə çətinləşdirilməsindən qaçmaq lazımdır. Bununla yanaşı, tələbənin inkişafını süni surətdə saxlamaq da olmaz.

I kurs tələbələri ilə məşğul olmaq çox məsuliyyətlidir. Onların hazırlıq səviyyəsini, çatışmamazlıqlarını və fərdi xüsusiyyətlərini aydınlaşdırmaq vacibdir. İşə yalnız bu cür yanaşandan sonra 4 illik perspektiv plan tərtib etmək olar.

Musiqi-pedaqoji fakültəsinə müxtəlif musiqi təhsilli şəxslər daxil olur. Onların çoxu musiqi alətinə pedaqoji universitet proqramlarının tələblərindən bir qədər aşağı səviyyədə yiyələnirlər. Lakin müəllimin tutduğu fərdi plan nəticəsində onların ifaçılıq qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək mümkündür.

Tələbələrin fərdi planlarının tərtibində müəllimin bacarığından da çox şey asılıdır. Plana fakturaca müxtəlif əsərlər daxil etmək lazımdır. Eynitipli əsərlər üzərində iş zamanı tələbələr onların bir-ikisini əzbər öyrənir, qalanları ilə tanış olurlar, lakin mütləq burada da onların ifasını bədii səviyyəyə çatdırmaq lazımdır.

Tələbələrin pianoçuluq üsullarına yiyələnməsinə də diqqətlə yanaşmaq tələb olunur. Müəllim daha səciyyəli qüsurları (barmaqların texniki zəifliliyi və s.) aradan qaldırmalıdır. Bu işi başqa tədris vəzifələri ilə birlikdə görmək, ən başlıcası isə tələbələrə fortepianoda professional səviyyədə ifaçılıq həvəsini aşılamaq lazımdır.

Tələbələrdə forma rəngarəngliyinə və musiqi əsərlərinin məzmununa maraq, Azərbaycan klassik irsi üçün qürur hissinin, xalq mahnılarına maraq və məhəbbətin tərbiyə edilməsi, həmçinin xarici klassik, romantik neoklassik nümunələrinin öyrənilməsi – repertuar seçilərkən müəllimlər qarşısında duran vəzifələr bunlardır.

Tədris işinin planlaşdırılması və repertuarın düşünülmüş şəkildə seçilməsi tələbələrin hərtərəfli inkişafına və tədris prosesinin düzgün təşkilinə səbəb olur.

Repertuarın seçilməsində müəllim yaradıcılıq təşəbbüskarlığı göstərməlidir, bunun üçün o, fortepiano ədəbiyyatını, xüsusilə müasir bəstəkarları durmadan yeni əsərlərlə zənginləşən və təkmilləşən məktəb repertuarını müntəzəm izləməlidir.

Mürəkkəb tərbiyə və tədris vəzifələri müəllimdən müntəzəm surətdə öz ideya-siyasi səviyyəsini, ümumi mədəniyyətini, pedaqoji və ifaçılıq ustalığını artırmaq, həmçinin estetik tərbiyə məsələləri ilə və müəllimin hazırlığı ilə əlaqədar elmi-metodik problemlərin həlli üzərində işləməyi tələb edir.

Kursun məzmun və vəzifələri

Proqram aşağısı yeddiillik uşaq musiqi məktəbi, yaxud pedaqoji məktəb həcmində musiqi hazırlığı olan tələbələr üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Əsas musiqi aləti fortepiano üzrə kursun mənimsənilməsinə tədris planında 230 saat ayrılır. Məşğələlər fərdi şəkildə aparılır.

Musiqi-pedaqoji fakültəsinin məqsədi-ümumtəhsil məktəbləri üçün yüksək ixtisaslı musiqi, həmçinin pedaqoji məktəblər üçün fortepiano müəllimi hazırlamaqdır.

Tələbə təlim prosesində aşağıdakı tələbləri təmin edən pedaqoji və musiqi-ifaçılıq ustalığı səviyyəsinə nail olmalıdır:

a) məktəbin bütün siniflərində müasir tələblər səviyyəsində musiqi dərslərini aparmaq;

b) şagirdlərin estetik tərbiyəsi ilə əlaqədar müxtəlif növ sinifdən xaric işlərdə əsas musiqi alətindən sərbəst şəkildə istifadə etmək;

v) ümumtəhsil məktəblərində aparılan işin metodikası nəzərə alınmaqla məktəbin musiqi siniflərində professional ifaçılığa nail olmaq;

q) ümumtəhsil məktəblərində konsertmeyster işini və fortepiano ifaçılığını müvəffəqiyyətlə tədris etmək;

d) musiqi alətinə elə yiyələnmək ki, rayonun, kəndin musiqi həyatının təşkilində, musiqi incəsənətinin təbliğinin bütün növlərində yararlı olsun (mədəniyyət evlərinin musiqi həyatında fəal iştirak etmək). İşin yaxşı təşkili üçün musiqi müəllimi analitik təfəkkürə malik olmalı, musiqi əsərlərinin bədii və pedaqoji tələblərindən müntəzəm surətdə baş çıxarmalı, melodiyaları harmonizə etməyə nail olmalı, xor, instrumental və vokal əsərlərini hazırlaşmadan (notun üzündən) oxumalı və transpozisiya etməyi, xor, solistlər, musiqi və rəqs kollektivlərini müşayiət etməyi bacarmalı, ansambl ifaçılığı vərdişlərinə malik olmalıdır.

Fortepiano təhsili müəllimin yaradıcı şəxsiyyətin formalaşmasına, onun musiqi dünyagörüşünün genişləndirilməsinə, estetik baxışlarının tərbiyə olunmasına, professional müstəqilliyinə, yaradıcı fəaliyyətinə, pedaqoji təşəbbüskarlığına təsir etməlidir.

Kursun tələblərinin yerinə yetirilməsi üçün bütün tədris materialı proqramda iki yerə ayrılır: əsas tədris materialı – bədii əsərlər və instrumental – texniki məşğələlər (etüdlər, qammalar və s.) köməkçi tədris materialı – hazırlaşmadan (üzdən) oxumaq üçün əsərlər, transpozisiya etmək, müstəqil öyrənmək, eskiz formada əsərləri ifa etmək, musiqi ədəbiyyatı ilə tanışlıq üçün əsərlər və akkompənantlar.

Tələbələrə piano və musiqi inkişafının həyata keçirildiyi stil və xaraktercə müxtəlif olan fortepiano əsərlərinin öyrənilməsi proqramın əsasını təşkil edir.

Fortepiano incəsənəti musiqi mədəniyyətinin ən əsas sahələrindən biri sayılır. Burada demək olar ki, bütün stillər öz əksini tapmışdır və gələcək müəllimlər onunla tanış olmalı, bütün xüsusiyyətlərinə yiyələnməlidirlər.

Dörd kurs ərzində tələbələr imkan daxilində müxtəlif stillərlə tanış olmalıdırlar.

Müxtəlif cəhətli fortepiano texnikasına nail olmaq üçün qammalar, etüdlər, müxtəlif fakturalı virtuoza pyeslər üzərində müntəzəm surətdə işləmək vacibdir.

Tələbələrdə notları üzdən oxuma vərdişlərini inkişaf etdirmək üçün müxtəlif janr və stildə yazılan əsərlərdən istifadə etmək lazımdır ki, onlarda

Müxtəlif məzmunu və xarakterə malik kiçik həcmli 4 əsər.
 Ansamblda ifa üçün iki əsər.
 Məktəb repertuarından (musiqi dinlənilməsi bölümündən) 4 əsər.
 Bir ildə (həftədə 5 səhifə) müxtəlif stil, faktura, janr və s. formalı əsərlərin
 üzəndən oxunması.
 Eskiz formada 1 əsər.

II KURS

Dörd işarəyə kimi diyez və bemol qammalar. Birinci kursdakı növlərə
 əlavə ağ dillərdən 11 uzun arpeciolu akkordlar.
 Müxtəlif texnika növündə 4 etüd.
 İki polifonik əsər.
 İki iri həcmli (silsiləli) əsər.
 Kiçik həcmli müxtəlif səciyyəli 4 əsər.
 Ansamblda ifa üçün 2 əsər.
 Məktəb repertuarından (musiqi dinlənilməsi bölümündən) 4-5 pyes.
 (onlardan ikisi müstəqil öyrənilir).
 I kurs həcmində hazırlaşmadan notu üzəndən oxumaq.
 Semestr ərzində 5 məktəb mahnısının transpozisiyasını etmək.
 Eskiz formada 2 əsər.

III KURS

Yeddi işarəyə kimi diyez və bemol qammalar və I-II kursdakı növləri
 təkrar etmək. İlin axırında qammaların kontrol sorğusu keçirilməlidir.
 Müxtəlif növ texniki 3-4 etüd (onların bir-ikisi virtuoz-konsert
 xarakterli olmalıdır).
 İki polifonik əsər.
 Silsilə formalı iki əsər (sonatanın əsta hissəsini daxil etmək).
 Müxtəlif xarakterli 3 pyes.
 Bir ansambl əsəri.
 Məktəb repertuarından (musiqi dinlənilməsi bölümündən) 5-6 pyes. (ikisi
 müstəqil öyrənilir).
 İkinci kursdakı kimi hazırlaşmadan üzəndən oxumaq, transpozisiya etmək.
 (İşin həcmi artırılmır, çünki V semestrəndən konsertmeyster sinfi başlanır).
 Eskiz formada 2 əsər.

IV KURS

Virtuoz-konsert xarakterli 2 etüd.
 İki polifonik əsər.
 Bir iri həcmli əsər.
 Müxtəlif xarakterli 3 pyes.
 Məktəb repertuarından (musiqi dinlənilməsi bölümündən) 3 pyes. (ikisi
 müstəqil öyrənilir).
 Hazırlaşmadan notu üzəndən oxumaq və transpozisiya etmək.
 Ansambl notla ifa olunur.

Məktəb repertuarından (musiqi dinlənilməsi bölünməsi) 4 pyes (ikisi müstəqil öyrənilir).

Eskiz formada 1 əsər.

«Əsas musiqi aləti» fənni üçün təxmini repertuar.

İnstruktiv etüdlər

Quliyeva F. Etüdlər № 4,5,6
 Dadaşov D. Etüd – skertso.
 Klementi M. Etüdlər.
 Kobilyanski A. Oktavalı 7 etüd.
 Kramer N. Etüdlər, əs.60
 Kullak T. Oktavalı etüdlər.
 Moşkovski M. Etüdlər əs. 24,48, 72,91
 Mirzəyev M. Etüd-tokkata.
 Nəzirova E. 4 etüd.
 Çerni K. Seçilmiş etüdlər (Hermerin redak.), əsər 299, 740

Polifonik əsərlər

Bax İ.S. İki və üçhissəli inversiyalar. YTK prelüd və fuqalar (I və II hissə).
 Bax İ.S., Buzoni F. Orqan xoral prelüdlər.
 Bax İ.S., Kabalevski D. Orqan üçün 8 kiçik prelüd və fuqalar.
 Hendel G. Süitalar: mi-minor, sol-major. Passakaliya sol-minor.
 Hacıyev C. Fuqa do-major 4 səslə.
 iki, üç səslə fuqa mi-minor, sol-minor.
 Qlinka M. Fuqa lya-minor, re-major.
 İppolitov., İvanov M. Prelüd və Kanon əs. 7
 Mirzəyev M. Prelüd və fuqa do-minor.

İri həcmli əsərlər

Abbasov Ə. Dramatik sonata.
 Adıgözəlov V. Sonatina № 2 lya-major; Sonata.
 Bethoven L.V. Fortepiano üçün 32 sonata. (tələbənin səviyyəsindən asılı olaraq seçilir).
 Haydn İ. Sonatalar. Konsertlər.
 Həsənov H. Konsert lya-minor.
 Hacıyev C. Sonata lya-minor.
 Qarayev Q. Sonatina lya-minor.
 Qriq E. Sonata mi-minor, Konsert lya-minor.
 Quliyev T. Variasiyalar, si-minor.
 Dadaşova E. 5 variasiya.
 Mendelson F. Konsertlər № 1 Sol-minor; № 2 re-minor
 Mirzəyev M. Lirik sonatina.
 Mahmudov E. Sonata. Sonatina re-minor.
 Motsart V. Sonatalar; Variasiyalar; Konsertlər; Fantaziyalar.

Rahmaninov S. Konsertlər.
 Rzayev A. Konsert.
 Rzayev H. Sonatina re-minor.
 Əmirov F. Variasiyalar mi-minor.
 Əmirov F., Nəzirova E. Ərəb mövzusunda konsert.
 Əzimov Ə. Sonatina.
 Sen-Sans K. Konsert sol-minor.
 Sultanova A. Sonatina sol-major.
 Skarlatti D. Sonatalar.
 Şopen F. Konsertlər № 1 mi-minor; № 2 fa-minor.
 Şuman R. «Abeqq» mövzusunda variasiyalar. Konsert Iya-minor.

Pyeslər

Azenski A. Eskpromt; Eskizlər
 Brams İ. Rapsodiyalar; si-minor, sol-minor; Valslar
 Qarayev Q. «7 gözəl» baletindən parçalar; 24 prelüd;
 «İldırım yollarla» baletindən parçalar.
 «Tsarskoye selo» abidəsi.
 Qlinka M., Balakirev M. «Torağay».
 Quliyev T. İki prelüd. «Qaytağı»
 Quliyeva F. Üç prelüd.
 Daken K.
 Debüssi K. Prelüdiyalar; Arabeskalar; Uşaq güşəsi.
 Əmirov F. İki prelüd № 1 Iya-minor; № 2 do-diyez-minor, iki ekspromt
 Ələsgərov S. Rəqs tokkata
 Əzizov Ə. 10 prelüd
 İbrahimova S. Azərb. xalq melodiylarının işləmələri.
 Hacıbəyov Ü. Cəngi, Yaxşı yol
 Hacıyev C. Ballada, Skertso
 Nəzirova E. 5 prelüd
 Məlikov A. Fortepiano üçün pyeslər. Prelüd № 1. Skertso; Tokatta;
 düşünce
 Mendelson F. Sözsüz mahnılar.
 Şubert F. 8 eskpromt; 6 musiqi anı; Valslar
 Şopen F. Etüdlər; Prelüdlər; mazurkalar; Noktürnlər; Valslar; Polonezlər.
 List F. Gənclik etüdləri; Lorelesiya; Noktürn Iya-bemol-major; Macar
 rapsodiyaları, Petrarkinin sonetləri.
 Rahmaninov S. Melodiya; Elegiya; Etüd-şəkil, musiqi anları.
 Skryabin A. Prelüdlər.
 Çaykovski P. İlin fəsilləri.

Müstəqil iş üçün təxmini repertuar

1. Bethoven L. Eliziya.
2. Arakişvili D. Gürcü ləzginkası.

3. Bax İ.S. Kiçik prelüd və fuqalar.
4. Qarayev Q. Uşaq albomu.
5. Quliyev T. Cəmilənin albomu.
6. Zeynallı A. Uşaq süitəsi.
7. Əmirov F. Uşaq albomu.
8. Motsart A. Aria sol-minor
9. Sultanova A. Uşaq lövhələri.
10. Çaykovski P. Uşaq albomu.
11. Şostakoviç D. Kuklaların rəqsi
12. Şuman R. Gənclik albomu

Eskiz formalı əsərlər

1. Dadaşova E. İki prelüd.
2. İbrahimova S. Pyes.
3. Qarayev Q. 24 prelüd (3-cü, 4-cü dəftər).
4. Qarayev Q. Vals («Yeddi gözəl» baletindən).
5. Qarayev Q. Polka.
6. Dadaşov D. Etüd-skertso.
7. Bədirov A. Prelüd-skertso
8. Motsart V. Sonata № 9 A dur.
Fantaziya C dur;
9. Bethoven İ. 8 № patetik sonata;
32 variasiya c moll;
Lunnaya sonata.
10. Şubert F. Sonata A dur;
Eskpromt U dur
11. Şubert F. Musiqi anları əs. 94, № 1, № 2, № 3, № 4, № 5, № 6.
12. Şubert-List. Vals – kapris
13. Şopen F. Tarantella As dur; Üç ekossez; etüdlər - № 12, № 13, № 14,
№ 25, № 26, № 27.
Ekspromt – fantaziya
Bellada əs. 23 № 1
14. List F. Loreleya; Macar rapsodiyaları;
Arzu (Şopenin mahnısı);
Noktrün № 1 As dur, № 3 As dur;
İki təsəlli № 5, № 6 E dur.
15. Qriq E. Sonata əs. 7 e moll; Noktrün C dur;
«Şairin qəlbi».
16. Mendelson F. Prelüdiya h moll; Fantaziya əs. 28.
17. Brams İ. Kapriçço əs. 76
18. Myaskovskiy. Sadə variasiyalar əs. 43 № 3
19. Qlinka M. Variasiyalar (A. Aləbyevin «Bülbül» romansı mövzusunda);
Parlaq rondo (V. Bellininin «Montekki və kapuletti» operasının mövzusu əsasında).

20. Veber K.M. Parlaq rondo əs. 62
21. Çaykovskiy P. Sentimental vals əs. 51 № 6;
Lay-lay mahnısı.
22. Skraybin A. Konsert-Allegro əs. 18
23. Raxmaninov S. Prelüdiya əs. 23 № 5;
«Polyot Şmelya» (N.Rimskiy-Korsakovun – «Skazka
o tsare Saltane operasından) işləməsi.
24. Kalinnikov V. Elegiya.
25. Prokofyev S. Qavot əs. 12 № 2.
26. Silvanskiy N. Etüd (coşqun sel).
27. Berkoviq İ. Tokatta.
28. Nikolayev N. Payızda.
29. Belza İ. Andante əs. 17
30. Yakubov İ. İki pyes (Legenda; musiqili an).
31. Ravel M. Pavana.
32. Debüssi K. Arabesk E dur.
33. Mak-Douell. Konsert etüdü;
«Daimi hərəkət».
34. Oneqger Artur. Beş pyes (Roman dəftəri).
35. Albenis İ. «İspan havaları» məcmuəsindən Segidilya.

Korrektoru: G.İsmayılova

Yığılmağa verilmiş 01.06.2002-ci il.

Çapa imzalanmış 05.06.2002-ci il. Kağız formatı

60×84 1/16. Çap vərəqi 1. Sifariş 200. Sayı 200.

Qiyəti 500 manat

ADPU-nun mətbəəsi. Bakı, Ü.Hacıbəyov küçəsi, 34

PEDAQOJİ
UNİVERSİTET VƏ
İNSTITUTLARDA
BAKALAVR
HAZIRLIĞI ÜÇÜN

PROGRAM

MƏKTƏB MAHNI REPERTUARI

BAKİ — 2005

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ TƏHSİL
PROBLEMLƏRİ İNSTİTUTU
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT PEDAQOJİ UNİVERSİTETİ

Bakalavr hazırlığı üçün «Məktəb mahnı repertuarı»
fənninin

P R O G R A M I

M 010900 - Musiqi təhsili - ixtisası

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Elmi-metodiki Şurasının İncəsənət və Musiqi
bölməsinin 25.02.2005-ci il tarixli iclasının
qərarı ilə təsdiq edilmişdir (protokol №-07)

B A K I - 2 0 0 5

İZAHAT VƏRƏQƏSİ

Fənnin tədrisinə ayrılan saatların miqdarı – 60.

«Məktəb mahnı reperturi – xüsusi müstəqil tədris fənnidir. Onun məqsədi gələcək musiqi müəllimlərinin məqsədyönlü ifaçılıq və metodiki hazırlığında peşəkarlıq fəaliyyətinin mühüm aspektlərindən biri olan şagirdlərin musiqi tərbiyəsi və təlimi prosesində vokal –xor məşğələlərinin rəhbərliyinin yerinə yetirilməsidir.

Kurs tələbələrini universitetə daxil olarkən malik olduqları müəyyən səviyyəli ifaçılıq vərdişlərinə əsaslanır. O, tələbələrin gələcək pədaqoji fəaliyyətində və vərdişlərin daha dərinədən öyrənilməsi və daha da konkretləşməsinə xidmət edir.

Təlim-xor dirijorluğu, xor sinfi, xorşünaslıq, vokal, əsas musiqi aləti, solfecio və məktəb pədaqoji praktikası kimi başqa xüsusi fənnlərlə sıx əlaqəli şəkildə keçirilir.

Kurs VI və VII semestrlər ərzində fərdi şəkildə tədris olunur. VII semestrin sonunda zəçot keçirilir.

Tələbələrin bu fənn üzrə hazırlığı aşağıdakı istiqamətdə aparılır;

1. məktəbdə istifadə olunan «musiqi» proqramının vokal-xor repertuarın ifaçılıq mənimsəməsi;
2. şagirdlərin oxuma fəaliyyətinin idarəedilməsi vərdişlərinin formalaşması;
3. məktəb vokal-xor repertuarına daxil olan əsərlərin metodiki analizi.

Vokal-xor repertuarının ifaçılıq mənimsənilməsi musiqi proqramına daxil olan əsərlərin müfəssəl öyrənilməsinə qarşısına məqsəd qoyur. Repertuarın həcmnin böyük olması buna imkan vermir. Bu səbəbdən repertuarın ifaçılıq mənimsənilməsinin bir neçə əsas forması məsləhət görülür.

Nümayiş etdirilməyə hazırlıq;

Eskiz formada öyrənilmə,

Ürdən oxuma.

Nümayiş etdirməyə hazırlıq mahnının tam bədii traktovkasını – texniki və bədii cəhətdən parlaq və inandırıcı ifasını (öz müşayiəti ilə oxumaq, dirijorluğun konsert variantı), mükəmməl ifaçılıq mənimsəməni nəzərdə tutur. Nümayiş etdirməyə hazırlıq müəllimin rəhbərliyi ilə aparılır. Bu formada əsasən tələbələrə ifa cəhətdən çətin olan əsərlər öyrənilməlidir.

Eskiz formada çox da çətin, müəkkəb olmayan əsərlər, mahnılar öyrədilir. Eskiz öyrənmə əsərin tələbə tərəfindən müəllimin nəzarəti altında daha tez və müstəqil qavramasını nəzərdə tutur.

Ürdən oxuma repertuarın öyrənilməsində əlavə forma kimi istifadə olunur. Ümumi tanışlıq xüsusiyyətinə malik olmaqla yanaşı bu iş forması tələbənin məktəb proqramına daxil olan əsərlər haqqında təsəvvürün daha da genişləndirməyə imkan verir. Ürdən oxuma üçün tədrisin bu mərhələsində əlverişli olan əsərlər seçilir. Ürdən oxuma tələbənin müstəqil iş formasında, müəllimin ara-bir nəzarəti altında keçirilir.

Hər tələbə üçün fərdi repertuar planı tutulur. Bu planda əsərlər və onların öyrənmə formaları müəyyən edilir. Repertuar tədrisin mərhələsinə uyğun və tələbənin fərdi imkanlarına əsasən seçilir. Burada məqsəd, pedaqoji praktikanın keçirilməsinə il yarım qalmış, tələbələrin məktəb mahnı repertuarı ilə müfəssəl surətdə tanış etməkdir. Fənnin tədrisi pedaqoji praktikasi ilə paralel keçirilərkən, dərslərin repertuarına ümumtəhsil məktəblərinin tələbə - praktikantlarının iş planına daxil olan əsərlər əlavə olunmalıdır.

Musiqi proqramına daxil olan əsərlərə, xüsusi diqqət yetirilir. Eyni zamanda uşaqlar üçün bədii və metodiki xüsusiyyətli, bu və ya digər vərdəslərin əldə edilməsi üçün əlverişli olan başqa əsərlərin proqramında edilməsi zəruridir.

Proqramda 5-6 nümayiş etdirilən mahnı, 8-10 eskiz öyrənmə üçün mahnılar, 8-10 ürdən oxuma üçün mahnıların keçilməsi nəzərdə tutulur. Bu məktəb «Musiqi» proqramının xor-vokal repertuarından olan nisbətən böyük miqdarda əsərlərin müxtəlif formalarda əhatə edilməsinə imkan verir.

Məktəb repertuarının tədris illərinə bölgüsü məktəblilərin şagird xoruna rəhbərlik vərdişlərinin formalaşma ardıcılığına uyğun olaraq, paralel dirijorluq tədrisinin məntiqinə uyğun olaraq və həmçinin ifaçılıq çətinliklərinin artımını nəzərə alaraq müvafiq surətdə aparılır.

Aşağıdakılar iki semestr ərzində ardıcıl surətdə mənimsənilir.

Rəvan səsaparma əsasında, sadə ölçülü, aramlı tempi olan tək səslə mahnılar;

müxtəlif tipli səsaparma əsasında, sadə ölçülü, aramlı tempi olan tək səslə mahnılar;

müxtəlif tipli səsaparma əsasında, sadə ölçülü, aramlı tempi olan ikisəslə mahnılar;

müxtəlif tipli səsaparma əsasında, mürekkəb ölçülü, sürətli tempi olan tək və iki səslə mahnılar;

pedaqoji praktikanın keçirilməsi üçün tələbənin təhkim olduğu sinfin repertuarı.

Şagird xoruna rəhbərlik vərdişlərinin formalaşması məqsədyönlü və ardıcıl surətdə musiqi müəlliminin fəaliyyət kompleksinin mənimsənilməsinə nəzərdə tutur.

Şagirdlər xoruna rəhbərlik ilə əlaqədar olan müəllimin pedaqoji fəaliyyəti müəyyən üsullar şəklində reallaşır ki, onlar göstərişlərə və şifahi izahlara ayrılır.

Göstərişlər mahnıların nümayişi zamanı, tədris oxuna vəzifələrinin illüstrasiyası zamanı, şagirdlərin xor ifasına rəhbərlik zamanı istifadə edilir. göstərişlər bir neçə növ olan (vokal, instrumental, dirijor), özü də yalnız

ayrılıqda deyil, həm də birləşdirilmiş (kombine edilmiş) ola bilər. Ən böyük metodiki təsir gücünə birləşdirilmiş göstərişlər malikdir.

Göstərişlərin keyfiyyət xüsusiyyətləri aşağıdakılardır: musiqi ifasının, oxumanın, alətdə çalğının, dirijorluğun – bədii ifadəliliyi;

Müəyyən tədris vəzifəsi ilə əlaqədar bu və ya digər göstərişin dürüst seçimi və bu vəzifənin həllində bu göstərişin tuşlanma keyfiyyətindən asılı olan pedaqoji məqsədə uyğunluq.

Musiqi ifasının neçə növünə istinad etdiyindən asılı olaraq, göstəriş, təkelementli, ikielementli və üçelementli adlandırıla bilər.¹

Ayrı-ayrı istifadə olunan vokal, instrumental yaxud dirijorluq göstərişlərinin müxtəlif növləri *təkelementli* göstərişlərə aiddir.

Musiqi alətində çalğı ilə oxumanın (vokal instrumental), oxuma ilə dirijorluğun (vokal - dirijorluq), musiqi alətində çalğı ilə dirijorluğun və iki növ dirijorluğun (ikilidirijorluq) müxtəlif növ birləşmələri *ikielementli* göstərişlərə aiddir.

Musiqi alətində çalğı ilə oxuma və dirijorluğun vokal-instrumental-dirijorluq, oxuma ilə iki növ dirijorluğun (ikili vokal-dirijorluq) müxtəlif növ birləşmələri *üçelementli* göstərişlərə aiddir.

Təkelementli üsulların istifadə texnikası müəllimin müəyyən ifaçılıq səviyyəsinə əsaslanır, lakin bu üsulların hər biri ümumtəhsil məktəbin musiqi dərslində qarşıya çıxan vəzifələrdən və xor-vokal işinin şəraitindən asılı olaraq transformasiyaya uğrayır.

Müəllimin uşaq səsinə bənzər oxuması zərurəti *vokal üsulların* əsas xüsusiyyətidir. Gərəkli səslənmə xarakterinin illüstrasiyası prosesində bu özünü xüsusilə göstərir ki, bunsuz şagirdlərin xor – vokal işinə rəhbərlik qeyri-mümkündür. Vokal üsullarına yiyələnmiş müəllim, tədris vəzifəsindən asılı olaraq sərbəst şəkildə öz illüstrasiyalarını dəyişdirmək imkanına malikdir ki, ayrı-ayrı musiqi-ifadə vasitələrini daha relyef göstərə bilər, yaxud da vokal

¹ Element sözü musiqi ifaçılığının ayrı-ayrı növlərini – alətdə çalma, oxuma və dirijorluq – nəzərdə tutur.

ifanın müxtəlif variantlarını qarşılaşdırı bilər. İfa zamanı şagirdləri fəal vokal dəstəkləmə üsulu da müəllim işində geniş yayılmışdır. Vokalizasiyadan yaxud melodiyanın mətn ilə oxunmasından başqa, heca ilə oxumaqdan (məsələn, səslənməni yuvarlaqlaşdıran yaxud işıqlandıran); müxtəlif hecalarla oxumaqdan (məsələn, həmahəng saitlərin formalaşdırılması üzərində iş zamanı); səslərin sadələnməsindən, ritmik hecalardan, lad solmizasiyası pərdələrindən (əsasən, mahnıların təhlili zamanı) geniş istifadə olunur. Belə hallarda müəllimin musiqi materialında sərbəst oriyentasiyası vacibdir: bir səsin oxunmasından o birinə keçmək bacarığı; alətdən istifadə etməyərək tonun dəqiq verilməsi; xorun partiyalarından birini dinləyərək o birisini oxumaq (zili tutmaq) və s.

Instrumental üsullar adətən, müəllimin şagirdlərin fəaliyyətinə nəzarətini saxlamaqla həyata keçirilir. Tədris vəzifəsini illüstrasiya etməklə (melodiyanın, mahnı müşayiətinin, harmonik kadensiyanın və s. ifası vasitəsilə) bərabər, müəllim, şagirdlərin qavrayış xüsusiyyətlərini müşahidə etməyi davam etməlidir. Oxuma müşayiət (akkompanement) edilərkən, oxuma prosesinin xüsusiyyətləri fəal musiqi-əşitmə müşahidəsi ilə müşayiət olunur. Diqqətin bu cür bölünməsi müəllimdən pianoçuluq verdişlərinin avtomatizmini tələb edir. Tədris vəzifələrinin məzmunu instrumental göstərişlərin məzmununun uyğun dəyişikliklərini nəzərdə tutur (ehtimal edir): akkompanement ifasından melodiya ifasına, bir səsdən o biri səsə keçid; akkompanementin müxtəlif variantlarda – sadələşdirilmiş, harmonik sxem və müxtəlif ritmik şəkillərdə və s.; səsaparmının, frazirovkanın, dinamikanın xarakterinin dəyişdirilməsi.

Sınıfdə iş fəaliyyətinin şəraiti (məsələn, mebelin qoyuluşu və musiqi alətlərin yerləşməsi) müəllimdən hər hansı əllə üsulların azad ifa olunmasını tələb edir. Məsələn, melodiyanın ifası sağ əllə yanaşı sol ələ də tapşırıla bilər. Bundan əlavə, çox vaxt bir əldə mahnının həm melodiya və həm də harmonik əsası birlişir.

Proqramda 5-6 nümayiş etdirilən mahnı, 8-10 eskiz öyrənmə üçün mahnılar, 8-10 ürdən oxuma üçün mahnıların keçilməsi nəzərdə tutulur. Bu məktəb «Musiqi» proqramının xor-vokal repertuarından olan nisbətən böyük miqdarda əsərlərin müxtəlif formalarda əhatə edilməsinə imkan verir.

Məktəb repertuarının tədris illərinə bölgüsü məktəblilərin şagird xoruna rəhbərlik vərdişlərinin formalaşma ardıcılığına uyğun olaraq, paralel dirijorluq tədrisinin məntiqinə uyğun olaraq və həmçinin ifaçılıq çətinliklərinin artımını nəzərə alaraq müvafiq surətdə aparılır.

Aşağıdakılar iki semestr ərzində ardıcıl surətdə mənimsənilir.

Rəvan səsaparma əsasında, sadə ölçülü, aramlı tempi olan tək səslə mahnılar;

müxtəlif tipli səsaparma əsasında, sadə ölçülü, aramlı tempi olan tək səslə mahnılar;

müxtəlif tipli səsaparma əsasında, sadə ölçülü, aramlı tempi olan ikisəslə mahnılar;

müxtəlif tipli səsaparma əsasında, mürəkkəb ölçülü, sürətli tempi olan tək və iki səslə mahnılar;

pedaqoji praktikanın keçirilməsi üçün tələbənin təhkim olduğu sinfin repertuarı.

Şagird xoruna rəhbərlik vərdişlərinin formalaşması məqsədyönlü və ardıcıl surətdə musiqi müəlliminin fəaliyyət kompleksinin mənimsənilməsinə nəzərdə tutur.

Şagirdlər xoruna rəhbərlik ilə əlaqədar olan müəllimin pedaqoji fəaliyyəti müəyyən üsullar şəklində reallaşır ki, onlar göstərişlərə və şifahi izahlara ayrılır.

Göstərişlər mahnıların nümayişi zamanı, tədris oxuna vəzifələrinin illüstrasiyası zamanı, şagirdlərin xor ifasına rəhbərlik zamanı istifadə edilir. göstərişlər bir neçə növ olan (vokal, instrumental, dirijor), özü də yalnız

ayrılıqda deyil, həm də birləşdirilmiş (kombine edilmiş) ola bilər. Ən böyük metodiki təsir gücünə birləşdirilmiş göstərişlər malikdir.

Göstərişlərin keyfiyyət xüsusiyyətləri aşağıdakılardır: musiqi ifasının – oxumanın, alətdə çalğının, dirijorluğun – bədii ifadəliliyi;

Müəyyən tədris vəzifəsi ilə əlaqədar bu və ya digər göstərişin dürüst seçimi və bu vəzifənin həllində bu göstərişin tuşlanma keyfiyyətindən asılı olan pedaqoji məqsədəuyğunluq.

Musiqi ifasının neçə növünə istinad etdiyindən asılı olaraq, göstəriş, *təkelementli*, *iki-elementli* və *üçelementli* adlandırıla bilər.¹

Ayrı-ayrı istifadə olunan vokal, instrumental yaxud dirijorluq göstərişlərinin müxtəlif növləri *təkelementli* göstərişlərə aiddir.

Musiqi alətində çalğı ilə oxumanın (vokal instrumental), oxuma ilə dirijorluğun (vokal - dirijorluq), musiqi alətində çalğı ilə dirijorluğun və iki növ dirijorluğun (ikilidirijorluq) müxtəlif növ birləşmələri *iki-elementli* göstərişlərə aiddir.

Musiqi alətində çalğı ilə oxuma və dirijorluğun vokal-instrumental-dirijorluq, oxuma ilə iki növ dirijorluğun (ikili vokal-dirijorluq) müxtəlif növ birləşmələri *üçelementli* göstərişlərə aiddir.

Təkelementli üsulların istifadə texnikası müəllimin müəyyən ifaçılıq səviyyəsinə əsaslanır, lakin bu üsulların hər biri ümumtəhsil məktəbin musiqi dərində qarşıya çıxan vəzifələrdən və xor-vokal işinin şəraitindən asılı olaraq transformasiyaya uğrayır.

Müəllimin uşaq səsinə bənzər oxuması zərurəti *vokal üsulların* əsas xüsusiyyətidir. Gərəkli səslənmə xarakterinin illüstrasiyası prosesində bu özünü xüsusilə göstərir ki, bunsuz şagirdlərin xor – vokal işinə rəhbərlik qeyri-mümkündür. Vokal üsullarına yiyələnmiş müəllim, tədris vəzifəsindən asılı olaraq sərbəst şəkildə öz illüstrasiyalarını dəyişdirmək imkanına malikdir ki, ayrı-ayrı musiqi-ifadə vasitələrini daha relyef göstərə bilər, yaxud da vokal

¹ Element sözü musiqi ifaçılığının ayrı-ayrı növlərini – alətdə çalma, oxuma və dirijorluq – nəzərdə tutur.

ifanın müxtəlif variantlarını qarşılaşdırma bilər. İfa zamanı şagirdləri fəal vokal dəstəkləmə üsulu da müəllim işində geniş yayılmışdır. Vokalizasiyadan yaxud melodiyanın mətn ilə oxunmasından başqa, heca ilə oxumaqdan (məsələn, səslənməni yuvarlaqlaşdırma yaxud işıqlandırma); müxtəlif hecalarla oxumaqdan (məsələn, həmahəng saitlərin formalaşdırılması üzərində iş zamanı); səslərin sadələşməsindən, ritmik hecalardan, lad solmizasiyası pərdələrindən (əsasən, mahnıların təhlili zamanı) geniş istifadə olunur. Belə hallarda müəllimin musiqi materialında sərbəst oriyentasiyası vacibdir: bir səsin oxunmasından o birinə keçmək bacarığı; alətdən istifadə etməyərək tonun dəyişdirilməsi; xorun partiyalarından birini dinləyərək o birisini oxumaq (züf tutmaq) və s.

Instrumental üsullar adətən, müəllimin şagirdlərin fəaliyyətinə nəzarətini saxlamaqla həyata keçirilir. Tədris vəzifəsini illüstrasiya etməklə (melodiyanın, mahnı müşayiətinin, harmonik kadensiyanın və s. ifası vasitəsilə) bərabər, müəllim, şagirdlərin qavrayış xüsusiyyətlərini müşahidə etməyi davam etməlidir. Oxuma müşayiət (akkompanement) edilərkən, oxuma prosesinin xüsusiyyətləri fəal musiqi-tədris müşahidəsi ilə müşayiət olunur. Diqqətin bu cür bölünməsi müəllimdən pianoçuluq vərdislərinin avtomatizmini tələb edir. Tədris vəzifələrinin məzmunu instrumental göstərişlərin məzmununun uyğunlaşdırma dəyişikliklərini nəzərdə tutur (ehtimal edir): akkompanement ifasından melodiya ifasına, bir səsdən o biri səsə keçid; akkompanementin müxtəlif variantlarda – sadələşdirilmiş, harmonik sxem və müxtəlif ritmik şəkillərdə və s.; səsaparmanın, frazirovkanın, dinamikanın xarakterinin dəyişdirilməsi.

Sınıfta iş fəaliyyətinin şəraiti (məsələn, mebelin qoyuluşu və musiqi alətlərin yerləşməsi) müəllimdən hər hansı əllə üsulların azad ifa olunmasını tələb edir. Məsələn, melodiyanın ifası sağ əllə yanaşı sol ələ də tapşırıla bilər. Bundan əlavə, çox vaxt bir əldə mahnının həm melodiya və həm də harmonik əsası birləşir.

Şagirdlərin vokal fəaliyyətinin idarəedilməsi zamanı müəllim tərəfindən istifadə olunan birelementli dirijorluq üsullarının dairəsi olduqca geniş və müxtəlifdir. —Ön əvvəl bu xorla oxumanın kompleksdə və ya ayrılıqda səslənməsinin, bu və ya digər xüsusiyyətlərini çatdıran əllə hərəkətləridir. (jestlərdir). Sınıf şəraitindən bu əllə hərəkətlər (jestlər) əhəmiyyətli dərəcədə dəyişiklərə uğrayır, amplitudaları, əhəmiyyətli dərəcədə qısaldılır, relyeflik, əyanilik, təzadlıq artır, çox vaxt iriəllə hərəkətlər (jestlər) bir əllə ifa olunur. Vokal və instrumental nümayişlərdə olduğu kimi, dirijor əllə hərəkətlərində (jestində) musiqi – ifadə vasitələrindən biri daha qabarıq vurğalana bilər (məsələn, səsaparmaanın axarlığı, kulminasiya və s.).

Şagirdlərin oxumaqlarının idarə olunmasında melodiyanın ritmik və intonasion quruluşunu əyani çatdıran əllə hərəkətlər (jestlər) əhəmiyyətli yer tutur. Onlar arasında məkanda qrafik nümayişlər daha ənənəvidir. Bu zaman melodiyanın hər bir səsi əllə qol hərəkətlərin (jestlərin) yüksəklik cəhətdən əyani tutuşdurması yolu ilə ifadə olunur. Bu zaman əlin biləngi eyni formanı saxlaya bilər və ya da onu dəyişə bilər. Sonuncu lad solminasiyasının əl vasitəsilə ifadələrinin istifadəsi zamanı bir qədər varir. Hər iki halda jestlərin yüksəkliyinə görə relyef qarşı qoyulması vacibdir (xüsusilə fermatolarda). Melodiyanın metroritmik quruluşunun verilməsi prosesində ritmik şəkil bir yüksəklikdə formaca eynibrazlı jestlərlə ifadə olunur (daha çox yavaş-dilmiş tempdə). Metroritmik və səsyüksəkliyi cəhətlərinin eyni vaxtda ifadə olunması zamanı yüksəklikcə müxtəlif olan jestlər lazımi ritmdə əvəzlənir. Bu növ nümayişlər yüksək effektliliyə malikdir: eşitmə və görmə əyaniliklərinin vəhdət şagirdlərin musiqi-eşitmə təsəvvürlərinin aktivləşməsinə köməklik edir. Onlar diqqətini melodiya quruluşunun tələb olunan cəhətlərində mərkəzləşdirir. ifarın intonasion və ritmik çətinliklərinin dəf olunmasında yardım edir. Bu nümayişlər, mahnının musiqi – ifadə xüsusiyyətlərini paralel əks etdirdikləri zaman xüsusilə effektivdir (səsaparma, nyansirovka, frazirovka və s.). yeri texniki və bədii cəhətlər bir-birilə əks təsirdədir.

Müəllimlərin fəaliyyətində musiqi əsərinin müxtəlif cəhətlərini ifadə edən qrafik şəkillərin nümayiş üslubları geniş yayılmışdır. Bu, ən əvvəl, sınıfdan sınıfa daha da əhəmiyyətli rol oynayan ümumi qəbul olunmuş not yazısıdır. Bundan əlavə, müxtəlif sxematik təsvirlər geniş istifadə olunur. Məsələn, səsyüksəklikli və metroritmik sxemlər (melodiyanın nöqtələr və cızıqlarla, pillələrlə yazılışı, natamam səsgərargahının istifadə olunması, ritmik hecaların və ya lad pillələrinin adlarının yazılışı və s.); dinamik inkişafın, frozirovkanın və digərlərinin sxemləri. Not yazılışlarının və sxem şəklində olan təsvirlərin istifadəsi müəllimdən onların göstərilməsi üçün xüsusi vərdişlər tələb edir. müəyyən olunmuş işarələri əllə dəqiq müəyyən edərək müəllim şagirdlərin diqqətini səfərbər edir, not yazısını izləmək vərdişlərinə yiyələndirir. Düzdür, müəyyən edilmiş jestlər bədii cəhətdən xüsusi ifadəliliyə malik olmasalar da, onlar müəllimin lövhə önündə azad və təbii hərəkətini tələb edirlər. Müəllim bu nümayişləri elə təşkil etməlidir ki, lövhədə olan yazılar həm müəllim və həm də şagirdə aydın görünsün. Müəyyən edilmiş jest böyük dəqiqliyə və azadlığa malik olmalıdır. Çünki o müəllimin şagirdə aktiv musiqi-əşitmə cəhətdən nə qədər fəal olmağa qədərdir.

Təkelementli üsulların müxtəlifliyinə baxmayaraq, onların hər birinin imkanları məhduddur. Oxumağa öyrədilmə məsələlərinin həllində olan bir sıra üsullar lazımi dərəcədə effektiv olurlar. Analoji hallarda birelementli üsullar iki və üç elementlərlə əvəz olunması göstərişlərin effektivliyini artırır, hər bir elementin çatışmazlıqlarını kompensasiya edir. Bu növ üsullar şagirdlərin vokal ifasında olan bir neçə qüsurun eyni vaxtda aradan götürülməsi zamanı əvəzlənməzdir.

Vokal – instrumental üsulları öz müşayiətilə oxuma zamanı olan bütün çoxobrazlı variantları özünə daxil edirlər; mahnının nümayişi, melodiyanın çalılıb oxunması, bir səsin çalınması o birinin oxunması və s. Bu növ üsullar həm tədris məsələlərinin misallarla aydınlaşdırması, həm də musiqi – eşitmə əsası kimi xorla ifanın idarə olunması zamanı faydalıdır. Müəllimin öz

müşayiətilə oxumaq verdişlərini azad mənimsəməsi, ayrılıqda oxumaq və alətdə ifa etmək bacarığı ilə yanaşı, bu hərəkətlərin koordinasiya etmək bacarığına da əsaslanır. Müəllim, adətən vokal və vokal-instrumental nümayişlərdən paralel istifadə edir.

Vokal – dirijor üsulları yüksək effektivə malikdirlər: oxumaq və jest köməkliliylə tədris məsələlərinin illüstrasiyası zamanı nümayişin əyaniliyi yüksəlir; şagirdlərin xorla oxumalarının aktiv vokal oxumağa arxalanması ilə dirijor idarəolunmasının birləşməsi nəticəsində xorla oxumanın keyfiyyətinə təsir etmək imkanları artır. Sonuncu, xüsusilə instrumental müşayiətsiz oxu şəraitində daha tez-tez istifadə olunur.

Müəllimin fəaliyyətində instrumental – dirijorluq üsullar əhəmiyyətli yer tutur. Onlar tədris vəzifəsinin illüstrasiyası üçün də istifadə olunur. Məsələn, melodiyanın və ritmin yüksəkliyinə görə alətdə eyni vaxtda ifanın bir-birilə olan əlaqəsi. Eyni zamanda xor səslənməsinin idarə olunması üçün. Mahnının melodiya və müşayiətinin eyni vaxtda ifası zamanı dirijor jestlərinin epizodik istifadə olunması çox yayılmışdır.

İkinci dirijor üsullarının musiqi – obraz xüsusiyyətləri melodiyanın metroritmik və səsyüksəkliyi ilə münasibətləri birləşirlər. Müəllim şagirdlərin musiqi – eşitmə təsəvvürlərini aktivləşdirdikdə, vokal – xor işinin texniki və bədii cəhətlərinin birliyinə nail olur.

Müşayiətsiz oxu zamanı bu üsullar, bədii obrazların intonasiya və ritmini daha qabarıq təqdim etmək kimi çətinliyi aradan qaldıra bilər. Belə ifa, xüsusən də ikisəsli çıxış zamanı, əllər bu və ya digər səsin xüsusiyyətini (qrafik təsirlə və ya əl işarələri ilə) dinləyiciyə çatdırır.

Nəhayət musiqi dərslərində belə vəziyyətlər də olur ki, belə elementli üsullar da istənilən effekti verməyərək heç bir təsiri bağışlamır. Belə halda müəllim, üç bircəlementli üsulları bir yere toplayır. Üçcəlementli üsullara yiyələnə bilmək, həm bircəlementli, həm də üçcəlementli üsulların incəlikləri və koordinasiyasını müəyyənləşdirə bilmək bacarığına əsaslanır.

Vokal – instrumental dirijorluq üsulları, yəni eynivaxtda həm oxumaq, həm musiqi alətində çalmaq, həm də dirijorluq etmək, bir, iki və ya üçsəslə ifa olunan mahnıları instrumental musiqi ilə müşayiəti zamanı istifadə olunur. Birsəsli oxu zamanı dirijorluq idarəsi bütün iştirakçıların musiqiyə aktiv şəkildə qoşulmağı, iki və ya üçsəsli ifa şəraitində – eynivaxtda hər səsin ayrı-ayrılıqda mütləq iştirakı ilə səciyyələnilir.

İkisəsli vokal dirijorluq üsulları, yəni həm oxu, həm də eyni vaxtda iki dirijor çıxışı, adətən müşayiətsiz ifa şəraitində həyata keçirilir. Belə üsullar illüstrasiya və səslənmənin idarəsində istifadə oluna bilər: məsələn, oxu zamanı, eyni vaxtda havada (bir əllə) metroritmik və yüksək səsləli işarələri göstərməklə; lövhədə (o biri əllə) bir tərəfdən not işarələrini, bir tərəfdən səslənmə xarakterini və aktiv musiqiyə dəstək verməklə həyata keçirilə bilər.

Məktəblilərin mahnı oxumaq fəaliyyətində məqsədyönlü forma qaydalarına riayət etmək, əsas əhəmiyyət kəsb edir. «Məktəblilərin mahnı repertuarı praktikumu» kursunu yaxşı mənimsəyə bilməsinə başlayarkən, tələbələr ilk növbədə bircəməntli vərdislərlə yaxından tanış olmalıdırlar. Bunun əsasında qeyd olunan kurdə, məktəblilərin oxumaq fəaliyyətinin idarə olunması və vərdislərə yiyələnmə bilməsi belə nəzərdə tutulmuşdur.

1. Bircəməntli üsulların keyfiyyətinin mükəmməlləşdirilməsi.
2. İki cəməntli üsulların vərdislərinə yiyələnmək.
3. Üç cəməntli üsulların vərdislərinə yiyələnmək.

Məktəblilərin oxu ifası zamanı idarəetmə vərdislərini mənimsəmələri üçün, tələbələr tərəfindən bir sıra pedaqoji sistemlərə riayəti təklif olunur. Real şəkildəki musiqi dərslərindən fərqli olaraq «Məktəb mahnı repertuarı praktikumu» fənni keçiriləndə, qarşıya çıxan mürəkkəb pedaqoji məsələlərin həllindəki çətinliklər, proqram tələblərinə uyğun şəkildə əvvəlcədən həll olunmalıdır.

Pedaqoji məsələlərin çətinlikləri, intonasıya qüsurları, nəfəs çatışmamazlığı, səsəşkil etmə, diqsiya, səsin ardıcıl aparılması, ibarələr,

nyuanslar və bu kimi defektlərdən irəli gələ bilər. Bu proses zamanı dərslərdə aşağıdakılardan istifadə etmək lazımdır:

- sadə pedaqoji məsələlər;
- çətinləşdirilmiş pedaqoji məsələlər.
- çətin pedaqoji məsələlər.

Əsərin metodik çeşidlənməsi işi, öz qarşısında tələbələrin dəqiq ifası, repertuar seçə bilməsi, məktəblilərlə vokal – xor dərslərinin keçirilməsində düzgün planlaşdırılmanı, qarşıya çıxacaq çətinlikləri proqnozlaşdırma bilməsi və s. bu kimi məsələlərin həllini qoyur.

Hər semestrə, tələbə 6 əsəri metodik olaraq çeşidləməlidir ki, onlardan da biri yazılı surətdə təqdim edilir.

METODİK ÇEŞİDLƏMƏ PLANI

1. Əsərin ifaçılıq baxımından analizi, onun musiqi – ifadə vasitələrinin xarakteri, vokal – xor çətinlikləri, tərbiyə və təhsil imkanları.

2. Məktəb «Musiqi» proqramı çərçivəsində əsərin rolunun təyin olunması: musiqi dərslərində meydana sıxan mövzular; hal-hazırkı dərslərdə təhsil problemlərinin əsərin köməyi ilə həlli; müəllimin ifa bacarığı variantları. oxucunun musiqi fəaliyyətinin növləri.

3. Əsərin mənimsəmə planı: mənimsəmənin əsas etapının aydınlaşdırılması; mahnı üzərində iş üçün metodik üsulların və tapşırıqların seçilməsi; mahnını öyrənmək zamanı not yarısından istifadəsinin vacibliyini təyin etmək;

Məktəblilərin mahnı oxumaq fəaliyyətinin idarə etmə üsullarının seçilməsi; mahnını öyrənmək zamanı rast gələ bilən çətinliklərin təsviri. onların aradan götürmək üsullarını göstərməklə.

ZACOT TƏLƏBLƏRİ:

1. Öyrənilmiş məktəb vokal – xor repertuarından iki əsərin nümayişi:
özünə müşayiət ilə oxumaq;

dirijorluq etmək;

müəllimin tapşırığı ilə şagirdlərin mahnı oxumaq fəaliyyətinə idarə etmək (proqram tələblərinə uyğun);

şifahi metodiki təhlil.

2. Məktəb vokal – xor repertuarından əsərlərin üzdən oxunması:

özünə müşayət ilə oxumaq;

müəllimin tapşırığı ilə şagirdlərin mahnı oxumaq fəaliyyətinə idarə etmək (proqram tələblərinə uyğun);

şifahi metodiki təhlil.

3. Hesabat dövründə öyrənilmiş məktəb vokal – xor repertuarından 4 əsərin yazılı metodik təhlilin təqdimi.

FƏNNİN MAHİYYƏTİ

III KURS

6 SEMESTR

Tədrisin ilkin (başlanğıc) dövrü

Vokal – xor repertuarın ifa etmənin öyrənilməsi. Səlis səsaparmaqla, sadə ölçülərdə, mülayim templərdə olanbirsəsli mahnıların öyrənilməsi. 5-6 mahnıların nümayişə hazırlanması. 6 -10 mahnının eskiz formada öyrənilməsi, 8-10 mahnının üçdən oxunması.

MƏKTƏBLİLƏRİN MAHNİ OXUMA FƏALİYYƏTİNƏ İDARƏ ETMƏK

VƏRDİŞLƏRİNİN FORMALAŞMASI

1. Birinci tədris ili ərzində xüsusi musiqi fənnləri bölümündə aşağıdakı b relementli vərdişlərin əməl etmə keyfiyyətinin bərkidilməsi və təkmilləşməsi:

Vokal (melodiyanı sözləri ilə, heca ilə oxumaq, solfedjio, ritmik hecaların adlandırmağı ilə, lad pillələrin solminaziyası, mahnının ayrı-ayrı ibarələrinə tonun verilməsi).

Instrumental (mahnının melodiyanı sağ və ya sol əllərlə ifa etmək, mahnını müxtəlif variantlar ilə sadələşdirilmiş akkompanementini sağ, sol və iki əlnən çalmaq (harmonik plan şəklində, melodiyanın ritmində, hissədaxilində metrik vurma şəklində və s.); sağ, sol və yaxud iki əllə mahnının melodiyanı və sadələşmiş akkompanementini çalmaq).

Dirijorluq (melodiyanın metroritmik və səsyüksəkliyinin münasibətlərini əl ilə (təkanda) qrafik göstərilməsi; əl işarələrin köməyi ilə melodiyanın səsyüksəkliyi və metroritmik münasibətlərinin göstərilməsi, melodiyanın səsyüksəkliyinin və metroritmik münasibətlərinin əl ilə lövhə üzərində qeyd olunması fiksasiyası); sağ və sol əl ilə məkanda girişlərin, səs kəsilməsinin, məntiqli vurğuların, melodiya da sıçrayışların və s. epizodik göstərilməsi. Ritmik, intonasiya nöqsanlarından, nəfəs çatışmamazlığından, səsyaranmadan, diksiyadan, səsaparmadan ibarətmədən, nyuansirovkadan və s. fərdi tipik nöqsanların bəzi sadə proqram məsələlərin həlli üçün təkəlementli üsullardan istifadə.

2. İkielementli üsullara ilkin öyrənilməsinə keçid:

Vokal – instrumental üsulları: melodiyanı sözlərlə oxunması, heca ilə, solfedcio, ritmik hecaların adlandırması ilə, lad pillələrin solmizasiyası ilə, sağ və yaxud sol əlləri ilə melodiyanı çalmaq, sadələşmiş akkompnomentini (müxtəlif növlərdə) sağ, sol və yaxud iki əllə çalmaq; melodiyanı sadələşmiş akkompnomentlə çalmağı ilə birləşdirmək.

Vokal -- dirijor üsulları: melodiyanı sözləri ilə oxumaq, heca ilə, solfecio, ritmik hecaların adlandırmağı ilə, lad pillələrin solmizasiyasını melodiyanın səsyüksəkliyini və metroritmik əlaqələrin bir əllə göstərməsi (qrafik göstərmək ilə və yaxud əl işarələrin köməyi ilə); bir əl ilə lövhə üzərində metroritmik və

səsyüksəkliyin münasibətlərini qeyd etmək (not yazısı ilə və yaxud sxemlə); bir əl ilə girişləri, səs kəsilmələrini, məntiqi vurğuları epizodik göstərmək.

İkili dirijor – üsulları: Melodiyanın səsyüksəkliyini və metroritmik münasibətlərini bir əl ilə qrafik göstərməyi və o biri əl ilə bu münasibətləri lövhə üzərində qeyd edilməsi. (not yazısı ilə və yaxud sxemlə); melodiyanın səsyüksəkliyin və metroritmik münasibətlərin bir əl ilə əl işarələrin köməyi ilə göstərmək və o biri əllə bu münasibətlərin lövhə üzərində qeyd etmək (not yazısı ilə və yaxud sxemlə); qrafik göstərişlər və yaxud əl işarələrin köməyi ilə melodiyanın səsyüksəkliyi və metroritmik münasibətlərini bir əl ilə göstərmək və o biri əl ilə girişlərin səs kəsilmənin, məntiqi vurğuların və s. epizodik dirijor göstərişləri; bir əl ilə melodiyanın səsyüksəkliyinin və metroritmik münasibətlərinin göstərmək (qrafik göstərişlə və yaxud əl işarələrin köməyi ilə), o biri əl ilə -- lövhədə (not yazısı ilə və yaxud sxemlə).

Instrumental – dirijor üsulları: mahnı melodiyaşının bir əl ilə çalması və digər əl ilə havada melodiyanın səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərinin göstərişi (qrafik göstəriş və əl işarələri vasitəsi ilə); bir əl ilə mahnının sadələşdirilmiş akkompanementinin çalınması və digər əl ilə havada melodiyanın səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərinin göstərişi (qrafik göstəriş və əl işarələri vasitəsi ilə); melodiya və sadələşdirilmiş akkompanementin bir əl ilə çalınması və digər əl ilə havada melodiyanın səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərinin göstərişi (qrafik göstəriş və əl işarələri vasitəsi ilə); melodiya ilə sadələşdirilmiş akkompanementin yaxud da melodiya ilə akkompanementin bir əl ilə çalınması və digər əl ilə havada girişlərin, dayanmanın, məntiqi vurğuların, melodiya sıçrayışlarının və s. göstərişi; iki əl ilə mahnı melodiyaşının və sadələşdirilmiş akkompanementin çalınması və vaxtaşırı bir əl ilə havada dirijorluq göstərişləri, mahnı akkompanementinin orijinalda çalınması və vaxtaşırı sağ yaxud sol əl ilə havada dirijorluq göstərişləri.

Uşaq xor səslənməsinin ritmik, intonasiya defektləri, nəfəs, səşçıxarma, tələffüz, səsaparma, frazirovka, nyüanşirovka və s. nöqsanları kimi yalnız bir səciyyəvi defekti olan sadə pedaqoji vəzifələrin həlli üçün ikielementli üsulların istifadəsi.

Nümunəvi uşaq xor səslənməsinin və məktəb xorlarının səslənməsinin genişləndirilmiş şifahi analizi, sonrakı dəyərləndirmə ilə.

Məktəb xor-vokal repertuarı əsərlərinin metodiki təhlili. Bütün öyrənilən əsərlərin müxtəsər metodiki dəyərləndirilməsi. 4 əsərin şifahi metodiki təhlili. 2 əsərin yazılı metodiki təhlilinin hazırlanması.

Təhsilin II mərhələsi.

Xor-vokal repertuarının ifadəlilik mənimsənilməsi.

Sadə ölçülü, aramlı templi, müxtəlif növ səsaparmaya malik təkssəli mahnıların öyrənilməsi. Sadə ölçülü, aramlı templi, rəvan səsaparmaya malik ikisəli mahnıların öyrənilməsi. 5-6 mahnı nümayişinin hazırlanması. 8-10 əsərin eskiz öyrənilməsi, 8-10 əsərin üzdən oxunması, şagird xoruna rəhbərlik veridşlərinin formalaşması.

İkielementli üsullara yiyələnmə işinin davamı. Orıların yerinə yetirilməsi keyfiyyətinin təkmilləşdirilməsi.

Uşaq xorunun ikisəli oxuması şəraitində ikielementli üsulların formalaşdırılması.

Vokal – instrumental üsullar: bir səsin partiyasının oxunması (mətn ilə, heca ilə, solfecio, ritmik hecaların sadalanması ilə, lad solmizasiyasının pərdələri ilə) və digər səsin partiyasının sağ və ya sol əl ilə çalınması yaxud da digər səsin partiyasının sadələşdirilmiş akkompənement ilə (müxtəlif növlərdə) bir yaxud, iki əl ilə çalınması.

Vokal – dirijorluq üsulları: bir səsin partiyasının oxunması (mətn ilə, heca ilə, solfecio, ritmik hecaların sadalanması ilə, lad solmizasiyasının pərdələri ilə) ilə tək əl ilə havada digər səsin partiyasının səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərinin göstərişi (qrafik göstəriş yaxud əl işarələri vasitəsi ilə); bir səsin

partiyasının oxunması (bir neçə növdə) ilə digər səs partiyasının səsyüksəkliyi yaxud metroritmik nisbətlərinin fiksasiyası (not yazısı yaxud sxematik təsvir üzrə); bir səs partiyasının oxunması ilə vaxtaşırı digər əl ilə havada, digər səs partiyasında girişlərin, səskəsilmələrin, məntiqi vurğuların göstərişi.

İkili dirijorluq üsulları: tək əl ilə havada bir səs partiyasındakı səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərin göstərişi, digər əllə isə – digər səs partiyasındakı (qrafik göstəriş yaxud da əl işarələri vasitəsi ilə); tək əl ilə yazı taxtasında bir səs partiyasındakı səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərin fiksasiyası (not yazısı yaxud sxematik təsvir üzrə) və digər əl ilə havada digər səs partiyasındakı səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərin göstərişi (qrafik göstəriş yaxud əl işarələri vasitəsi ilə); bir əl ilə yazı taxtasında yaxud havada bir səs partiyasındakı səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərin göstərişi və digər əl ilə havada digər səs partiyasındakı girişlərin, səskəsilmələrin, məntiqi vurğuların vaxtaşırı göstərişi.

Instrumental – dirijorluq üsulları: bir əl ilə havada bir səs partiyasındakı səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərinin göstərişi ilə bərabər digər səs partiyasının digər əl ilə çalınması; bir əl ilə havada bir səs partiyasındakı səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərinin göstərişi ilə bərabər digər əl ilə digər səs partiyasının və sadələşdirilmiş mahnı akkompanementinin (müxtəlif variantlarda) çalınması və s.

Təkelementli üsulların sonrakı mükəmməlləşdirilməsi və təkmilləşdirilməsi.

Uşaq xor səslənməsinin eyni vaxtda iki defekti olan mürəkkəbləşdirilmiş pedaqoji vəzifələrin həlli üçün ikielementli üsulların istifadəsi: oxuma zamanı intonasiya və ritm qeyri-dürüstlükləri (nöqsanları); səsaparmada ritmik və xarakter səhvləri; səsaparmada intonasiya və xarakter nöqsanları və s. Öncə mənimsənilmiş, ikielementli üsulların sadə pedaqoji vəzifələrin həllində istifadəsi, amma ikisəsli oxuma şəraitində: iki xor partiyasının birində ritmik,

intonasiya defektlərinin, nəfəs, səşçıxarma, tələffüz, səsaparma, frazirovka, nyüansirovka nöqsanlarının aradan qaldırılması.

Geniş xəyali və qısa şifahi formada uşaq xorunun nümunəvi səslənməsi ilə məktəb xorunun səslənməsinin analizi, sonrakı qiymətləndirmə ilə. Geniş şifahi formada məktəb musiqi dərsləri üçün səciyyəvi olan uşaq xor səslənməsinin analizi, sonrakı qiymətləndirmə ilə.

Məktəb xor - vokal repertuarı əsərlərinin metodiki təhlili. Bütün öyrənilən əsərlərin qısa metodiki qiymətləndirilməsi. 4 əsərin şifahi metodiki təhlili 2 əsərin yazılı metodiki təhlilinin hazırlanması.

III kurs.

6-cı semestr.

Vokal-xor repertuarının ifaçılıq mənimsənilməsi.

Sadə ölçülü, orta tempi, müxtəlif növ səsaparmaya malik tək səslili və ikisəslili mahnıların öyrənilməsi. 5-6 mahnı nümayişinin hazırlanması. 8-10 mahnının eskiz öyrənilməsi. 8-10 mahnının üzdən oxunması.

Səqird xoruna rəhbərlik vərdislərinin formalaşması

Üçləməntli üsulların ilkin öyrənilməsi.

Vokal-instrumental-dirijorluq üsulları: melodiyanın tək ələ çalınması və oxunması ilə bərabər digər əllə havada melodiyanın səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərinin göstərişi (qrafik göstəriş yaxud əl işarələri vasitəsilə); melodiyanın tək ələ çalınması və oxunması ilə bərabər digər əllə havada girişlərin, alınmaların (ləğvlərin) məntiqi vurğuların və s. göstərişləri; melodiyanın oxunması, tək əllə melodiyanın və sadələşdirilmiş mahnı akkompəmentinin (müxtəlif variantlarda) çalınması ilə bərabər digər əllə havada melodiyanın səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərinin (qrafik göstəriş yaxud əl işarələri vasitəsilə) göstərişi; melodiyanın oxunması, tək əllə melodiyanın və sadələşdirilmiş mahnı akkompəmentinin (müxtəlif variantlarla) çalınması ilə bərabər digər əllə havada girişlərin, səş kəsilmələrin, məntiqi vurğuların və s. göstərişləri; tək əl ilə bir səs

partiyasının çalınması və oxunması ilə bərabər digər ələ havada digər səsin partiyasının səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərinin (qrafik göstəriş yaxud əl işarələri vasitəsilə) göstərişi; bir əl ilə havada bir səsin partiyasının səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərinin (qrafik göstəriş yaxud əl işarələri vasitəsilə) göstərişi və oxunması ilə bərabər digər əl ilə digər səsin partiyasının akkompanementsiz yaxud sadələşdirilmiş akkompanement ilə (müxtəlif variantlarda) çalınması; bir səsin partiyasının oxunması, digər səsin partiyasının çalınması ilə bərabər girişlərin, səs kəsilmələrin, məntiqi vurğuların və s. dirijorluq göstərişləri.

İkili vokal – dirijorluq üsulları: mahnı melodiyasının oxunması, melodiyanın səsyüksəkliyi və metroritmik nisbətlərinin bir əl ilə havada göstərişi (qrafik göstəriş yaxud əl işarələri vasitəsilə) ilə bərabər bu nisbətlərin digər əl ilə yazı taxtasında fiksasiyası (not yazısı yaxud sxematik təsvir vasitəsilə); melodiyanın oxunması, melodiyanın səsyüksəkliyinin və metroritmik nisbətinin bir əl ilə havada göstərişi (qrafik göstəriş yaxud əl işarələri vasitəsilə) ilə bərabər digər əl ilə girişlərin, səs kəsilmələrin, məntiqi vurğuların və s. göstərişləri.

Birelementli və ikielementli üsulların sonrakı mükəmməlləşdirilməsi və təkmilləşdirilməsi.

Tədrisin öncəki mərhələlərində istifadə olunan sadə və mürekkəbləşdirilmiş pedaqoji vəzifələrin həlli üçün üçelementli üsullardan istifadə.

Uşaq xorunun nümunəvi səslənməsi və məktəb xorlarının səslənməsinin qısa xəyali analizi və sonrakı qiymətləndirmə. Məktəb musiqi dərsləri üçün səciyyəvi olan uşaq xor səslənməsinin geniş xəyali və qısa şifahi analizi, sonrakı qiymətləndirmə ilə.

Məktəb xor-vokal repertuarı əsərlərinin metodiki təhlili.

Bütün öyrənilən əsərlərin qısa metodiki qiymətləndirilməsi. 4 əsərin şifahi metodiki təhlili. 2 əsərin yazılı metodiki təhlilinin hazırlanması.

Tədrisin tamamlayıcı mərhələsi.

Xor-vokal repertuarının ifadəlilik mənimsənilməsi.

Mürəkkəb ölçülü, iti templi, müxtəlif növ səsaparmaya malik təksəsli və ikisəsli mahnıların öyrənilməsi. Tələbənin pedaqoji praktikanı keçmək üçün təhkim olunmuş sinfə uyğun repertuarın öyrənilməsi və mükəmməlləşdirilməsi.

5-6 əsər nümayişinin, həm də təhkim olunmuş sinfin xor oxumağı üçün materiala daxil olan bütün əsərlərin hazırlanması. 8-10 mahnının eskiz öyrənilməsi. 8-10 mahnının üzdən oxunması.

Sagird xoruna rəhbərlik vərdislərinin formalaşdırılması.

Üçelementli üsulların formalaşması işinin tamamlanması.

Vokal – instrumental – dirijorluq üsulları: bir səsli partiyasının bir əl ilə çalınması və oxunması ilə bərabər digər əl ilə havada digər səsli partiyasının səsyoğsəkiyi və metroritmik nisbətlərinin göstərişi (qrafik göstəriş yaxud əl işarələri vasitəsilə); bir səsli partiyasının oxunması, digər səsli partiyasının bir əl ilə çalınması ilə bərabər digər əl ilə havada partiyalardan birinin səsyoğsəkiyi və metroritmik nisbətlərinin göstərişi (qrafik göstəriş yaxud əl işarələri vasitəsilə); bir səsli partiyasının oxunması, digər səsli partiyasının çalınması ilə bərabər digər əlin havada partiyalardan birinin girişlərinin, səs kəsilmələrin məntiqi vurğularının göstərilməsi.

PROQRAM MAHNILAR

I. XALQ MUSIQISI

1. «Şumla yeri».
2. «Ağacda leylək».
3. «Bildirçin» belarus xalq mahnısı.
4. «Bir quş endi havadan»
5. «Tutu nənə».
6. «Gəl-gəl a yaz günləri» (xalq mahnısı işləyəni Q.Hüseynlidir)
7. «Çal oyna».
8. «Qalanın dibində bir quş olaydı».
9. «Cic-cığa» (Azərb. xalq rəqsi)
10. «Keçi məməsi» (Azərb. xalq rəqsi).
11. «Çoban bayatı» (Azərb. xalq musiqisi).
12. «Gülgəzi» (Azərb. xalq rəqsi).
13. «Bayatı-İsfahan rəngi»
14. «Brilyant» (Azərb. xalq rəqsi).
15. «Darçını» (Azərb. xalq rəqsi).
16. «Azərbaycan» (Azərb. xalq rəqsi).
17. Vağzalı (Azərb. xalq rəqsi).
18. «Rast» muğamının «Mayeyi-rast» şöbəsi
19. «Köçəri» (Azərb. xalq rəqsi).
20. «Tənçə» («Rast» muğamından)
21. «Qemli mahnı» və «Bahar təranəsi» Azərb. x/mahnıları əsasında f-o pyesləri (İşləyəni M.Mirzəyev).
22. «Çal oyna» x/mahnısı (f-no üçün işləyəni M.Mirzəyevdir).
23. «Qoyunlar» (Azərb. x/mahnısı işləyəni A.Zeynallı).
24. Mayeyi-Bayatı-Şiraz (Azərb. xalq rəqsi).
25. «Bayatı-Şiraz» muğamının «Hüzzal» şöbəsi.
26. «Şüştər dəramədi» (Azərb. xalq rəqsi).
27. «On dörd» (Azərb. xalq rəqsi).
28. «Bağçada gül»
29. «Qaçaq Nəbi».
30. «Şəfəq sökülərkən».
31. «Bənövşə».
32. «Aman ovçu».
33. «Laçın».

II. PƏSTƏKAR MAHNILARI

1. «Yaxşı otur, yaxşı dur» (mus. A.Rzayevanın, söz. İ.Soltanındır)
2. «Mənimbə yazdırsana» (mus. O.Zülfüqarovun, söz. R.Zəkanındır)
3. «Şam» (mus. O.Zülfüqarovun, söz. A.Ağasəfanındır)
4. «Mənimbə yazdırsana» (mus. A.Rzayevanın, söz. C.Məmmədovundur)

5. «Sayıram onacan» (mus. O.Zülfüqarovun, söz. T.Elçinindir)
6. «Qartopu» (mus. S.Rüstəmovun, söz. M.Seyidzadəninindir)
7. «Vətən» (mus. C.Cahangirovun, söz. A.Şaiqindir)
8. «Pişiyim» (mus. M.Nəsirbəyovun, söz. M.Seyidzadəninindir)
9. «Qar» (mus. Ş.Axundovanın, söz. M.Seyidzadəninindir)
10. «Ana» (mus. O.Rəcəbovun, söz. Ə.Ağayevindir).
11. «Bahar» (mus. M.Əhmədovun, söz. M.Seyidzadəninindir)
12. «Lay-lay» (mus. T.Quliyevin, söz. M.Seyidzadəninindir)
13. «İkincilər» (mus. O.Rəcəbovun, söz. Ə.Ağayevindir)
14. «Cücelərim» (mus. Q.Hüseynli, söz. T.Mütəllibovundur)
15. «Balaca dirijor» (mus. A.Sultanovanın, söz. T.Elçinindir)
16. «Çal baraban» (mus. O.Zülfüqarovun, söz. T.Elçinindir)
17. «Gülməli nağıl» (mus. O.Zülfüqarovun, söz. T.Elçinindir)
18. «Kolxozçu qızlar» (mus. F.Əmirovun, söz. Ə.Cəmilindir)
19. «Uşaq və buz» (mus. S.Rüstəmovun, söz. M.Seyidzadəninindir)
20. «Mən ovçuyam» (mus. O.Zülfüqarovun, söz. Y.Həsənbəyovundur)
21. «Şaxta baba» (mus. S.Rüstəmovun, söz. M.Seyidzadəninindir)
22. «Qatar» (mus. F.Əmirovun, söz. Z.Cabbarzadəninindir)
23. «Sərçənin nəğməsi» (mus. O.Zülfüqarovun – «Sərçə və Pişik» operasından)
24. «Pişiyin nəğməsi» (mus. O.Zülfüqarovun – «Sərçə və Pişik» operasından)
25. «Mənim anam» (mus. R.Şəfqin, söz. M.Gülgünündür)
26. «Tapın görək» (mus. O.Zülfüqarovun, söz. T.Elçinindir)
27. «Ay mahnısı» (mus. A.Rzayevanın, söz. M.Dilbazinindir)
28. «Məktəblilər marşı» (mus. F.Əmirovun, söz. T.Elçinindir)
29. «Əsgər marşı» (mus. C.Quliyevindir)
30. «Canlı guşəmiz» (mus. M.Əhmədovun, söz. T.Mütəllibovundur)
31. «Bahar gəlir» (mus. F.Əmirovun, söz. Z.Cabbarzadəninindir)
32. «Payız» (mus. M.Əhmədovun, söz. M.Seyidzadəninindir)
33. «Rəqs» (mus. C.Cahangirovun, söz. Z.Cabbarzadəninindir)
34. «At-at oyunu» (mus. Q.Hüseynlinindir)
35. «Hekayə» (mus. F.Əmirovundur)
36. «Zarafat» (mus. M.Əhmədovundur)
37. «Uşaq söhbəti» (mus. Ə.Abbasovundur)
38. «Sərhədçilər marşı» (mus. O.Rəcəbovun, söz. Ə.Ağayevindir)
39. «Nağıl - nəğmə» (mus. A.Sultanovanın, söz. T.Elçinindir)
40. «Axşam oldu» (mus. Ü.Hacıbəyovundur)
41. «Birincilər nəğməsi» (mus. O.Rəcəbovun, söz. Ə.Ağayevindir)
42. «Tapmaca-nəğmə» (mus. M.Əhmədovun, söz. M.Seyidzadəninindir)
43. «Neyt şahzadəsi» multfilmindən vokaliz. (mus. O.Rəcəbovundur)
44. «Marş» (mus. X.Miləzadəninindir – f-no pyesi)
45. «Lay-lay» (f-no üçün işləyən Ü.Hacıbəyovundur)
46. «Gəzinti» (mus. Q.Qarayevindir – f-no pyesi)
47. «Fil və Moska» (mus. Q.Qarayevindir – f-no pyesi)
48. «Bayatı-Şiraz rəngi» (mus. S.Ələsgərovun, «Bayatı-Şiraz» simf. muğamı)

49. «Vals» (Q.Qarayevin «7 gözəl» balətindən)
50. «Marş» (F.Əmirovun «12 miniatür» – f-no silsiləsindən)
51. «Yüksəlsin şeypur səsi» (mus. O.Zülfüqarovun, söz. A.Şaiqindir)
52. «Köhlən atım» (mus. C.Cahangirovun, söz. A.Aslanovundur)
53. «Axşam oldu» (mus. Ü.Hacıbəyovundur – f-no pyesi)
54. «Gülşən» baletindən «İnşaatçıların gəlişi» (mus. S.Hacıbəyovundur)
55. «Marşsayağı» (mus. F.Əmirovundur)
56. «Kuklaların yürüşü» (mus. A.Zeynallındır)
57. «Sevil» operasından Atakişinin kupletləri (mus. F.Əmirovundur)
58. «Uşaq və buz» – f-no pyesi (mus. A.Zeynallındır)
59. «Təntənəli yürüş» – f-no pyesi (mus. A.Sultanovanındır)
60. «Lay-lay» – f-no pyesi (mus. Q.Qarayevindir)
61. «Skertso» (mus. C.Cahangirovundur)
62. «Koroğlu» operasından Uvertyura (mus. Ü.Hacıbəyovundur)
63. «Koroğlu» operasından Cəngi (mus. Ü.Hacıbəyovundur)
64. «Sevil» operasından Sevilin mahnısı (mus. F.Əmirovundur)
65. «Lirik rəqs» (F.Əmirovun, «12 miniatürdən»)
66. «Oyun» pyesi (mus. A.Zeynallındır)
67. «Şən hadisə», «Oyun» – f-no pyesləri (mus. Q.Qarayevindir)
68. «Marş» (mus. M.Mirzəyevindir – f-no pyesi)
69. «Balaca neftçi» (mus. T.Hacıyevin, söz. R.Zəkanındır)
70. «Yumoreska», «Vals», «Lirik variasiyalar» – fortepiano pyesləri (mus. M.Mirzəyevindir)
71. «Xoruz» (mus. O.Zülfüqarovundur)
72. «Alabağın ariyası» (M.Məmmədovun «Tülkü və Alabaş» operasından)
73. «Don-Kixot» qrayürlərindən «Səyahət» (mus. Q.Qarayevindir)
74. «Qurdun ariyası» (M.Məmmədovun «Tülkü və Alabaş» operasından)
75. «Tofiq haqqında ballada» (mus. O.Zülfüqarovun, söz. M.Atəş)
76. «Xalq mahnısı» və «Rəqs» (Ə.Abbasovun «6 miniatür»ündən)
77. «Sülh haqqında məktəblilər mahnısı» (mus. Q.Qarayevin, söz. Z.Cabbarzadəndir)
78. «Araz» (mus. A.Zeynallının, söz. R.Rzanındır)
79. «Pambıqçılar mahnısı» (mus. S.Ələsgərovun, söz. Ş.Qurbanovundur)
80. «Lay-lay» mahnısı vokaliz şəklində (F.Əmirovun «Sevil» operasından)
81. «Bakı nəğməsi» (mus. T.Quliyevin, söz. Ə.Əlibəyli)
82. «Nəğmələr» (mus. O.Rəcəovun, söz. B.Vahabzadəndir)
83. «Qızıl dan» (mus. A.Dadaşovun, söz. M.Yaqubundur)
84. «Göbələklər» (mus. Ə.Əzizovun, söz. R.Zəkanındır)
85. «Neftçilər mahnısı» (mus. T.quliyevin, söz. S.Rüstəmindir)
86. «Yeni il» (mus. M.Mirzəyevin, söz. H.Zeynalovundur)
87. «Bahar bayramı» (mus. T.Quliyevin; söz. M.Dilbazi)
88. «Lələlər» (mus. T.Hacıyevin, söz. A.Aslanovundur)
89. «Anam Azərbaycanım» (mus. O.Rəcəboy, söz. A.Babayev)
90. «Vətən haqqında mahnı» (mus. Niyazi, söz. S.Rüstəmindir)
91. «Dağ daşları» (mus. T.Hacıyev, söz. A.Aslanovundur)

92. «Bakı haqqında mahnı» (mus. T.Quliyev, söz. Z.Cabbarzadəninindir)
93. «Həyat bizimdir» (mus. O.Kazımovun, söz. Y.Coşqunundur)
94. «Bizmi bağ» (mus. T.Quliyev, söz. Z.Cabbarzadəninindir)
95. «Yaxşı yol» (Ü.Hacıbəyovundur)
96. «Azərbaycanım» (mus. R.hacıyevin, söz. Ə.Əlibəylinindir)
97. «Dəniz neftçilərinin mahnısı» (mus. Q.Qarayevin, söz. M.Svetlovundur)
98. «Pə çiçəklər» (Mus. S.Rüstəmovun, söz. H.Arifindir)
99. «Gözəl Bakı» (mus. O.Zülfüqarovun, söz. T.Elçinindir)
100. «Təmiz səma altında» (mus. O.Rəcəbovun, söz. A.Abbasovundur)
101. «Şamama» (mus. S.Ələsgərovun, söz S.Qurbanovundur)
102. «Məktəbli nəğməsi» (mus. F.Əmirovun, söz. T.Əyyubovundur)
103. «Qarabağ» (mus. C.Cahangirovun, söz. Z.Cabbarzadəninindir)
104. «Sülh marşı» (mus. S.İbrahimovun, söz. H.Ziyanındır)
105. «Gənc idmançılar» (mus. M.Mirzəyevin, söz. H.Ziyanındır)
106. «Sevinc mahnısı» (mus. T.Quliyevin, söz. Z.Cabbarzadəninindir)
107. «Şən Azərbaycanım» (mus. P.Bülbüloğlu, söz. M.Əliyev)
108. «Vətənimşən» (mus. R.Mirişli, söz. F.Qoca)
109. «Bayram mahnısı» (mus. T.Əhmədovun, söz. R.Zəkanındır)
110. «Əsgər marşı» (mus. C.Quliyevin, söz. Y.Soltanındır)
111. «Vətənimin əsgəri» (mus. O.Rəcəbovun, söz. Ə.Teymurovundur)
112. «Uldazlar» (mus. L.Nəcəfovanın, söz. Ə.Əlibəylinindir)
113. «İllər» (mus. S.Rüstəmovun, söz. B.Vahabzadəninindir)
114. «Şənlik edək, a dostlar» (mus. Ə.Cavanşirov, söz. H.Ziyanındır)
115. «Vətən oğlu» (mus. A.Rzayevanın, söz. N.Rzayevanınindir)
116. «Dünya diyarı» (mus. R.Mingliyanın, söz. M.Arazındır)
117. «Dostluq mahnısı» (mus. T.Quliyevin, söz. Ə.Əlibəylinindir)
118. «Uşaqlar qorxmurlar müharibədən» (mus. O.Rəcəbov, söz M.İsmayıl)
119. «Gənclik himni» (mus. R.Şəfqin, söz. H.Yaqub)
120. «Xoş keçir hər anımız» (mus. Ə.Cavanşirovun, söz. H.Ziyanındır)
121. «Qəhrəmanlar» (mus. R.Mustafayevin, söz. T.Mütəllibovundur)
122. «Azərbaycan» (mus. M.Maqomayevin, söz. N.Xəzrinindir)
123. «Vokaliz» («Möcüzələr» adası filmindən, mus. T.Quliyevindir)
124. «Gözəlliklər məskən» (mus. T.Bakıxanovun, söz. T.Mütəllibovundur)
125. «Düşərgəməiz» (mus. S.Rüstəmovun, söz. Z.Cabbarzadəninindir)
126. «Partizan oğlu» (mus. A.Rzayevanın, söz. M.Dilbazınindir)
127. «Kəndimiz» (mus. T.quliyevin, söz. Z.Cabbarzadəninindir)
128. «Pioner marşı» (mus. R.Şəfqin, söz. M.Əhmədovundur)
129. «Abşeron nəğməsi» (mus. T.Hacıyev, söz. N.Xəzrinindir)
130. «A dostlar» (mus. C.Cahangirovun, söz. T.Eyubovundur)
131. «Quba» (mus. S.Rüstəmovun, söz. M.Seyidzadəninindir)
132. «Dostluq himni» (mus. Ə.Cavanşirovun, söz. K.Fərdinindir)
133. «Ağ günlər bizimdir» (mus. Ə.Cavanşirovun, söz. H.Vəliyevindir)
134. «Sumqayıt» (mus. S.Rüstəmovun, söz. N.Cəfərovundur)
135. «Biz Azərbaycan məktəblisiyik» (mus. Ə.Cavanşirov, söz. Y.Göyçaylı)

Praktik məşğələlərin siyahısı

1. Fərdi repertuar planının tərtibatı.
2. Seçilmiş mahnıların müəllim tərəfindən nümayişi.
3. Təksəsli, sadə ölçülü, mülayim tempi, rəvan səslənən mahnıların öyrənilməsi.
4. Öyrənilən mahnılara akkompanemenin yığılması.
5. Təkelementli priyomların mənimsənilməsi.
6. Öyrənilən əsərlərin təhlili və transpozisiyası.
7. 1-2 mahnının üzdən oxunması.
8. 1-2 mahnının eskiz formada öyrənilməsi (müstəqil öyrənilən əsərləri öz müşayətilə oxumaq).
9. Öyrənilən əsərləri öz müşayətilə oxumaq.
10. Təksəsli, mürəkkəb ölçüdə yazılmış mahnıların öyrənilməsi.
11. Təkelementli priyomların öyrənilməsi.
12. Mahnıların sadə akkompanementin yazılması və əsərlərin təhlili.
13. Öyrənilən əsərlərin transpozisiyası.
14. 1-2 mahnını üzdən oxumaq.
15. 1-2 mahnını eskiz formada müstəqil öyrənilməsi.
16. Əsərlərin təhlili.
17. Öyrənilən mahnıların öz müşayətilə oxumaq.
18. Tək elementli priyomları göstərmək.
19. Sadə ölçülü, ikisəsli mahnıların tanışlıq.
20. Təkelementli priyomların təkrarı.
21. Öyrənilən əsərlərdə ikielementli priyomların mənimsənilməsi.
22. Öyrənilən əsərləri öz müşayətilə oxumaq.
23. Öyrənilən əsərlərə sadə akkompanement yığmaq.
24. Öyrənilən əsərləri təhlil və transpozisiya etmək.
25. 1-2 mahnını müstəqil eskiz formasında öyrənmək və təhvil vermək.
26. Keçilən proqramı təhvil vermək. (4 əsərin metodiki təhlilini yazılı surətdə təhvil vermək)
27. Nümayiş üçün 5-6 mahnını seçmək.
28. Həmin mahnılarda akkompanementin yığılmasını və öz müşayətilə oxunu nümayiş etdirmək.
29. Seçilmiş mahnılarda tək və iki elementli priyomları nümayiş etdirmək.
30. Müəllim tərəfindən verilmiş 2 əsəri üzdən oxumaq və transpozisiya etmək.
31. İkinci semestr üçün fərdi repertuar planının tərtibatı və müəllim tərəfindən onların nümayişi.
32. İki və tək elementli priyomların möhkəmləndirilməsi.
33. Təksəsli mahnılarda üçelementli priyomların erkən mənimsənilməsi.
34. Öyrənilən mahnılara akkompanementin yığılması.

35. Üçelementli priyomun mənimsənilməsi.
36. Öyrənilən əsərlərin təhlili və transpozisiyası.
37. Bir-iki mahnının üzdən oxunması.
38. Bir-iki mahnının eskiz formada öyrənilməsi (müstəqil).
39. Öyrənilən əsərləri öz müşayətiylə oxumaq.
40. İkisəsli mahnılarda üçelementli priyomların mənimsənilməsi.
41. Tək və iki elementli priyomların möhkəmləndirilməsi.
42. Mahnılara sadə akkompənementin yığılması və əsərlərin təhlili.
43. Bir-iki mahnının üzdən oxunması. Öyrənilən mahnıların transpozisiyası.
44. Bir-iki mahnının eskiz formada müstəqil öyrənilməsi.
45. Öyrənilən mahnıları öz müşayətiylə oxumaq. İki və üç elementli priyomları göstərmək.
46. Mürəkkəb ölçülü, ikisəsli mahnılarla tanışlıq.
47. İkisəsli mahnılarda tək və iki elementli priyomları təkrarlamaq.
48. Öyrənilən əsərlərdə üç elementli priyomları göstərmək.
49. Özünün müşayətiylə mahnıları oxumaq.
50. Bir-iki mahnını üzdən oxumaq, təhlil və transpozisiya etmək.
51. Bir-iki mahnını müstəqil eskiz formada öyrənmək.
52. Nümayiş üçün 5-6 mahnını seçmək.
53. Seçilmiş mahnılara akkompənement yığmaq.
54. Nümayiş üçün hazırlanmış mahnıların dördünü transpozisiya etmək.
55. Nümayiş üçün hazırlanmış mahnılarda tək və iki elementli priyomları göstərmək.
56. Nümayiş üçün hazırlanmış mahnılarda üç elementli priyomları göstərmək.
57. Zaçota hazırlıq (üzdən oxuma və akkompənementin yığılması)
58. Zaçoğa hazırlıq (transpozisiya etmək)
59. Zaçota hazırlıq (öz müşayətiylə mahnıları oxumaq və tək, iki, üç elementli priyomları göstərmək)
60. Yekun dərstdə zaçot vermək.

PEDAQOJİ
UNİVERSİTET VƏ
İNSTITUTLARDA BAKALAVR
HAZIRLIĞI ÜÇÜN

P R O Q R A M

MUSİQİ
(«İbtidai təhsil pedaqogikası və metodikası»
fakültəsi üçün)

BAKİ — 2002

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT PEDAQOJİ UNİVERSİTETİ

PEDAQOJİ
UNİVERSİTET VƏ
İNSTITUTLARDA BAKALAVR
HAZIRLIĞI ÜÇÜN
PROQRAM

MUSİQİ
(«İbtidai təhsil pedaqogikası və metodikası»
fakültəsi üçün)

Azərbaycan Respublikası Təhsil
Nazirliyi EMŞ-nın «İncəsənət və
musiqişünaslıq» bölməsinin
14.02.2001-ci il tarixli iclasının
qərarına əsasən çap edilir (pr № 2).

BAKİ-2002

İZAHAT

Musiqi dərslərinin müvəffəqiyyətlə tədrisi üçün hər hansı bir musiqi alətində çalmaq vacibdir.

Fortepiano, tar, kamança çalmağı öyrənmək, məktəblərdə musiqi dərslərində həmin alətlərdən istifadə etmək üçün imkan yaradır.

Ekspərimental proqramda ibtidai sinif müəllimlərinin tədris planında 3 semestr müddətində musiqi alətində çalmağı öyrənmək nəzərdə tutulur. Məşğələlər qrup şəklində (5-6) tələbə ilə həftədə bir dəfə planlaşdırılmalıdır. Cəmi oxuduqları müddətdə 36 s.

Pedaqogika və ibtidai təhsil metodikası fakültəsinə daxil olanlar, bir qayda olaraq, heç bir musiqi alətində çala bilmirlər. Musiqi təhsili olanlara isə istisna təşkil edirlər. Buna görə musiqi alətində çalmaq musiqi hazırlığı olmayan tələbələr üçün nəzərdə tutulur. Çalmağı bacaran tələbələr isə fərdi proqramlar əsasında dərs keçirlər.

Musiqi alətində çalmaq hazırlığı tələbəyə çalmaq vərdişi verməlidir, bu vərdiş tanış olmayan mahnıları müstəqil öyrənməkdə, eyni vaxtda həm çalıb, həm oxumaqda, bəzi asan pyesləri musiqi sədaları altında ifa etməkdə onlara kömək edəcəkdir.

Musiqi alətində çalmağı öyrətmək üçün ayrılan saatların miqdarı az olduğu üçün tələbələrin ifaçılıq vərdişlərinə yiyələnmələri, diqqəti əsas etibarilə məktəb musiqi proqramlarındakı mahnılara yönəltmələri məqsədəuyğundur. Müəllimlə məşğələ prosesində nə qədər çox məktəb mahnısı öyrənsələr, tələbələr pedaqoji təcrübə və məktəbdə sonrakı fəaliyyətləri zamanı özlərini daha sərbəst aparacaqlar.

İlk dərslərdən ona nail olmaq lazımdır ki, tələbə öz imkanına insanın, onda çalmağı öyrənmək həvəsi və məsuliyyət hissi oyansın.

Dərslərin vacib hissəsini üzdən oxumaq vərdişlərinə yiyələnmək təşkil etməlidir. Tələbə nə qədər çox musiqi nümrələrini üzdən oxuyarsa, o qədər də məktəbdə özünü sərbəst hiss edər.

Əsas şərtlərin birini də ansamblıda çalmaq təşkil edir. Ansamblıda çalmaq harmonik və polifonik qavrama qabiliyyətini, notları tez oxumaq bacarığı tərbiyə edir, not mətninə yaradıcı münasibət aşılayır, sürətlə qavramağı, müşahidəçiliyi, ifaya tənqidi yanaşmaq və nəzərə çarpan nöqsanların aradan qaldırılması üsullarını axtarıb tapmaq qabiliyyətini inkişaf etdirir.

Bunlardan başqa, ansamblıda ifa intizamlılıq, qarşılıqlı kömək tərbiyə edir. Ansamblın hər bir üzvünün həm özünün, həm də hamının məsuliyyət daşdığını hiss etdiyi yaxşı çıxışı bütün ifaçılara fərəhli yaradıcılıq zövqü verir.

Fortepianoda çalmağı öyrənmək prosesi yaxşı təşkil edilməli, məşğələ otaqları ilə təmin olunmalı, kimin harada nə vaxt məşğul olacağı xüsusi cədvəldə öz əksini tapmalıdır.

Tələbələrin fəaliyyətinin, davamiyyətinin və təhsildə müvəffəqiyyətinin uçotunu aparmaq zəruridir.

Təcrübə göstərir ki, məşğələlərin uçotu məsuliyyət hissini artırır və müəllimə yarımillik təhsilə yekun vurmaq, bütünlükdə məşğələlərin keyfiyyəti

haqqında qeydlər etməyə, öyrənilmiş repertuarı ayırmağa və gələn semestrə iş üçün metodik tövsiyələri müəyyənləşdirməyə imkan verir.

Tələbələrin sistematik müstəqil işi, çalmaq vərdişlərinə yiyələnməkdə həlledici şərtidir.

Tədrisin məzmunu

Fortepianonun ifadə imkanları, onun quruluşu və klaviatura ilə tanışlıq.

Alətin arxasında düzgün oturmağa, ifa hərəkətlərinin təşkilinə, ştrixlərin ifasına başlıca üsullarına (leqato, nonleqato, stakkato) yiyələnməyə böyük diqqət yetirməlidir. Notların, fasilələrin, ahəngin, ölçünün, dinamikanın öyrənilməsinin əməli şəkildə möhkəmləndirilməsi, musiqi əsərinin quruluşu (motiv, cümlə, sezura, dövr) əsas applikatura qaydaları ilə (barmaqların təbii ardıcılığı, ayrı-ayrı hərəkətlərdə sağ və sol əlin barmaqlarının uyğun hərəkəti, barmaqların qoyulması və çarpaz hərəkətləri və s.) tanışlıq.

Məşğələlərdə hökmən musiqinin qavrama qabiliyyətinin və yaddaşın fəallaşmasına, qavrayış təsəvvürlərinin formalaşmasına, notu üzündən oxumaq vərdişlərinin inkişafına, informasiyanın təbliği vərdişlərinə (melodiyanın çalınması ilə eyni zamanda onun sözlə oxunması) hər vasitə ilə nail olmaq lazımdır.

I semestrin repertuarını məşqlər, qammalar, etüdlər, pyeslər, ansamblar təşkil edir.

Tələbə iki oktava həcmində C dur və a mole qammasını iki əllə çalmağı, 2-3 etüd, 6-7 pyes, 2-3 ansambl ifa etməlidir.

II semestrə ştrixlərin, nüansların, applikaturanın dəqiq ifası vərdişləri möhkəmləndirilir, fortepiano səsinin keyfiyyəti üzərində iş davam etdirilir.

Bu semestrə asan məktəb mahnılarının öyrədilməsinə başlamaq zəruridir.

Əsərlərin üzəndən oxunması, bir anda aşağı və yuxarı transpozisiya etmək vərdişlərinə diqqət yetirilməlidir.

U dur, e mole qammalar, akkordlar iki əllə ifa olunmalıdır, 2 etüd, 2-3 pyes, 2-3 mahnı, 2 ansambl və polifonik elementli pyeslər repertuara daxil olunmalıdır.

III semestrə barmaqların cəldliyi daha da inkişaf etməli, ifanın daha ifadəli olması üzərində iş təkmilləşdirilməlidir. Repertuara formaca daha çox inkişaf etmiş pyeslər, yüngül sonatinalar və variasiyalar daxil edilməlidir.

Tələbələr öz pianoçuluq vərdişlərini təkmilləşdirməklə yanaşı mahnını təhlil etməli, musiqidə tonallığı, ritmi, həcmi, sürəti, dinamika, interval nisbətləri, emosional məzmunu və onu ifadə etmək vasitələri müəyyənləşdirilməlidir.

Ansamblada çalmaq, özünün müşayiətilə oxumaq, transpozisiya etmək, notu üzəndən oxumaq vərdişləri möhkəmləndirilməlidir. Bu semestrə -dur və d moll iki qammaları oktava həcmində çalınmalıdır.

İbtidai təhsil pedaqogika və metodika fakültəsinə daxil olan tələbələrin sırasında musiqi savadına yiyələnən tələbələr də var (5 və 7 illik uşaq musiqi məktəblərini bitirmiş). Bunu nəzərə alıb həmin tələbələr üçün ayrıca repertuar siyahısı verilib.

Pedaqoji fakültədə tədris edilən «Musiqi» fənni üzrə laborator məşqlərin təxmini repertuarı

I kurs

Təxmini repertuar

1. Yeqorova və Siroviç məcmuəsi
2. M.Dadaşova və Z.Abdullayevanın məcmuəsi

Etüdlər

1. E.Nəzirova- Etüd moll
2. C.Hacıyev- Etüd.
3. K.Səfəraliyeva. «Şahnaz» ladında etüd, Eqorova və Siroviç məcmuəsi
4. K.Səfəraliyeva «Şüstər» ladında etüd
5. Nəsirbəyov- Etüd
6. Berkoviç- Kiçik etüdlər Eqorova və Siroviç məcmuəsi
7. Leşqorun- Etüdlər əs.
8. Səfəraliyeva «Rast» ladında etüd Егорова и Сирович məcmuəsi
9. Perevertaylo «Çahargah» ladında etüd

Polifonik əsərlər və pyeslər

1. Q.Qarayev -İnvensiya
2. Q.Qarayev -Ağ dillər üzərində fuqetta
3. A.M.Baxın not dəftəri
4. Ü.Hacıbəyovun «Seygah» ladında melodiya (N.Cəfərovanın 1996-cı il məcmuəsi).
5. «Şahnaz» ladında melodiya (Ü.Hacıbəyov)
6. Ü.Hacıbəyov- Axşam oldu
7. S.Rüstəmov «Çiçək»
8. D.Türk – Arioza
9. Qedike – Riqodon
10. F.Əmirov «Uşaq lövhələri»
11. Motsart – Yumoreska
12. Şteybel- Adagio
13. E.Dadaşova «Göyərçin», «Bahar nəğməsi», «At», «Bənövşə».
14. S.Ələskərov -Mahnı
15. Çaykovski «Uşaq albomu»
16. E.Nəzirova «9 kiçik pyes»
17. A.Zeynallı «Kuklaların yürüşü»
18. A.Sultanova «Uşaq süitəsi». «Marş»

19. Ə. Abbasov «At-at oyunu»

Ansamblar

1. Motsart g-moll simfoniyasından parça (A. Hüseynovanın ansambl məcmuəsi)

2. Şubert- Serenada

3. Ü. Hacıbəyov. Firuzənin ariyası («Firuzə» operası)

4. F. Əmirov. «Şur» muğamından parça

5. F. Əmirov. «Kürd ovşarı» muğamından parça

6. P. Çaykovski. «Yatmış gözəl» baletindən vals

7. E. Dadaşova. İki fortepiano üçün pyes

8. O. Zülfüqarov. «Uşaq pyesləri və ansamblar»

9. Arenski. 6 uşaq mahnısı

10. Ü. Hacıbəyov. Marş

Məktəb mahnıları

1. A. Sultanova. «Tut məni»

2. İsmayıl Quliyev. «Yaz mahnısı»

3. Ağabacı Rzayeva. «Bakı işıqları»

4. S. Hacıbəyov. «Uşaq nəğmələri»

5. S. Rüstəmov. «Şaxtababa», «Uşaq və buz»

6. O. Zülfüqarov. «Gülməli nağıl»

7. A. Sultanova. «Balaca drijor»

8. F. Əmirov. «Lay-lay» («Sevil» operasından)

9. Ü. Hacıbəyov. «Axşam oldu»

10. Ş. Axundova. «Qar»

II kurs, III semestr**Təxmini repertuar****Etüdlər**

1. Qedike əs. 32 nn 3,6 (Almazovanın məcmuələri; 1984, 1985, 1986-cı illər)

2. Düvernua əs. 176 nn 9,7

3. Ziring əs. 20

4. Gerni əs. 599

5. Bertini əs. 26 № 18

6. Qurlit – Etüd

7. Lemuan – Etüd

8. Lyahovistikaya. «Gənc pianist» məcmuəsi

9. Jilinski – Etüd

10. Nikolayev – Etüd

Polifonik əsərlər

1. Y. S. Bax. Kiçik prelüdiya və fuqalar

2. A. M. Baxın not dəftəri

3. A. Zeynallı «Çahargah»

4. E. Nəzirova Pyes

5. S.İbrahimova Araxçının mändədir Y.Abdullayevanın 1999 il məcmuəsi

Ay dili-dili
Niyə balam

6. F.Əmirov. 12 miniatür
7. Ə.Abbasov. Xalq mahnısı
8. Haydn Andante
9. Hendel Menuet
- 10.Ü.Hacıbəyov. «Leyli və Məcnun operasından mahnı»
- 11.F.Əmirov. Xatirə
- 12.Ə.Abbasov. Aşıqsayağı
- 13.Ə.Abbasov. Uşaq söhbəti
- 14.N.Əliverdibəyov. Laçın

İri həcmli əsərlər

1. E.Dadaşova- Sonatina
2. Ə.Abbasov – Sonatina
3. V.Motsart – Do major sonatinasından Rondo
4. Klementi – Sonatina Do major 1-ci hissə
5. Kulau – Sonatinalar
6. D.Bethoven – Sol major sonatinasından «Romans»
7. V.Motsart – «Sehrli fleyta» op. Məzmununda Variasiyalar.

Uşaq mahnıları

1. F.Əmirov- «Tənbəl»
2. «Bir quşum var, bu boyda» - xalq mahnısı
3. A.Rzayeva- «Gözəl yolka»
4. O.Zülfüqarov- «Dilərə», «Yolka»
5. F.Əmirov- «Bahar gəlir»
6. «Qalanın dibində bir quş olaydım» xalq mahnısı
7. «Bizim həyat»- mus. F.Əmirov
8. «Çəkməçi Baba» - Azərbaycan xalq mahnısı
9. Q.Qarayev – Ana
- 10.A.Rzayeva «Vətən oğlu»

Ansambllar

1. S.Prokofyev. «Petya və canavar» simf. Nağılından mahnı
2. O.Zülfüqarov. Uşaq pyesləri və ansambllar
3. S.İbrahimova. «Yeni başlayanlar üçün ansambl»
4. İyahovitskaya. «Fortepiano üçün ansambl» məcmuəsi
5. Qara Qarayev. «Yeddi gözəl» baletindən hind gözəlinin rəqsi
6. Brams. «Macar rəqsləri»
7. Motsart. «Lay-lay»
8. A.Hüseynovanın tərtib etdiyi ansambl məcmuəsindən nömrələr.

***Pedaqoji fakültədə təhsil alan və musiqi savadı
olan tələbələr üçün fakultativ dərslərin
təxmini repertuarı***

ETÜDLƏR

1. Çerni əs. 299, 740
2. Moskovski- Etüdlər
3. Çerni-Qermer- Etüdlər
4. Leşqorn əs. 65

POLİFONİK əsərlər

1. İ.S.Bax- İnvensiya
2. İ.S.Bax -Kiçik prelyudiya və fuqalar
3. Şopen Fuqa (Şopen «Xırda əsərlər»)
4. O.Kazimov «Şüştər» ladlı fuqetta

İRİ HƏCMLİ ƏSƏRLƏR

1. Klementi- Sonatinalar
2. Haydn- Sonatina və Sonatılar
3. Motsart- Sonatina və Sonatılar
4. Bethoven- Sonatılar
5. Q.Qarayev- Sonatina
6. Haydn- Fortepiano konserti J dur
7. A.Rzayev- Fortepiano konserti
8. Nəsirbəyov- Sonatina
9. İ.S.Bax- F-no konserti (d-moll)
10. Azərbaycan bəstəkarlarının sonata formasında yazılmış əsərləri

PYESLƏR

1. Mendelson- Sözsüz mahnılar
2. Şuman- «Uşaq albomu»
3. F.Əmirov- 12 miniatür
4. Q.Qarayev- Prelüdiyalar
5. Elmira Nəzirova- Pyeslər
6. Süleyman Ələsgərov- 2 pyes
7. Nəsirbəyov- Pyeslər
8. E.Dadaşova- Əsərləri
9. Zemfira Cəfərova- «Bənövşə» (Az.Xalq mahnısının işlənməsi)

MƏKTƏB MAHNILARI

1. Azərbaycan himni
2. R.Mirişli- Vətənimdən
3. S.Rüstəmov- Ağ çiçəklər
4. Q.Qarayev- Dəniz neftçilərinin mahnısı
5. T.Quliyev- «Üzüyünün qaş»

6. A.Zeynallı- «Ölkəm»
7. Azərbaycan xalq mahnısı «Sarı gəlin»
8. «Gül açdı»- Xalq mahnısı
9. «Ağacda leylək»- Xalq mahnısı
- 10.O.Rəcəbov- «Ana»

Korrektoru: G.İsmayılova

Yığılmağa verilmiş 01.06.2002-ci il. Çapa imzalanmış
05.06.2002-ci il. Kağız formatı 60×84 1/16. Çap vərəqi 0,5
Sifariş 199. Sayı 200. Qiyməti 500 manat

ADPU-nun mətbəəsi, Bakı. Ü.Hacıbəyov küçəsi. 34

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında Bakü’de doğdu. 1995-2006 yıllarında “Respublika İnce Sanat Gimnazyasında” okudu. 2007 yılında Üzeyir Hacıbeyli Bakü Müzik Akademisinin Batı Müzik teorisi bölümüne başladı ve 2011 yılında buradan mezun oldu. 2011-2013 yıllarında Bakü’de; Şuşa Müzik Lisesinde Öğretim görevlisi olarak çalıştı. 2014-2016 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalında Müzik Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Bölümünü kazandı. 2014 yılından itibaren Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuarında Batı Müziği Bölümünde Öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

Yüksek Lisans eğitimim döneminde, 09-11 Haziran 2014 yılında Kars’ta yapılan “Doğu Dünyasında Geleneksel Türk Müzik Kültürü” Uluslararası Müzik Sempozyumu’nda “Türk Dünyasının Büyük Sanatçısı Cabbar Karyağdıoğlu” konusunu hazırladı ve sundu. Bildiri 2015 yılında “Doğu Dünyasında Geleneksel Türk Müzik Kültürü” Uluslararası Müzik Sempozyumu Özet ve Bildiri kitabında yayınlanmıştır.

Atatürk Üniversitesinde “XIX’uncu yüzyılın II’nci yarısında Kafkasya’da Türk Halk Sanatçıları” konusunda seminerler verdi.